

Sociale veiligheid in en rond scholen

Primair (Speciaal) Onderwijs 2010 - 2014

Voortgezet (Speciaal) Onderwijs 2006 - 2014

Drs. Rob Sijbers | Daan Fettelaar MSc | Drs. Wouter de Wit | Prof. Dr. Ton Mooij

Sociale veiligheid in en rond scholen

Primair (Speciaal) Onderwijs 2010 - 2014

Voortgezet (Speciaal) Onderwijs 2006 - 2014

ITS Nijmegen:

Drs. Rob Sijbers

Daan Fettelaar MSc

Drs. Wouter de Wit

Prof. Dr. Ton Mooij

Nijmegen, december 2014

ISBN 978 90 5554 476 9
NUR 840

Projectnummer: 34001596

© 2014 ITS, Radboud Universiteit Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het ITS van de Radboud Universiteit Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoud

Management Summary

iii

1 Inleiding	1
1.1 Inleiding op de monitor Sociale Veiligheid	3
1.2 Het onderzoeksmodel van de Veiligheidsmonitor	3
1.2.1 Achtergrond- of sociale compositievariabelen	4
1.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen	5
1.2.3 Sociale (on)veiligheid	5
1.3 Achtergrond bij de meting 2014	8
1.3.1 Doel van het onderzoek	8
1.3.2 Onderzoeksvragen	9
1.3.3 Onderzoeksmethode	10
1.3.4 Respons	11
1.4 Leeswijzer	11
2 Primair (Speciaal) Onderwijs	13
2.1 Resultaten meting 2014 - leidinggevendenden	15
2.1.1 Locatiekenmerken (<i>tabel B1.1.1</i>)	15
2.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (<i>tabel B1.1.2</i>)	15
2.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie (<i>tabel B1.1.3</i>)	17
2.2 Resultaten meting 2014 – onderwijspersoneel	17
2.2.1 Achtergrondkenmerken (<i>tabel B1.2.1</i>)	17
2.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen volgens onderwijspersoneel (<i>tabel B1.2.2, B1.2.3</i>)	18
2.2.3 Ervaren geweld (<i>tabel B1.2.4</i>)	19
2.2.4 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (<i>tabel B1.2.5</i>)	19
2.2.5 Vergelijking tussen mannen en vrouwen (<i>tabel B1.2.6</i>)	20
2.3 Resultaten meting 2014 – leerlingen	20
2.3.1 Achtergrondkenmerken (<i>tabel B1.3.1</i>)	20
2.3.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (<i>tabel B1.3.2</i>)	21
2.3.3 Ervaren geweld (<i>tabel B1.3.3, B1.2.7</i>)	21
2.3.4 Vergelijking jongens en meisjes (<i>tabel B1.3.4</i>)	22
2.3.5 Vergelijking naar mate van verstedelijking (<i>tabel B1.3.5</i>)	23
2.3.6 Vergelijking resultaten naar onderwijstype (<i>tabel B1.3.6</i>)	23
2.4 Resultaten meting 2014 – ouders	23
2.4.1 Achtergrondkenmerken (<i>tabel B1.4.1</i>)	23
2.4.2 Veiligheid op en rond de school (<i>tabel B1.4.2</i>)	24
2.5 Vergelijkingen resultaten jaargangen 2010 t/m 2014	24
2.5.1 Leidinggevendenden (<i>tabel B2.1.1, B2.1.2</i>)	25
2.5.2 Onderwijspersoneel (<i>tabel B2.2.1, B2.2.2, B2.2.3</i>)	26
2.5.3 Leerlingen (<i>tabel B2.3.1, B2.3.2</i>)	27
2.5.4 Ouders (<i>tabel B2.4.1</i>)	28

3 Voortgezet (Speciaal) Onderwijs	31
3.1 Resultaten meting 2014 – leidinggevend	33
3.1.1 Locatiekenmerken (<i>tabel B3.1.1</i>)	33
3.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (<i>tabel B3.1.2</i>)	33
3.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie (<i>tabel B3.1.3, B3.1.4</i>)	35
3.2 Resultaten meting 2014 – onderwijspersoneel	36
3.2.1 Achtergrondkenmerken (<i>tabel B3.2.1</i>)	36
3.2.2 Schoolse kenmerken (<i>tabel B3.2.2</i>)	36
3.2.3 Veiligheid(sbeleid) op school volgens onderwijspersoneel (<i>tabel B3.2.3</i>)	36
3.2.4 Veiligheid(sbeleid) op school volgens docenten (<i>tabel B3.2.4</i>)	37
3.2.5 Ervaren geweld (<i>tabel B3.2.5</i>)	38
3.2.6 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (<i>tabel B3.2.6</i>)	38
3.2.7 Vergelijking tussen mannen en vrouwen (<i>tabel B3.2.7</i>)	39
3.3 Resultaten meting 2014 – leerlingen	39
3.3.1 Achtergrondkenmerken (<i>tabel B3.3.1</i>)	39
3.3.2 Schoolse kenmerken (<i>tabel B3.3.2</i>)	40
3.3.3 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (<i>tabel B3.3.3</i>)	40
3.3.4 Ervaren geweld (<i>tabel B3.3.4</i>)	41
3.3.5 Vergelijking jongens en meisjes (<i>tabel B3.3.5</i>)	41
3.3.6 Vergelijking naar mate van verstedelijking (<i>tabel B3.3.6</i>)	42
3.3.7 Vergelijking resultaten naar onderwijstype (<i>tabel B3.3.7</i>)	42
3.4 Vergelijkingen resultaten jaargangen 2006 t/m 2014	43
3.4.1 Leidinggevend (<i>tabel B4.1.1, B4.1.2</i>)	43
3.4.2 Onderwijspersoneel (<i>tabel B4.2.1, B4.2.2, B4.2.3</i>)	44
3.4.3 Leerlingen (<i>tabel B4.3.1, B4.3.2</i>)	46
4 Pesten	49
4.1 Het begrip pesten	51
4.2 Pesten in de Veiligheidsmonitor	51
4.3 Primair onderwijs	52
4.4 Voortgezet onderwijs	53
5 Sociale veiligheid LHBT-leerlingen en -personeel	55
5.1 Leerlingen v(s)o	57
5.1.1 Houding ten aanzien van homoseksualiteit op school	57
5.1.2 Schoolklimaat ten aanzien van homoseksueel zijn	59
5.1.3 Seksuele oriëntatie – LHB	60
5.1.4 Genderoriëntatie – T	61
5.1.5 Verschillen in veilig voelen	61
5.1.6 Verschillen in slachtofferschap pesten & geweld	63
5.2 Personeel v(s)o	65
5.2.1 Seksuele oriëntatie – LHB	65
5.2.2 Genderoriëntatie	65
5.2.3 Verschillen in veilig voelen	65
5.2.4 Verschillen in slachtofferschap pesten en geweld	66

Referenties	69
Bijlage 1 – Resultaten Primair (Speciaal) Onderwijs 2014	71
Bijlage 2 – Resultaten Primair (Speciaal) Onderwijs, jaargangen 2010, 2012, 2014	91
Bijlage 3 – Resultaten Voortgezet (Speciaal) Onderwijs 2014	99
Bijlage 4 – Resultaten Voortgezet (Speciaal) Onderwijs, jaargangen 2006 t/m 2014	115
Bijlage 5 – Betrouwbaarheidsanalyse 2014	123
Bijlage 6 – Dataverzameling, steekproef en representativiteit 2014	139
Bijlage 7 – Aanpassing in meting van ervaren geweld	145

Management Summary

In 2014 heeft het ITS in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de monitor Sociale Veiligheid uitgevoerd onder scholen in het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs (v(s)o) en het Primair (Speciaal) Onderwijs (p(s)o). De monitor Sociale Veiligheid, ook bekend onder de naam Veiligheidsmonitor, wordt tweejaarlijks door het ITS afgenomen, in het v(s)o sinds 2006, in het p(s)o sinds 2010. In 2005 heeft het ITS een onderzoeksmodel ontwikkeld, waarmee de (ervaren) (on)veiligheid op school en het veiligheidsbeleid op verschillende niveaus worden gemeten. Leerlingen en onderwijspersoneel krijgen vragen over hun ervaringen met diverse vormen van geweld, als slachtoffer en als dader. Daarnaast wordt hen gevraagd naar de mate van ervaren veiligheid en eventuele vergroting van de veiligheid. De leidinggevenden van de schoollocaties krijgen vragen over onder andere het veiligheidsbeleid en het vóórkomen van incidenten. Bij het p(s)o nemen ook de ouders deel aan het onderzoek. Zij geven hun ervaringen weer over het vóórkomen van geweld en/of pesten op school en de verbetermogelijkheden van de veiligheid. Van de doelgroepen worden enkele achtergrondkenmerken verzameld, die van belang kunnen zijn in de relatie tot het veiligheidsgevoel. Verder worden locatiekenmerken van de scholen vastgelegd, zoals denominatie/richting van de locatie, leerlingaantal, en de pedagogische en onderwijskundige richting.

Betrouwbaarheid en representativiteit

De betrouwbaarheid van de Veiligheidsmonitor is over het algemeen goed. Daarnaast kunnen we stellen dat de resultaten op de meeste niveaus landelijk representatief zijn. Uitzondering hierop vormt de onderzoeksgroep leerlingen in het v(s)o, waarbij een ondervertegenwoordiging is van leerlingen in het eindexamenjaar. Op dit punt zijn de gegevens zodanig (via weging) gecorrigeerd dat ze representatief zijn voor de landelijke populatie v(s)o-leerlingen.

Resultaten Veiligheidsmonitor 2014 en eerdere jaargangen

In het vervolg van dit hoofdstuk beschrijven we in het kort de belangrijkste resultaten van de Veiligheidsmonitor 2014 en waar mogelijk de relatie met eerdere jaargangen. Daarbij maken we een onderscheid tussen Primair (Speciaal) Onderwijs (p(s)o) en Voortgezet (Speciaal) Onderwijs (v(s)o) en kijken we naar de resultaten van de verschillende onderzoeksgroepen, te weten leidinggevenden, onderwijspersoneel, leerlingen, en ouders (alleen p(s)o). We richten ons hierbij op de onderzoeksonderwerpen *veiligheidsgevoel*, *ervaren geweld*, *vergroting van veiligheid*, *gedragsregels*, en *veiligheidsbeleid*.

Verder worden in het rapport twee onderdelen apart beschreven, te weten *pesten* en *LHBT*. In deze samenvatting worden deze in afzonderlijke paragrafen behandeld.

Veiligheidsbeleid en (ervaren) veiligheid Primair (Speciaal) Onderwijs

Veiligheidsbeleid en incidenten 2014

Een ruime meerderheid (tussen 85% en 80%) van de leidinggevenden geeft aan dat aandacht wordt gegeven aan sociaal cognitieve ondersteuning van de leerlingen. Ook geeft een meerderheid (61%) aan dat interne partijen betrokken zijn bij het opstellen van de regels. Voor externe partijen geldt dat in veel mindere mate (10%). Een meerderheid van de scholen besteedt expliciet aandacht aan regels en het omgaan met incidenten (65%). Iets meer dan de helft van de leidinggevenden geeft aan dat er een expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratiesysteem aanwezig is op de locatie. Volgens iets minder dan de helft is er een samenwerkingsverband met een wijkagent of adoptieagent. Op een ruime meerderheid van de locaties (86%) wordt tijdens lessen sociale veiligheid en pesten onder de aandacht van de leerlingen gebracht. Ook is er volgens een grote meerderheid van de leidinggevenden overleg tussen de leiding en het personeel over sociale veiligheid (81%) en krijgt volgens iets meer dan de helft van de leidinggevenden het personeel training in sociale veiligheid door externe deskundigen.

In de monitor van 2014 is voor de eerste maal aan leidinggevenden gevraagd hoeveel incidenten seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen zijn voorgekomen. Dit blijkt gemiddeld 1,5 keer voor te komen in de periode van ongeveer een half schooljaar. De overige incidentvormen komen volgens de leidinggevenden in dezelfde periode gemiddeld ruim minder dan 1 keer voor.

Veiligheidsbeleid en incidenten 2010, 2012, 2014

In 2014 geven iets minder leidinggevenden aan dat er aandacht is voor leerlingzorg op maat (2010: 81%, 2014: 75%). Aandacht voor leerlingbetrokkenheid en docentkwaliteiten is door de jaren stabiel. De betrokkenheid van interne personen bij het opstellen van de gedragsregels is in 2014 lager (61%) dan in 2012, maar wel in lijn met 2010.

Opvallend is de daling in het aantal leidinggevenden dat aangeeft dat er op de locatie getrainde leerlingen als vertrouwenspersoon of mediator voor andere leerlingen worden ingezet. In 2012 gaf bijna een kwart van de leidinggevenden aan dat deze leerlingen op de locatie aanwezig waren, in 2014 is dat teruggezakt tot 10%, wat overeenkomt met het percentage in 2010. Over alle jaren heen scoort surveillance tijdens de pauzes en wisseling van lessen en tussenuren, behoorlijk hoog. Materialen t.b.v. de veiligheid (zoals videobewaking, detectiepoortjes) en een pasjessysteem worden weinig ingezet.

Over het vóórkomen van verschillende incidenten op de schoollocatie zien we over de jaren een behoorlijk stabiel beeld. Incidenten komen bovendien relatief weinig voor.

Veiligheidsgevoel 2014

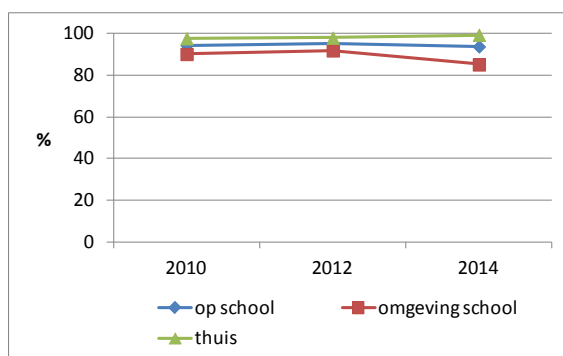
In 2014 wordt het veiligheidsgevoel op school door het onderwijspersoneel en de leerlingen met 94% resp. 97% zeer hoog gewaardeerd. Van het schoolpersoneel geeft 85% aan zich veilig te voelen in de omgeving van de school, voor leerlingen is dat 93%. Verder voelen verreweg de meeste leerlingen zich bij de fietsenstalling/-rekken veilig (97%). De veiligheid thuis is bij beide groepen het hoogst: 99% voor het personeel, 98% voor de leerlingen.

Veiligheidsgevoel 2010, 2012, 2014

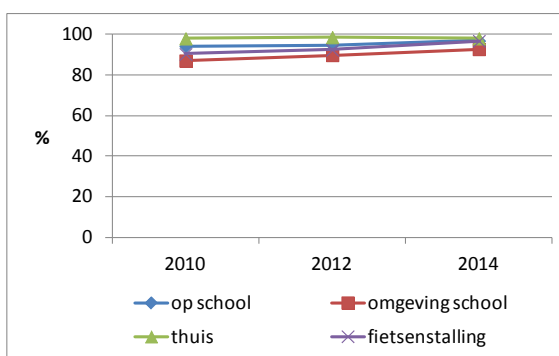
Bekijken we het veiligheidsgevoel over de jaren, dan zien we een redelijk stabiel positief beeld bij het onderwijspersoneel. Enkel het veiligheidsgevoel in de schoolomgeving neemt iets af van ongeveer 90% in de afgelopen jaren tot 85% in 2014. Bij leerlingen zien we een kleine toename in het veiligheidsgevoel op en rond school, waarbij voornamelijk de fietsenstalling en schoolomgeving nu als veiliger worden aangemerkt dan in 2010. In figuur 1 geven we de resultaten voor het veiligheidsgevoel van het onderwijspersoneel en de leerlingen weer.

Figuur 1 – Veiligheidsgevoel van onderwijspersoneel en leerlingen p(s)o, jaargangen 2010, 2012, 2014

1a: Onderwijspersoneel

1b: Leerlingen

Ervaren geweld 2014

In de monitor worden zes soorten geweld (verbaal, materieel, sociaal, licht lichamelijk, grof lichamelijk en seksueel geweld) onderscheiden. Het onderwijspersoneel in het p(s)o ervaart als slachtoffer nauwelijks geweld. Enkele uitzonderingen hierop zijn verbaal geweld (13%) en sociaal geweld (7%). Als dader van geweld blijft het personeel voor alle geweldsvormen ruim onder 1%.

Bij leerlingen p(s)o zijn de geweldsvragen, omwille van een betere aansluiting met de doelgroep, anders gesteld dan in het verleden. Een op de vijf leerlingen zegt op school slachtoffer te zijn van schelden, 13% voelt zich soms of vaker buitengesloten en 11% geeft aan opzettelijk pijn te worden gedaan. Een op de tien kinderen is op school bang voor andere leerlingen. Minder vaak geven kinderen aan dat hun spullen op school gestolen (6%) of kapot gemaakt (5%) worden. Ook hier zien we dat daderschap van de zojuist genoemde geweldsvormen minder vaak wordt gerapporteerd dan slachtofferschap. Een op de tien leerlingen zegt anderen soms of vaker uit te schelden. Ver daarachter komen bang maken van andere leerlingen (4%), iemand met opzet pijn doen (3%) en andere buitensluiten (2%). Spullen stelen of kapot maken komt ook bij daderschap weinig voor (minder dan 1%).

Ruim zes op de tien ouders geven aan dat verbaal geweld op de schoollocatie voorkomt, op de voet gevolgd door licht lichamelijk geweld (58%) en sociaal geweld (53%). Een kwart van de ouders noemt materieel geweld als probleem op school. Grof lichamelijk (4%) en seksueel geweld (3%) komen volgens de ouders nagenoeg niet voor.

Ervaren geweld 2010, 2012, 2014

Het onderwijspersoneel laat over de jaren bij de verschillende geweldsvormen een wisselend beeld zien. De meest voorkomende geweldsvorm is verbaal geweld, dat in 2014 door zes op de tien personeelsleden als slachtoffer, dader en/of getuige¹ wordt genoemd. Sociaal geweld (51%) en licht lichamelijk geweld (47%) worden in 2014 ook veelvuldig gerapporteerd. Verder daarachter komen materieel (26%), grof lichamelijk (8%) en seksueel geweld (4%). Bekijken we ontwikkelingen in de tijd, dan zien we bij de meeste geweldsvormen een piek in 2012 en in enkele gevallen in 2014 een terugkeer naar de waarde van 2010. Alleen sociaal geweld laat een doorlopende stijging zien van 30% in 2010 naar 43% in 2012 en 51% in 2014. De relatief hoge percentages worden overigens grotendeels bepaald doordat de rol van getuige hier in de vraagstelling is ingesloten.

Vergroting van de veiligheid 2014

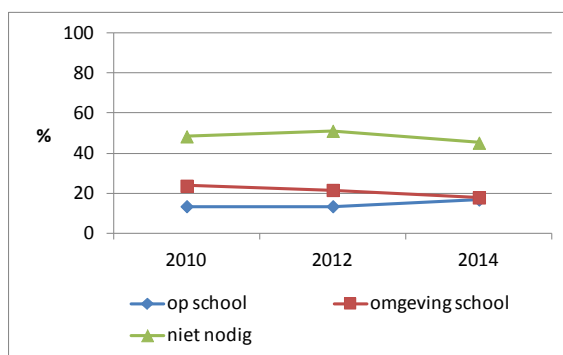
Van het onderwijspersoneel geeft in 2014 17% aan dat de veiligheid op school vergroot moet worden, bij de leerlingen is 7% dezelfde mening toegedaan. Bij de schoolomgeving is tussen personeel en leerlingen meer overeenstemming te vinden in de wens tot verbetering van de veiligheid (18% vs. 14%). Omgekeerd zien we dat meer dan de helft van de leerlingen (59%) aangeeft geen verbeteringen nodig te vinden, tegen 45% bij het personeel. Ouders zien met name verbetermogelijkheden van de veiligheid in de schoolomgeving (43%), op het schoolplein (33%), op afstand gevolgd door de gangen en fietsenrekken/-stalling (beide 14%). Voor 28% van de ouders hoeft de veiligheid op of rond school niet te worden vergroot.

Vergroting van de veiligheid 2010, 2012, 2014

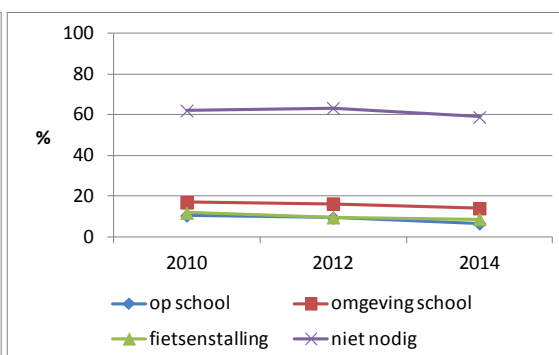
De wens tot vergroting van de veiligheid laat over de jaren bij alle doelgroepen (personeel, leerlingen, ouders) een redelijk stabiel beeld zien. Wel kunnen we melden dat meer ouders de schoolomgeving veiliger vinden dan in voorgaande jaren. In Figuur 2 is voor het onderwijspersoneel en leerlingen grafisch weergegeven waar de veiligheid vergroot moet worden.

Figuur 2 – Vergroting van veiligheid is volgens personeel en leerlingen p(s)o nodig

2a: Onderwijspersoneel

2b: Leerlingen

1 Omwille van de vergelijking met voorgaande jaren wordt hier de rol van getuige van de geweldsvormen toegevoegd.

Veiligheidsbeleid en (ervaren) veiligheid Voortgezet (Speciaal) Onderwijs

Veiligheidsbeleid en incidenten 2014

Een ruime meerderheid (ongeveer 70%) van de leidinggevenden geeft aan dat er op de locatie aandacht is voor sociaal cognitieve ondersteuning van de leerlingen. Iets minder (65%) geeft aan dat interne partijen betrokken zijn bij het opstellen van gedragsregels, ten aanzien van externe partijen is dat aantal een stuk lager (23%). Ongeveer 60% van de leidinggevenden geeft aan dat de locatie afspraken heeft met externe partijen over procedures rondom samenwerking op het gebied van de veiligheid. Ook is er volgens een ruime meerderheid van de leidinggevenden overleg tussen de leiding en het personeel over sociale veiligheid en krijgt volgens iets meer dan de helft van de leidinggevenden het personeel training in sociale veiligheid door interne en externe deskundigen.

Wat betreft incidenten op de schoollocatie komt spijbelen volgens de meeste leidinggevenden voor op hun locatie (79%), gemiddeld 12 incidenten en 36 leerlingen. Het gemiddeld aantal incidenten 'seksueel grensoverschrijdend gedrag' over alle locaties is nog geen 3 incidenten per locatie. Bijna een kwart van de leidinggevenden geeft aan dat er op de schoollocatie sprake is geweest van seksuele uitbuiting², tussen de locaties varieert dit aantal tussen de nul tot vijf incidenten, gemiddeld over alle locaties komt dit incident nog geen half keer voor per locatie.

Veiligheidsbeleid en incidenten 2010, 2012, 2014

De aandacht voor sociaal cognitieve ondersteuning is over de jaren heen stabiel. Ten aanzien van de binnenschoolse regels zijn wel ontwikkelingen te zien. Met name externe instanties zijn in 2014 volgens meer leidinggevenden betrokken bij het opstellen van gedragsregels. De aandacht voor regels en omgang met incidenten in de locaties kent in de periode van 2006 t/m 2014 een continu stijgende lijn. Een soortgelijk beeld zien we bij de aanwezigheid van een expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie. De maatregelen met betrekking tot het veiligheidsbeleid op scholen laten over de jaren heen een behoorlijke toename zien.

In de ontwikkeling van verschillende incidenttypen op de schoollocatie zien we over de jaren een divers beeld. We constateren een toename in het aantal, door leidinggevenden genoemde, incidenten gericht tegen het personeel vanwege homoseksualiteit (2014: 13% tegen 3% - 7% in voorgaande jaren). Ook het aantal leidinggevenden dat aangeeft dat er sprake is van incidenten gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit is enigszins gestegen tot 19% (was tussen 9% en 16% in voorgaande jaren). Andere ontwikkelingen op het gebied van incidenten volgens leidinggevenden zijn te vinden bij wapenbezit (2010: 7%, 2012: 22%, 2014: 29%) en drugsgebruik (2010: 17%, 2012: 48%, 2014: 57%).

Veiligheidsgevoel 2014

In 2014 wordt het veiligheidsgevoel op school door het onderwijspersoneel en de leerlingen met 89% resp. 94% (zeer) hoog gewaardeerd. De schoolomgeving wordt door 87% van het personeel als veilig bestempeld, voor leerlingen geldt dat voor 91%. De overige locaties op school worden door personeel en leerlingen grotendeels ook als veilig ervaren. De veiligheid thuis is bij beide onderzoeksgroepen met 98% overigens het hoogst.

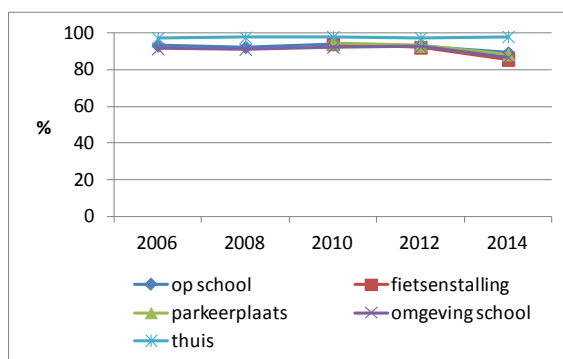
2 Met seksuele uitbuiting van leerlingen bedoelen wij het met valse voorwendselen (valse genegenheid), door chantage of onder dwang laten uitvoeren van seksuele handelingen door een leerling van school. Dit kunnen handelingen zijn bij de dader zelf (misbruik), of bij anderen (loverboys, prostitutie en mensenhandel).

Veiligheidsgevoel 2006 t/m 2014

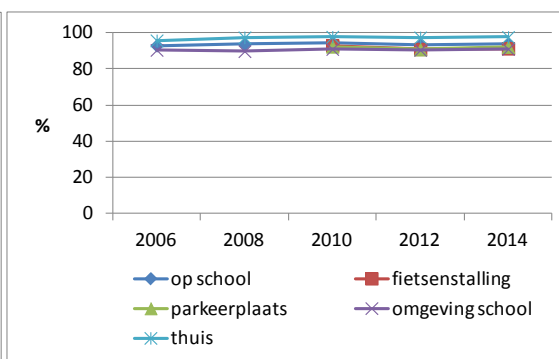
Bekijken we het veiligheidsgevoel over de jaren, dan zien we een redelijk stabiel positief beeld bij zowel het onderwijspersoneel als de leerlingen. Bij het personeel constateren we wel dat de veiligheid op alle locaties enkele procentpunten achterblijft bij voorgaande jaren. In Figuur 3 geven we de resultaten voor het veiligheidsgevoel van het onderwijspersoneel en de leerlingen weer.

Figuur 3 – Veiligheidsgevoel van onderwijspersoneel en leerlingen v(s)o, jaargangen 2006 t/m 2014

3a: Onderwijspersoneel

3b: Leerlingen

Ervaren geweld 2014

Een kwart van het onderwijspersoneel v(s)o geeft aan persoonlijk te maken te hebben gehad met verbaal geweld, gevolgd door ongeveer 10% dat aangeeft slachtoffer te zijn van sociaal en materieel geweld. De overige geweldsvormen komen nauwelijks voor (minder dan 2%). Daderschap van deze geweldsvormen komt onder het personeel praktisch niet voor. 1% van het personeel geeft aan zich verbaal te hebben geuit, de andere vormen variëren van 0% (seksueel geweld) tot bijna 1% (sociaal geweld).

Ervaren geweld 2006 t/m 2014

Als we de ontwikkelingen in de tijd van de geweldservaringen bekijken, zien we dat er gemiddeld genomen iets minder ervaringen met geweld (als slachtoffer, dader en/of getuige³) zijn. De grootste afname is te zien bij seksueel geweld, waar in 2014 13% van het personeel melding van maakt. In voorgaande jaren lag dit tussen 23% tot 32%. Ook materieel geweld wordt door het personeel minder gemeld; 45% in 2014 en 2010 tegen ruim 55% in de andere jaargangen. Omgekeerd zien we dat 60% van het personeel ervaring heeft met sociaal geweld in 2014. In eerdere jaargangen lag dit (iets) lager. De overige geweldsvormen vertonen geen grote verschillen tussen de jaren. Verbaal geweld vertoont een stabiel en hoog percentage over de jaren heen.

3 Omwille van de vergelijking met voorgaande jaren wordt hier de rol van getuige van de geweldsvormen toegevoegd.

Sociaal (48%), materieel (38%), en grof lichamelijk geweld (30%) worden door de leerlingen in 2014 vaker gemeld dan in eerdere jaargangen. De overige geweldsvormen (verbaal, licht lichamelijk, en seksueel geweld) blijven stabiel over de tijd. Verbaal geweld komt het vaakst voor, over de gehele periode vanaf 2006 heeft ongeveer twee derde van de leerlingen hiermee te maken gehad. Seksueel geweld wordt met ongeveer 20% het minst vaak genoemd. De relatief hoge percentages worden overigens grotendeels bepaald doordat de rol van getuige hier in de vraagstelling is ingesloten.

Vergroting van de veiligheid 2014

Van het onderwijspersoneel geeft in 2014 20% aan dat de veiligheid op school vergroot moet worden, bij de leerlingen geldt dit voor 10%. Bij de schoolomgeving, geeft ongeveer eenzelfde percentage van personeel en leerlingen aan dat de veiligheid verbeterd moet worden (14% vs. 11%). Ook bij de fietsenstalling/-rekken zien we dat personeel en leerlingen niet ver uit elkaar liggen (15% vs. 11%). Omgekeerd zien we dat meer dan bijna twee derde van de leerlingen (65%) aangeeft geen verbeteringen nodig te vinden, tegen 44% bij het personeel.

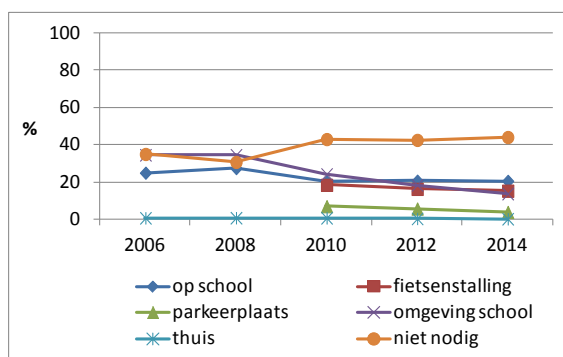
Vergroting van de veiligheid 2006 t/m 2014

Een vijfde van het personeel geeft in 2014 aan dat op school de veiligheid vergroot moet worden. Dit is een relatief stabiel beeld voor de periode 2006 t/m 2014. In dezelfde periode zien we een afname van de wens om in de schoolomgeving iets aan de veiligheid te doen (35% in 2006 en 2008 tot 14% in 2014). Omgekeerd zien we dat er sinds 2010 voor ruim 40% van het personeel geen reden is om de veiligheid te verbeteren.

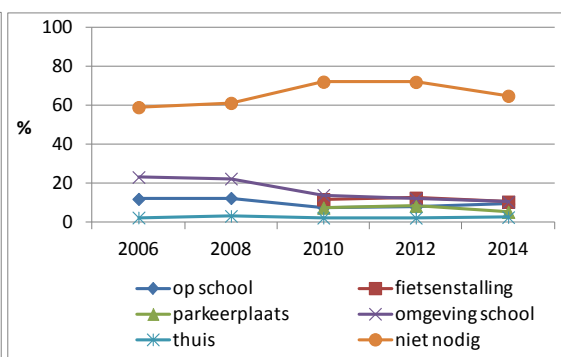
De leerlingen geven aan dat de veiligheid op sommige locaties vergroot kan worden. Ongeveer 10% van de leerlingen wil meer veiligheid bij de school, schoolomgeving of fietsenstalling. Opvallend hierbij is dat leerlingen in 2006 en 2008 vaker aangaven dat de veiligheid in de omgeving van de school verbeterd moest worden (ruim 20%). In figuur 4 is voor het onderwijspersoneel en leerlingen grafisch weergegeven waar de veiligheid vergroot moet worden.

Figuur 4 – Vergroting van veiligheid is volgens personeel en leerlingen v(s)o nodig

4a: Onderwijspersoneel

4b: Leerlingen

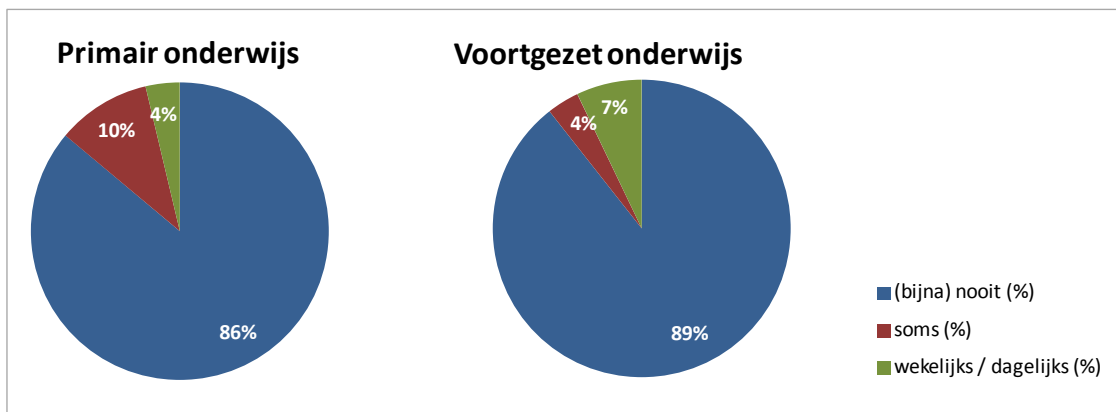

Pesten

Pesten is een complex sociaal verschijnsel. Een volledig beeld van alle pest-incidenten op scholen is nagenoeg onmogelijk, vooral omdat pesten juist géén incident is. In de vragenlijst van de monitor hebben wij geen definitie opgenomen van pesten. Wel is er (naast de ‘standaard’ geweldsvormen) afzonderlijk gevraagd aan leerlingen en personeelsleden of zij slachtoffer of dader zijn van pesten. Daarnaast is in het primair onderwijs ook aan de ouders gevraagd of hun kinderen worden gepest op school of buiten school door kinderen van school. In deze rapportage wordt voor de eerste maal gerapporteerd over deze directe meting van de pesten op school.

In het primair onderwijs zegt bijna 6% van de ouders dat hun kind(eren) wekelijks/dagelijks wordt gepest op school, 2,5% geeft aan dat dit gebeurt buiten school. De leerlingen zelf geven iets minder aan dat ze wekelijks/dagelijks slachtoffer zijn van pesten, namelijk 3,6%. Tussen jongens en meisjes zit geen groot verschil in het percentage kinderen dat zegt slachtoffer te zijn. Bij het ouderschap is dit verschil wel aanwezig, meisjes zeggen minder vaak dader te zijn van pesten dan jongens. Het personeel in het primair onderwijs wordt nagenoeg niet gepest en pest zelf ook niet.

Figuur 5 – Pesten: slachtofferschap leerlingen per onderwijstype

In het voortgezet onderwijs komt pesten (slachtofferschap en daderschap) onder het personeel ook zeer weinig voor. 11% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs zegt 1 keer per maand of vaker slachtoffer te zijn van pesten, 7% geeft aan ook zelf te pesten. Ook in het voortgezet onderwijs geven meer jongens aan te pesten dan meisjes. Opvallend is dat het percentage leerlingen dat zegt ‘wekelijks of dagelijks’ gepest te worden in het voortgezet onderwijs hoger is (7%) dan de middencategorie ‘soms’ (3 - 4%).

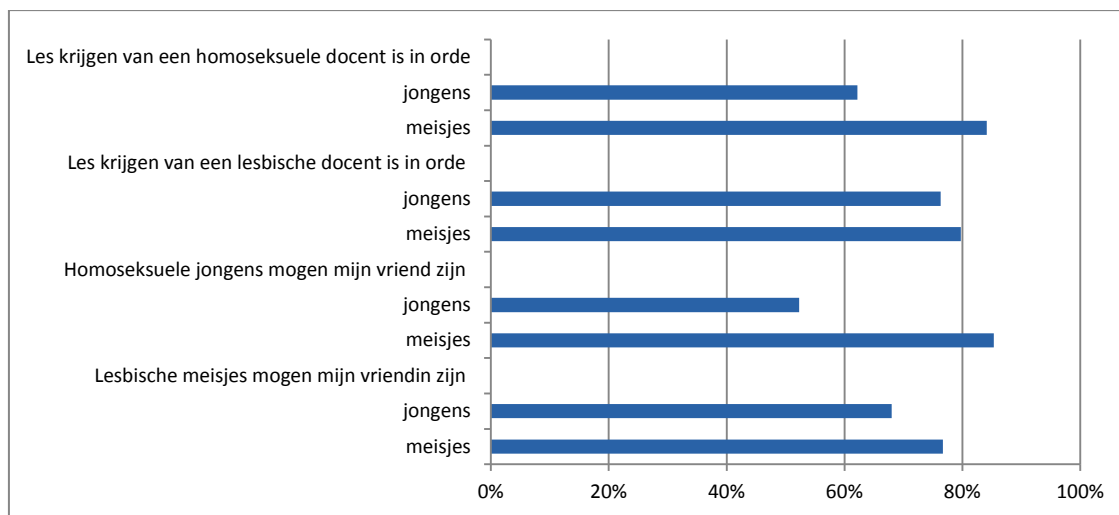
Schoonklimaat ten aanzien van seksuele diversiteit en sociale veiligheid LHBT

Tolerantie en (seksuele) diversiteit op school is niet vanzelfsprekend en leeft sterk in het onderwijs onder leerlingen en personeel, zo blijkt uit onderzoek in scholen (Mooij & Fettelaar, 2012, 2013). Tegelijkertijd zijn er verschillende initiatieven bedoeld ter bevordering van de onderlinge tolerantie en respect in het onderwijs en dienen scholen via een eigen invulling de kerndoelen wat betreft seksuele – en genderdiversiteit te realiseren (idem; Bucx & Van der Sman, 2014; Mooij, Fettelaar & De Wit, 2012).

In hoofdstuk 5 van dit rapport wordt de houding onderzocht ten aanzien van homoseksuele personen in school bij *leerlingen in het v(s)o*. Hieruit volgt dat een homoseksuele docent of een homoseksuele medeleerling zeker niet door alle leerlingen worden geaccepteerd. Bovendien blijkt de acceptatie van mannelijke of vrouwelijke homoseksuele docenten en medeleerlingen te verschillen tussen jongens en meisjes. Jongens hebben duidelijk vaker moeite met homoseksualiteit op school, zeker wanneer deze homoseksuele personen van de eigen sekse zijn. Dit wordt duidelijk in Figuur 6.

Verder blijkt dat *uit de kast komen* geen vanzelfsprekendheid is voor leerlingen v(s)o. Slechts 22% denkt zeker te weten dat een leerling uit de kast kan komen voor de hele school. 11% weet zeker dat dit nergens kan op school, de overige leerlingen zeggen dat dit alleen in kleinere kring kan (in de eigen klas of vriendengroep) of durft geen inschatting te geven of dit kan.

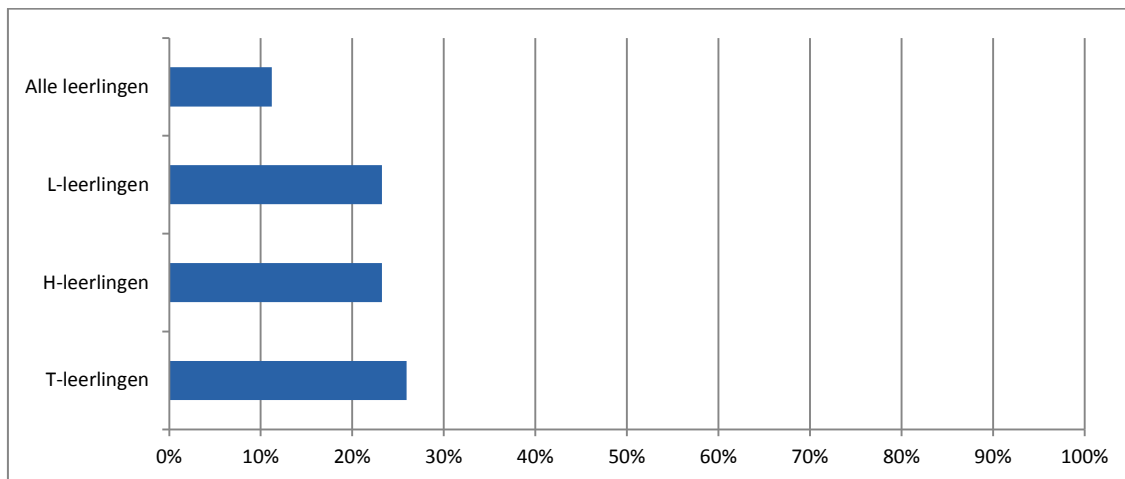
Figuur 6 – Houding ten aanzien van homoseksualiteit op school bij leerlingen v(s)o - % (helemaal) mee eens

Lesbische meisjes (L), homoseksuele jongens (H), en leerlingen met transgender gevoelens (T) zijn relatief vaker slachtoffer van pesten, zie Figuur 7. Waar van *alle* leerlingen 11% zegt één keer per maand of vaker gepest te worden op school, is dit percentage onder lesbische meisjes en homoseksuele jongens veel hoger, namelijk 23%, en onder leerlingen met transgender gevoelens is dit 26%. Ook bij de rapportage van leerlingen over hun ervaringen van verschillende geweldsvormen komen LH- en T-leerlingen relatief vaker naar voren als slachtoffer in vergelij-

king met de andere leerlingen. Ook voelen zij zich minder vaak veilig op en rond school. Concluderend kan gesteld worden dat de *sociale veiligheid* onder leerlingen met een meer bijzondere seksuele- of genderoriëntatie duidelijk veel minder gunstig is dan onder de overige leerlingen.

Figuur 7 – % Slachtoffer van pesten leerlingen v(s)o – 1 x per maand of vaker

De resultaten bij personeelsleden v(s)o wijzen op enkele punten op een mogelijk verslechterde veiligheidssituatie van LHB-personeelsleden. Maar de kleine aantallen LHB-respondenten bij onderwijspersoneel maken deze uitkomsten meer gevoelig voor extreem afwijkende resultaten. In de toekomst kunnen vervolgmetingen hier meer duidelijkheid in scheppen.

Sociale veiligheid onderzocht vanuit verschillende invalshoeken

In deze paragraaf geven we een nadere toelichting op de resultaten betreffende *zelfrapportage veilig voelen*, *ervaringen met pesten en geweld*, en *schoolrapportage incidenten*.

In de Veiligheidsmonitor wordt personeel en leerlingen van het p(s)o en v(s)o onder meer gevraagd naar de mate waarin zij zich veilig voelen op verschillende locaties in school (o.a. de klas, gangen, toiletten, kantine, kleedruimten en het schoolplein). De totaalscore van het gevoel van veiligheid op school wordt berekend aan de hand van de score op de afzonderlijke locaties.

De score voor schoolveiligheid personeel en leerlingen is in 2014, maar ook door de jaren over het algemeen hoog:

- personeel p(s)o: 94%;
- leerlingen p(s)o: 97%;
- personeel v(s)o: 89%;
- leerlingen v(s)o: 94%.

Wanneer we kijken naar andere aspecten van sociale veiligheid (zoals slachtoffer- en daderschap, antisociaal gedrag of het vóórkomen van incidenten), dan zien we enkele resultaten die mogelijk in tegenstelling lijken te zijn met het hierboven genoemde hoge en redelijk stabiele veiligheidsgevoel. Er spelen verschillende zaken, afhankelijk van de specifieke geweldsmeting.

1) Incidenten op school (leidinggevenden)

Allereerst is er een verschil tussen het aantal locaties waar iets voorkomt en het aantal maal dat iets voorkomt op de locaties. De resultaten geven aan of deze situaties op de schoollocatie voorkomen, in de zin van ‘komt wel voor / komt niet voor’. Deze percentages zeggen echter niets over het aantal maal dat deze incidenten voorkomen op een schoollocatie. Aangezien ook het werkelijke aantal van deze incidenten per schoollocatie (relatief) laag blijft, is de mate waarin leerlingen op een schoollocatie hiermee te maken krijgen, zeer waarschijnlijk ook erg laag. Het veiligheidsgevoel zal in dit geval dan ook niet afnemen, omdat het hen niet persoonlijk hoeft te treffen.

2) Geweldervaring over de tijd (personeel en leerlingen)

In enkele gevallen worden ongewenste vormen van gedrag op school niet in termen van persoonlijke ervaring (als slachtoffer of dader) benoemd, maar ook als getuige, dus zonder dat de persoon daar zelf last van hoeft te hebben. Gedrag dat in het openbaar plaatsvindt of op een andere wijze in de openbaarheid komt, zodat veel personen het als getuige meemaken of er weet van hebben, zal leiden tot een hoog percentage “vóórkomen van ongewenst gedrag”. Ook hier geldt dat deze gebeurtenis weinig directe invloed hoeft te hebben op het persoonlijke veiligheidsgevoel van personen op de gehele locatie.

3) Relatie geweldservaringen en veilig voelen op school

Meer in het algemeen is er wel een duidelijke samenhang tussen zelf slachtoffer zijn van pesten en geweld enerzijds en veilig voelen anderzijds, maar tegelijkertijd is het geen deterministisch verband.

1

Inleiding

1 Inleiding	1
1.1 Inleiding op de monitor Sociale Veiligheid	3
1.2 Het onderzoeksmodel van de Veiligheidsmonitor	3
1.2.1 Achtergrond- of sociale compositievariabelen	4
1.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen	5
1.2.3 Sociale (on)veiligheid	5
1.3 Achtergrond bij de meting 2014	8
1.3.1 Doel van het onderzoek	8
1.3.2 Onderzoeksvragen	9
1.3.3 Onderzoeksmethode	10
1.3.4 Respons	11
1.4 Leeswijzer	11

1.1 Inleiding op de monitor Sociale Veiligheid

Veiligheid is een voorwaarde voor kwalitatief goed onderwijs. Zowel leerlingen als onderwijspersoneel zijn gebaat bij een veilige leeromgeving of werkplek. Incidenten die zich de afgelopen jaren op diverse scholen in Nederland hebben voorgedaan, wijzen eens te meer uit dat investeren in veiligheid op school belangrijk is voor een gezond leer- en docerklimaat. De schoolleiding, in combinatie met het schoolbestuur, hebben in dit kader de taak om de voorwaarden te scheppen waarmee de veiligheid binnen de school kan worden geborgd en waar nodig kan worden vergroot. Drie betrokken partijen binnen de school (leiding, personeel en leerlingen) hebben ieder hun eigen beleving en verantwoordelijkheid in het welslagen van het veiligheidsbeleid.

Een integraal onderdeel van het opstellen, controleren en aanscherpen van het veiligheidsbeleid is het herhaald onderzoeken en monitoren van verschillende veiligheidsdimensies binnen de school. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft in dit kader sinds 2006 viermaal een landelijke monitor laten uitvoeren over veiligheid in het v(s)o en sinds 2010 tweemaal over veiligheid in het p(s)o. Het ITS heeft voor beide sectoren het onderzoeksmodel voor de monitor ontwikkeld en alle metingen uitgevoerd. Op basis van deze tweejaarlijkse monitoring wordt voor schoollocaties en de landelijke overheid inzicht geboden in de ontwikkeling van de veiligheidssituatie in het primair en voortgezet onderwijs. Dit inzicht is nodig om goed veiligheidsbeleid te kunnen voeren. Naarmate meer metingen worden verricht, ontstaat een meer betrouwbaar lange termijnbeeld van de effecten van de genomen veiligheidsmaatregelen. De uitvoering van de landelijke monitor sociale veiligheid 2014 en 2016 in het primair en voortgezet onderwijs is door het Ministerie van OCW aan het ITS uitbesteed. De afname en rapportage zullen grotendeels op dezelfde wijze geschieden als voorgaande jaren.

1.2 Het onderzoeksmodel van de Veiligheidsmonitor

Het ITS heeft in 2005 het onderzoeksmodel ontwikkeld (Mooij, Sijbers, Sperber, 2006) dat ten grondslag ligt aan de Veiligheidsmonitor die sinds 2006 in het v(s)o en vanaf 2010 in het p(s)o is uitgevoerd. De volgende begrippen en typen indicatoren zijn in dit model uitgewerkt en worden in voorliggend hoofdstuk beschreven⁴:

Kernonderwerpen, indicatoren en relaties

1. *achtergrondkenmerken van personeel en leerlingen en achtergrondkenmerken en sociale compositiekenmerken van schoollocaties;*
2. *sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen;*
3. *ervaren sociale (on)veiligheid van personeel en leerlingen en incidenten aangaande de sociale veiligheid.*

---

4 Zie Mooij, T., De Wit, W., & Fettelaar, D. (2011). *Sociale veiligheid in en rond scholen. Primair en Voortgezet Onderwijs 2006 - 2010*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.

Bovenstaande indicatoren staan in verband met elkaar en zijn gericht op schoolprocessen in relatie tot vergroting van sociale veiligheid.

De uit de Veiligheidsmonitor verkregen informatie kan op landelijk niveau en op schoolniveau worden benut om met behulp van veiligheidsbeleid en relevante maatregelen de (ervaren) sociale veiligheid te vergroten (zie ook Mooij, 2009; Mooij, Smeets, & De Wit). Men kan dan maatregelen nemen die de meerjarige ontwikkeling van sociale (on)veiligheid en de ervaring ervan in en rond scholen kunnen bevorderen.

Er bestaan ook invloeden vanuit de achtergrondkenmerken of sociale compositie op deze ontwikkelingen in ervaren (on)veiligheid. De terugkoppeling van meetresultaten aan het landelijke beleid (en aan afzonderlijke scholen), heeft als doel op verschillende niveaus te duiden welke sociale veiligheidsmaatregelen nodig zijn (zie ook het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2006, 2007, 2009, 2011, 2013). In de volgende paragrafen worden de drie indicatoren verder gespecificeerd.

1.2.1 Achtergrond- of sociale compositievariabelen

De eerste reeks indicatoren omvat de *achtergrondkenmerken* of *sociale samenstellings- of compositiekenmerken*. Het gaat in de Veiligheidsmonitor om de volgende doelgroepen met bijbehorende kenmerken:

Doelgroep	Kenmerk
Leerlingen	onderwijstype, leerjaar, leeftijd, geslacht, geboorteland, zich het meest thuisvoelen in bepaald land, gezinssituatie, opleidingsniveaus van de ouders, al dan niet godsdienstig zijn, niveau van schoolprestaties per vak.
Schoolpersoneel (OP en OOP) ⁵	leeftijd, geslacht, geboorteland, zich het meest thuisvoelen in bepaald land, al dan niet godsdienstig zijn, functie, vakgebied, aantal klokuren per week op locatie werkzaam is, seksuele voorkeur
Locatieleiding	onderwijstype(n), richting of denominatie locatie, onderwijskundige inrichting, aantal ingeschreven leerlingen, mate van verstedelijking

Deze indicatoren hangen samen met de persoonlijke en locatiegebonden gedrags- en veiligheidsindicatoren. Er is sprake van voortdurende wisselwerking tussen omgevingsgerelateerde kenmerken en persoonsgebonden kenmerken van leerlingen of personeel (vgl. Collier, 1994; Magnusson & Allen, 1983). De interactie tussen persoonskenmerken en omgevingskenmerken spelen een rol bij de ontwikkeling van sociale cohesie in een schoollocatie, en van daaruit bij de bepaling van mogelijk effectieve maatregelen ter vergroting van sociale veiligheid (Mooij, 2010, 2011a, 2011b; Mooij, Smeets, & De Wit, 2011; Onderwijsraad, 2006; Peschar, 2005).

⁵ Onderwijzend (OP) en onderwijsondersteunend personeel (OOP)

1.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen

Een tweede type indicatoren betreft het *sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen*. Uit internationaal onderzoek (bv. Chen, 2006; Lim & Deutsch, 1996) blijkt dat maatregelen of activiteiten ter vergroting van veilig of pro sociaal gedrag tussen diverse doelgroepen (leerlingen onderling en leerlingen en docenten), kunnen leiden tot vergroting van sociale veiligheid. Indicatoren zijn bijvoorbeeld sociale en cognitieve ondersteuning van alle leerlingen waarbij rekening wordt gehouden met leerlingverschillen. Verder kunnen ontwikkeling en versterking van sociaal competent gedrag het ontstaan van antisociaal gedrag ondervangen (vgl. Hertroys & Kersten, 1985; Howard & Jenkins, 1970; Sørlië, Hagen, & Ogden, 2008). Binnenschoolse, gezamenlijke regulatie van pro sociaal gedrag, en samenwerking met externe instellingen zoals professionele pedagogische en jeugdzorginstellingen en de politie, kunnen sociale integratie bevorderen (Chapman & Harris, 2004). Belangrijk hierbij is dat expliciete pro sociale gedragsafspraken, inclusief de gezamenlijke controle op de nakoming hiervan door leerlingen en schoolpersoneel, vroegtijdig bij alle partijen bekend zijn (Alschuler, 1980; Mooij, 1999a, 1999b). Afspraken over ongewenst en antisociaal gedrag, en gezamenlijke controle daarvan, kunnen bijdragen aan reductie of preventie.

1.2.3 Sociale (on)veiligheid

Het derde type indicatoren betreft de *sociale (on)veiligheid* in en rond een schoollocatie (vgl. ook Schuyt, 1995). Hier gaat in de eerste plaats om de *veiligheidsgevoelens* van leerlingen en personeel met betrekking tot verschillende plaatsen in en rond de school. Ten tweede gaat het bij de leerlingen om *ongewenste sociale gedragingen* zoals spijbelen en het bezit van drugs, wapens of alcohol. Hiervoor zijn deels de leerlingen als bron gebruikt, maar ook de leiding aangaande incidenten die plaatsvinden. In het po wordt daarnaast het personeel bevraged over seksueel grensoverschrijdend gedrag van leerlingen. Ten derde zijn bij leerlingen en personeel mogelijk diverse varianten van *geweld* aan de orde in verschillende rollen: als slachtoffer en/of dader. Ten slotte kunnen docenten, overig personeel en leerlingen ervaren dat op plaatsen binnen de schoollocatie maatregelen nodig zijn ter *vergroting van de sociale veiligheid*.

Bij het ervaren van (on)veiligheid zijn diverse varianten van *pesten* en *geweld* van belang. Bij pesten en geweld gaat het om antisociaal of agressief gedrag, waarbij het belangrijkste verschil zich toespitst op de frequentie van het gedrag waarmee het slachtoffer wordt geconfronteerd. In een eerdere publicatie van het ITS (Mooij & De Wit, 2009) is *pesten* gedefinieerd als een *herhaalde antisociale gedragsvorm ten opzichte van eenzelfde persoon of groep personen*. In de huidige monitor Sociale Veiligheid is bewust gekozen de definitie van pesten niet vooraf vast te leggen. De respondenten zijn vrij gelaten de vragen over pesten naar eigen inzicht in te vullen. Er wordt nagegaan of een persoon (leerling, personeel) het antisociale gedrag (pesten of geweld) heeft ervaren en, zo ja, in welke rol (slachtoffer en/of dader), wie de andere partij was (leerlingen, docenten, onderwijsondersteunend personeel, familieleden van leerlingen, ander personen in schoolcontext). Daarnaast worden de motieven voor het gedrag en de wijze waarop het gedrag werd geuit, in kaart gebracht. Tenslotte is nagegaan of er melding heeft plaatsgevonden en, zo ja, aan wie, en kan de effectiviteit van de melding worden beoordeeld.

Tabel 1.1 geeft een globaal overzicht van de zojuist beschreven begrippen en indicatoren afgezet tegen de doelgroepen bij wie de begrippen worden gemeten in de monitor sociale veiligheid (de ‘Ja’ in de cellen van de tabel).

Tabel 1.1 – Begrippen, indicatoren en doelgroepen in de Veiligheidsmonitoren p(s)o en v(s)o

	Begrippen en indicatoren	Doelgroep		
		Locatieleiding	Docent/OOP	Leerlingen
Sociaal veiligheidsbeleid en -maatregelen	Soc.-cogn. ondersteuning alle lln / curriculumdiff.	Ja	Ja	---
	Binnenschoolse regulatie van sociaal gedrag	Ja	Ja	Ja
	Samenwerking met externe instituten	Ja	Ja	---
	Schoolmaatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag	Ja	---	Ja
Ervaren sociale (on)veiligheid	Gevoelens van sociale veiligheid	---	Ja	Ja
	(Mate van) Ongewenst sociaal gedrag	Ja ¹⁾	--- ²⁾	Ja
	Aard en mate van pesten en ervaren geweld	---	Ja	Ja
	Mogelijke vergroting van sociale veiligheid	---	Ja	Ja
Achtergrond- / sociale compositiekenmerken		onderwijs- en organisatorische kenmerken	persoonlijke en professionele kenmerken	persoonlijke, gezins- en onderwijskenmerken

1) Bij de leiding wordt gevraagd naar het vóórkomen van incidenten gerelateerd aan ongewenst gedrag en/of geweld.

2) In het PO wordt wel aan docenten de vraag voorgelegd in hoeverre leerlingen in de klas seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen.

Bij het p(s)o neemt een vierde doelgroep deel aan het onderzoek, te weten de ouders. Bij hen worden vragen gesteld over met name het veiligheidsbeleid en de ervaren sociale (on)veiligheid.

Opgemerkt dient te worden dat leidinggevendenden vragen beantwoorden over het veiligheidsbeleid en incidenten op de locatie en niet over de eigen ervaren veiligheid. In enkele gevallen hebben leidinggevendenden ook deelgenomen aan de personeelsvragenlijst, alleen in dat geval zijn gegevens voorhanden over de door hen ervaren veiligheid. Hierover wordt niet afzonderlijk gerapporteerd.

Geweldsvormen

In de Veiligheidsmonitor worden de vragen over ervaren geweld bij leerlingen en personeel onderverdeeld in zes samenhangende geweldsuitingen. In Tabel 1.2 is de inhoudelijke samenstelling van de geweldsvragen en bijbehorende items weergegeven. In het overzicht zien we bijvoorbeeld dat de mate waarin een persoon te maken heeft gehad met *verbaal geweld* gebaseerd is op een of meer van de onderliggende items: *uitschelden, expres storen, extra luid zijn of met opzet lawaai maken*. Met ingang van 2014 is de categorie ‘*verspreiden van seksuele afbeeldingen*’ aan ‘seksueel geweld’ toegevoegd. In 2014 geldt voor de leerlingen van v(s)o en het personeel van p(s)o en v(s)o dat ze de zes geweldsblokken als onderstaand weergegeven, in de

vragenlijst krijgen gepresenteerd. Voor leerlingen p(s)o zijn de geweldsvragen aangepast aan hun beleavingswereld en derhalve op een andere wijze gesteld.

Tabel 1.2 – Geweldsvormen Veiligheidsmonitor leerlingen (v(s)o) en personeel (p(s)o) en v(s)o)

<p>Verbaal geweld</p> <p>Uitschelden Expres storen Extra luid zijn Met opzet lawaai maken</p>	<p>Materieel geweld</p> <p>Krassen of beschadigen Bespuiten of besmeuren Verstoppen of wegmaken Vernielen Stelen</p>
<p>Sociaal geweld</p> <p>Negeren Uitsluiten Bedreigen Intimideren Chanteren Verkeerde geruchten verspreiden</p>	<p>Licht lichamelijk geweld</p> <p>Expres aanstoten of pijn doen Met opzet duwen of schoppen Met opzet laten struikelen Opzettelijk stompen Slaan</p>
<p>Grof lichamelijk geweld</p> <p>Met elkaar vechten In elkaar slaan of aftuigen Met een wapen bedreigen Een wapen gebruiken</p>	<p>Seksueel geweld</p> <p>Seksuele opmerkingen Ongewenst betast of aangeraakt Ongewenste seksuele handelingen Seksuele afbeeldingen verspreiden</p>

Incidenttypen

In de Veiligheidsmonitor wordt bij de leidinggevenden nagevraagd in hoeverre bepaalde incidenten zich voordoen op de locatie. Het gaat hier om de volgende incidenten, in twee gevallen wordt ook gevraagd naar het aantal daders (spijbelen) of slachtoffers (seksuele uitbuiting):

Vóórkomen en aard van incidenten volgens leidinggevenden:

- Incident(en) gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit
- Incident(en) gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit
- Incident(en) tussen autochtone en allochtone leerlingen
- Incident(en) tussen verschillende groepen allochtone leerlingen
- Incident(en) tussen verschillende groepen autochtone leerlingen
- Incident(en) wegens wapenbezit van leerlingen
- Incident(en) wegens alcohol(gebruik) van leerlingen
- Incident(en) wegens roken door leerlingen
- Incident(en) wegens drugs(gebruik) van leerlingen
- Incident(en) wegens spijbelen van leerlingen
- Aantal leerlingen dat vorig schooljaar heeft gespijbeld
- Incident(en) vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen
- Incident(en) vanwege religieus extremisme
- Incident(en) vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)
- Incident(en) vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering

- Incident(en) met seksueel grensoverschrijdend gedrag⁶ door leerlingen
- Incident(en) waarbij sprake was van seksuele uitbuiting⁷ van leerlingen
- Het aantal slachtoffers van seksuele uitbuiting

Seksueel grensoverschrijdend gedrag versus seksueel geweld

De monitor kent vanaf 2014 twee begrippen die ogenschijnlijk gelijk zijn aan elkaar. Het gaat bij beide begrippen om een breed scala aan gedragingen, van het maken van seksuele opmerkingen tot ongewenste aanrakingen, ongewenste seksuele handelingen en het verspreiden van seksuele afbeeldingen. Er is echter een nuance verschil in de bevraging. Deze nuance hebben wij geprobeerd te behouden door twee verschillende termen te gebruiken.

Indien wij spreken over *seksueel geweld* dan bedoelen wij seksueel gedrag waarbij (duidelijk) sprake is van dader- en slachtofferrollen. In de vragenlijsten wordt dit gemeten bij de leerlingen in het vo en de personeelsleden in het po en vo. Vragen over deze vorm van geweld zijn in het verleden ook opgenomen in de vragenlijst aan ouders. Wij gaan er vanuit dat ook ouders de vragen beantwoorden alsof er sprake is van dader- en slachtofferrollen.

Indien wij spreken over *seksueel grensoverschrijdend gedrag* dan bedoelen wij gedrag dat door een derde (bijvoorbeeld locatieleiding of docenten) is waargenomen, maar niet per definitie uitgesproken dader- en slachtofferrollen hoeft te hebben. Dit gedrag is daarmee omvattender dan alleen het seksueel geweld. Een voorbeeld hiervan kan zijn dat leerlingen in hun genegenheid voor elkaar op school ongepast seksueel gedrag vertonen.

1.3 Achtergrond bij de meting 2014

1.3.1 Doel van het onderzoek

In dit hoofdstuk geven we weer wat de belangrijkste onderzoeksvragen zijn die we met de Veiligheidsmonitor beantwoorden. Dit doen we in lijn met de werkwijze zoals beschreven in paragraaf 1.2. Onderwerpen die aan bod komen betreffen:

- Ervaren (on)veiligheid door leidinggevenden, leerlingen, personeel en ouders;
- Ervaren veiligheidsbeleid van de school;
- Incidenten in termen van geweld (als slachtoffer en/of dader) en ongewenst gedrag (drugs, wapens, alcohol, spijbelen);
- Pesten (directe vraag in 2014) als slachtoffer en/of dader;
- Seksueel grensoverschrijdend gedrag;

---

6 Seksueel grensoverschrijdend gedrag is in dit onderzoek gedefinieerd als het maken van seksuele opmerkingen, verspreiden van seksueel getinte afbeeldingen, betasten of aanraken, wat ongewenst is door het slachtoffer of ongewenst is binnen het pedagogisch klimaat van de school.

7 Met seksuele uitbuiting van leerlingen bedoelen wij het met valse voorwendselen (valse genegenheid), door chantage of onder dwang laten uitvoeren van seksuele handelingen door een leerling van school. Dit kunnen handelingen zijn bij de dader zelf (misbruik), of bij anderen (loverboys, prostitutie en mensenhandel).

- Ontwikkeling van het veiligheidsgevoel van leerlingen en personeel over de jaren. De vergelijking geschiedt op basis van de resultaten van de Veiligheidsmonitoren 2006, 2008, 2010 en 2012 in het v(s)o en 2010 en 2012 in het p(s)o.

1.3.2 Onderzoeksvragen

Ter beantwoording van de hoofdvragen zijn enkele onderzoeksvragen geformuleerd.

1. Hoe ontwikkelt zich het veiligheidsgevoel van de vier doelgroepen leerlingen, leidinggevendenden, personeel en ouders op en rond de school?
2. In welke mate is er bij leerlingen en personeel sprake van pesten? Is dit pestgedrag ervaren als slachtoffer en/of dader?
3. In welke mate is er bij leerlingen en personeel sprake van ervaren geweld (verbaal, materieel, sociaal, licht en grof lichamelijk, en seksueel geweld)? Is dat geweld ervaren als slachtoffer en/of dader?
4. In hoeverre is er volgens de schoolleiding sprake van bepaalde typen incidenten aangaande de sociale veiligheid op school? Voorbeelden zijn:
  - wapenbezit;
  - gebruik van alcohol en drugs;
  - problemen met andere scholen;
  - geweld vanwege LHBT-zijn⁸;
  - religieus extremisme;
  - verschillende vormen van extremisme of radicalisering;
  - seksueel grensoverschrijdend gedrag,
  - seksuele uitbuiting.
5. Hoe ontwikkelt zich de veiligheidsbeleving van personeel en leerlingen in het po en het vo? Hoe ontwikkelt zich de veiligheidsbeleving van ouders in het Primair (Speciaal) Onderwijs?
6. Wat zijn voor personeelsleden de effecten van ervaren sociale onveiligheid op ziekteverzuim?
7. Hoe ontwikkelt zich het veiligheidsbeleid op de scholen?
  - Is er beleid en zo ja, is dit ook (breed) bekend?
  - Zijn er afspraken/gedragsregels en zo ja, zijn leerlingen, docenten en ouders betrokken bij het opstellen hiervan?
  - Worden incidenten geregistreerd?
8. Zijn er verschillen naar onderwijstypen, achtergrondkenmerken van de school en persoonskenmerken?

In deze rapportage presenteren wij de resultaten over 2014.

---

8 lesbisch, homoseksueel, biseksueel en transgender

1.3.3 Onderzoeksmethode

Het onderzoek is via een webenquête uitgevoerd onder leidinggeevenden, personeel en leerlingen in het Primair (Speciaal) Onderwijs en het voorgezet (speciaal) onderwijs. Bij het p(s)o zijn ook de ouders betrokken bij het onderzoek. De dataverzameling vond voor beide doelgroepen plaats in de periode januari tot en met mei 2014.

Vragenlijsten monitor Sociale Veiligheid in 2014

Om de vergelijkbaarheid met voorgaande jaren te waarborgen, maakten we voor het onderzoek gebruik van de eerder ontworpen instrumenten en gebruikten we zoveel mogelijk dezelfde vragenlijsten als voorgaande jaren. Op enkele onderdelen zijn de vragen aangescherpt. De vragenlijst voor leerlingen in het primair onderwijs is op verzoek van het ministerie van OCW en op basis van inzichten van het onderzoeksteam aangepast. De aanpassingen zijn zowel inhoudelijk als wat betreft de 'look and feel', zodat deze nog beter aansluit bij de beleving van de leerlingen in het primair onderwijs. Wij hebben de vragenlijst getest bij po-leerlingen en de testresultaten zijn vervolgens gebruikt om de definitieve vragenlijst voor leerlingen in het p(s)o vast te stellen.

In 2014 zijn bij alle doelgroepen vragen toegevoegd. Hieronder volgt een korte opsomming van de belangrijkste aanvullingen.

- Bij de leiding zijn vragen toegevoegd over incidenten met betrekking tot:
  - seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen;
  - seksuele uitbuiting van leerlingen;
  - het aantal slachtoffers onder leerlingen van seksuele uitbuiting.
- Bij leerlingen en personeel wordt vanaf 2014 direct gevraagd naar pestgedrag als slachtoffer en/of dader. Tot en met 2012 werd uit de ervaren geweldsvragen het begrip 'pesten' geconstrueerd. De oorspronkelijke geweldsvragen (verbaal, materieel, sociaal, licht en grof lichamelijk, en seksueel geweld) worden in 2014 ook gesteld.
- Bij leerlingen v(s)o en personeel p(s)o en v(s)o is aan het geweldsblok 'seksueel' de categorie '*verspreiden van seksuele afbeeldingen*' toegevoegd, zowel in de rol van slachtoffer als van dader.

Voor de dataverzameling van de Veiligheidsmonitor 2014 zijn voor de vier doelgroepen in totaal zeven digitale vragenlijsten gebruikt, volgens onderstaande verdeling:

Doelgroep	p(s)o	v(s)o
directie / leiding schoollocatie	X	X
personeel (OP en OOP)	X	X
leerlingen	X	X
ouders	X	---

1.3.4 Respons

De respons onder de benaderde doelgroepen vindt u in de onderstaande tabel. Tevens is er een vergelijking gemaakt met de respons in de jaargangen 2012 en 2010.

Tabel 1.3 – Respons p(s)o en v(s)o

Onderwijstype	p(s)o			v(s)o		
	2010	2012	2014	2010	2012	2014
Locaties	62	98	104	146	48	56
Leiding	77	108	120	479	140	167
Personeel	592	967	981	5.455	1.351	1.898
Leerlingen	2.006	3.278	4.774	59.707	8.823	15.800
Ouders (lid mr/ouderraad)	365	398	305	---	---	---

Het aantal deelnemende locaties aan de Veiligheidsmonitor is in 2014 ten opzichte van 2012 bij p(s)o en v(s)o toegenomen. Overeenkomstig deze toename zien we ook een stijging van het aantal leidinggevenden en met name leerlingen. Bij v(s)o is er ook een forse toename in de respons bij het personeel. Bij p(s)o hebben in 2014 ook ouders deelgenomen die geen mr-lid zijn. In voorgaande jaren was dit nog een selectiecriterium. In bovenstaande tabel zijn, vanwege de vergelijkbaarheid met de resultaten van eerdere jaargangen, uitsluitend de ouders weergegeven, die mr-lid zijn. Sinds de eerste meting van de Veiligheidsmonitor bij p(s)o in 2010 zien we over de jaren heen een stijgende respons onder alle doelgroepen, met uitzondering van de ouders (mr-lid).

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van een aantal meetconcepten. Dat houdt in dat items (vragen) die bij elkaar passen, zodanig zijn gecombineerd, dat deze gezamenlijk een bepaalde schaal vormen. De zes geweldsvormen, zoals vermeld in paragraaf 1.2.3, zijn voorbeelden van deze meetconcepten. Meer onderzoekstechnische en statistische informatie over de opbouw van de steekproef, procedure van de dataverzameling, representativiteit van de respons, gebruikte meetconcepten, en de statistische betrouwbaarheid daarvan, treft u in bijlagen 5 en 6 aan.

1.4 Leeswijzer

De resultaten voor het Primair (Speciaal) Onderwijs zijn weergegeven in hoofdstuk 2 en in tabelvorm in bijlage 1 (resultaten 2014) en bijlage 2 (resultaten 2010 t/m 2014). Voor het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs staan de resultaten in hoofdstuk 3 en in tabelvorm in bijlage 3 (resultaten 2014) en bijlage 4 (resultaten 2006 t/m 2014). Hoofdstuk 4 is een thematisch hoofdstuk over pesten en hoofdstuk 5 gaat over de sociale veiligheid van LHBT-leerlingen en -personeel.

De beschrijving van de betrouwbaarheid van de verschillende schaalconstructies is opgenomen in bijlage 5. De representativiteit van de resultaten van de Veiligheidsmonitor wordt beschreven in bijlage 6.

In de tabellen worden verschillende statistische toetsen uitgevoerd.

- Zo wordt gekeken of er voor de meting van 2014 verschillen bestaan tussen groepen (bv. tussen jongens en meisjes of tussen vo en vso). Deze verschillen zijn getoetst met een ‘eenweg variantieanalyse’. In de tabellen geeft de p-waarde het statistische significantieniveau van het verschil aan (de gebruikelijke grenswaarde voor significantie is $p \leq 0,05$). Significante verschillen tussen groepen worden in de tabellen aangegeven met een *.
- Bij de meerjaarsvergelijkingen hanteren we, naast de p-waarde, voor de duiding van het belang van het statistische verschil een extra maat, de *effectgrootte*, die in de tabellen in de bijlagen met *e.g.* worden aangegeven. Substantiële effectgrootten zijn gemarkeerd met een * wanneer deze een waarde van 0,15 tot en met 0,19 aannemen en met ** wanneer deze een waarde gelijk of groter dan 0,20 aannemen.
- In de bijlagen zijn enkele tabellen waarbij de significantie tussen groepen wordt aangeduid met een letter. Categorieën met dezelfde letters verschillen niet significant van elkaar, categorieën met verschillende letters verschillen wel significant van elkaar.

In deze rapportage worden de meeste resultaten weergegeven in percentages. Bij vragen naar ervaringen met geweld worden regelmatig lage percentages gepresenteerd, hetgeen concreet inhoudt dat een gebeurtenis niet vaak voorkomt. Gegeven de ernst van sommige geweldsuitingen moet niet uit het oog worden verloren dat achter deze (lage) percentages personen schuilgaan, voor wie deze gebeurtenissen verstrekkende gevolgen kunnen hebben.

2

Primair (Speciaal) Onderwijs

2 Primair (Speciaal) Onderwijs	13
2.1 Resultaten meting 2014 - leidinggeevenden	15
2.1.1 Locatiekenmerken (<i>tabel B1.1.1</i>)	15
2.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (<i>tabel B1.1.2</i>)	15
2.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie (<i>bijlage B1.1.3</i>)	17
2.2 Resultaten meting 2014 – onderwijspersoneel	17
2.2.1 Achtergrondkenmerken (<i>tabel B1.2.1</i>)	17
2.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen volgens onderwijspersoneel (<i>tabel B1.2.2, B1.2.3</i>)	18
2.2.3 Ervaren geweld (<i>bijlage 1.2.4</i>)	19
2.2.4 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (<i>tabel B1.2.5</i>)	19
2.2.5 Vergelijking tussen mannen en vrouwen (<i>tabel B1.2.6</i>)	20
2.3 Resultaten meting 2014 – leerlingen	20
2.3.1 Achtergrondkenmerken (<i>tabel B1.3.1</i>)	20
2.3.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (<i>tabel B1.3.2</i>)	21
2.3.3 Ervaren geweld (<i>tabel B1.3.3</i>)	21
2.3.4 Vergelijking jongens en meisjes (<i>tabel B1.3.4</i>)	22
2.3.5 Vergelijking naar mate van verstedelijking (<i>tabel B1.3.5</i>)	23
2.3.6 Vergelijking resultaten naar onderwijstype (<i>tabel B1.3.6</i>)	23
2.4 Resultaten meting 2014 – ouders	23
2.4.1 Achtergrondkenmerken (<i>tabel B1.4.1</i>)	23
2.4.2 Veiligheid in en rond de school (<i>tabel B1.4.2</i>)	24
2.5 Vergelijkingen resultaten jaargangen 2010 t/m 2014	24
2.5.1 Leidinggeevenden (<i>tabel B2.1.1, B2.1.2</i>)	25
2.5.2 Onderwijspersoneel (<i>tabel B2.2.1, B2.2.2, B2.2.3</i>)	26
2.5.3 Leerlingen (<i>tabel B2.3.1, B2.3.2</i>)	27
2.5.4 Ouders (<i>tabel B2.4.1</i>)	28

In dit hoofdstuk presenteren we de resultaten van de Veiligheidsmonitor, zoals die is afgenomen in het Primair (Speciaal) Onderwijs. We beschrijven voor 2014 de resultaten van de volgende doelgroepen:

- leidinggevendenden (paragraaf 2.1);
- onderwijspersoneel (paragraaf 2.2);
- leerlingen (paragraaf 2.3);
- ouders (paragraaf 2.4);
- vergelijking tussen de jaargangen (paragraaf 2.5).

De analyses voor de bepaling van de betrouwbaarheid van de gegevens zijn opgenomen in bijlage 5. Meer informatie over de representativiteit van de (deel)steekproeven beschrijven we in bijlage 6.

2.1 Resultaten meting 2014 - leidinggevendenden

In totaal hebben 120 leidinggevendenden in het p(s)o de vragenlijst van de Veiligheidsmonitor 2014 ingevuld. In de tabellen in bijlage 1 worden de resultaten die betrekking hebben op de leidinggevendenden gepresenteerd.

2.1.1 Locatiekenmerken (tabel B1.1.1)

In tabel 1.1.1 worden de locatiekenmerken volgens leidinggevendenden weergegeven. Het gemiddeld aantal leerlingen per schoollocatie is 214. Bijna alle scholen hebben basisonderwijs als schooltype, enkele scholen (daarnaast) ook speciaal onderwijs. Regulier onderwijs komt verreweg het meeste voor, daarnaast zijn er enkele Jenaplan-, Dalton- en Montessorischolen. De richting of denominatie van de scholen is vooral openbaar, gevolgd door Protestants-Christelijk en Rooms-Katholiek. De overige richtingen komen beduidend minder vaak voor.

2.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (tabel B1.1.2)

Aan de leidinggevendenden zijn verschillende vragen voorgelegd over het sociaal veiligheidsbeleid van de school en over de genomen veiligheidsmaatregelen. De vragen over deze onderwerpen gaan over de volgende deelthema's:

- sociaal cognitieve ondersteuning;
- binnenschoolse regels;
- samenwerking met externe instellingen;
- beleidsmaatregelen;
- preventief beleid;
- bevordering van sociale veiligheid;
- de aard en omvang van incidenten.

Wij bespreken hieronder kort de resultaten per thema. In tabelvorm staan deze weergegeven in tabel B1.1.2.

Sociaal cognitieve ondersteuning

De scholen bieden ruime aandacht aan sociaal cognitieve ondersteuning. Dit zien we terug bij de aandacht die men heeft voor docentkwaliteiten (81%), leerlingbetrokkenheid (76%) en leerlingzorg op maat (75%).

Binnenschoolse regels

Zes op de tien leidinggevenden (61%) geven aan dat interne personen (bestaande uit leerlingen, docenten, ondersteunend personeel, management, ouders, medezeggenschapsraad en vertrouwenspersonen) betrokken zijn bij het opstellen van regels binnen de school. Externe personen (schoolmaatschappelijk werk, jeugdzorg, politie, justitie, en vertrouwensinspecteur) wordt door 10% van de leidinggevenden genoemd als betrokken partijen bij het opstellen van deze regels. Een meerderheid van de scholen (65%) besteedt aandacht aan regels en het omgaan met incidenten. In meer dan de helft (57%) van de scholen is een expliciet veiligheidsbeleid en incidentregistratiesysteem aanwezig.

Samenwerking met externe instellingen

We zagen dat op 10% van de scholen externe partijen betrokken zijn bij het opstellen van de schoolregels. In het geval van een incident blijkt dat ongeveer vier op de tien scholen (42%) een samenwerkingsverband hebben met een wijkagent of adoptieagent.

Maatregelen veiligheidsbeleid

Het thema 'maatregelen veiligheidsbeleid' wordt gevormd door een groot aantal vragen over de bekendheid van school- en gedragsregels bij leerlingen en ouders, de zichtbaarheid van de gedragsregels in school, scholing van personeel op het terrein van sociale veiligheid, lessen over agressie en geweld, het vastleggen van rollen van de leiding en mentoren bij incidenten, de aanwezigheid van een gedragscode voor het personeel met betrekking tot de omgang met leerlingen en ouders, en het bestaan van afspraken over veilig internetten en e-mailen. Zes op de tien leidinggevenden (60%) geven aan dat er actief beleid wordt gemaakt op hun schoollocatie op bovengenoemde punten.

Afzonderlijke beleidsmaatregelen

Enkele specifieke beleidsmaatregelen zijn minder goed onder één thema te plaatsen. Deze bespreken wij daarom afzonderlijk. De maatregelen betreffen onder meer het surveilleren tijdens de pauzes (86%), afsluiten van de toegangen (56%) en het afsluiten van het schoolplein voor en na schooltijd (31%). Minder vaak worden genoemd het aanschaffen van beveiligingsmaterialen (11%) en het inzetten van getrainde leerlingen als vertrouwenspersoon (10%). Toegangspasjes worden zelden gebruikt (1%).

Preventief beleid

Het preventief beleid op scholen is het meest gericht op gedrag (63%), gevolgd door beleid tegen ongewenst gedrag (57%). Een ruime meerderheid van de leidinggevenden geeft daarnaast aan dat er preventief beleid wordt gevoerd gericht op respect voor hoge of lage schoolprestaties (61%) en persoonlijke kenmerken (uiterlijk, huidskleur, herkomst, geloof, handicap, geslacht en seksuele oriëntatie) (53%). Ruim vier op de tien leidinggevenden (45%) hanteren het belonen van gewenst gedrag (van zowel leerlingen en personeel als ouders) als instrument voor preventief beleid.

Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie

In 2014 zijn enkele vragen opgenomen over de mate waarin de veiligheid in en rond de schoollocatie wordt bevorderd. Bijna negen op de tien leidinggevenden (86%) geven aan dat er tijdens de lessen sociale veiligheid en pesten onder de aandacht van de leerlingen wordt gebracht. Verder is er in veel gevallen overleg tussen de leiding en het personeel over sociale veiligheid (volgens 81% van de leidinggevenden). Ruim de helft van de leidinggevenden zegt dat het personeel training krijgt in sociale veiligheid door deskundigen (interne deskundigen: 34% en externe deskundigen: 54%).

Pestprotocol

Van de leidinggevenden geeft 92% aan dat hun school(locatie) een pestprotocol heeft.

2.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie (tabel B1.1.3)

Incidenten

We hebben de leidinggevenden gevraagd hoe vaak zich bepaalde problemen en/of incidenten op of rond de schoollocatie voordoen. In eerdere jaren is van een aantal typen incidenten slechts gevraagd of deze wel of niet zijn voorgekomen.

Bekijken we de frequentie waarmee incidenten vóórkomen op de locaties, dan zien we dat de vaakst voorkomende incidentvorm seksueel grensoverschrijdend gedrag⁹ door leerlingen is; gemiddeld genomen komt dit volgens de leidinggevenden 1,5 keer voor. De overige incidentvormen komen volgens de leidinggevenden in dezelfde periode gemiddeld ruim minder dan 1 keer voor. De gemiddelde frequenties zijn in tabel B1.1.4 in bijlage 1 opgenomen.

2.2 Resultaten meting 2014 – onderwijspersoneel

2.2.1 Achtergrondkenmerken (tabel B1.2.1)

In totaal hebben 981 leerkrachten en leden van het onderwijsondersteunend personeel (OOP) deelgenomen aan de Veiligheidsmonitor 2014. De achtergrondkenmerken van deze doelgroep zijn weergegeven in tabel B1.2.1 in bijlage 1. Het personeel is opgebouwd uit 794 docenten/leerkrachten, 14 conciërges, 23 administratieve medewerkers en 150 mensen met een andere functie binnen de school. De gemiddelde leeftijd van het personeel is 43 jaar. De overgrote meerderheid (86%) is vrouw. De meerderheid van het personeel is geboren in Nederland (95%) en ook de meesten voelen zich hier thuis (97%). Ruim een derde (36%) van de personeelsleden geeft aan godsdienstig te zijn. Op het punt van seksuele geaardheid antwoordt 87% van het personeel heteroseksueel te zijn, minder dan 1% is homoseksueel (inclusief lesbisch) of biseksueel, 12% van de respondenten heeft aangegeven op deze vraag geen antwoord te willen geven.

---

9 Seksueel grensoverschrijdend gedrag is in dit onderzoek gedefinieerd als het maken van seksuele opmerkingen, verspreiden van seksueel getinte afbeeldingen, betasten of aanraken, wat ongewenst is door het slachtoffer of ongewenst is binnen het pedagogisch klimaat van de school.

2.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen volgens onderwijspersoneel (tabel B1.2.2, B1.2.3)

Aan het onderwijspersoneel (leerkrachten én onderwijsondersteunend personeel) zijn vragen voorgelegd over (binnenschoolse) gedragsregels, gevoelens van veiligheid (en de vergroting daarvan) en ervaren geweld. We bespreken de bevindingen hieronder per onderwerp. De resultaten zijn in tabelvorm opgenomen in tabel B1.2.2 en B1.2.3 in bijlage 1.

Binnenschoolse regels

Praktisch het gehele onderwijspersoneel (99%) geeft aan dat er op de school afspraken zijn gemaakt over school- en gedragsregels. Deze regels zijn volgens de personeelsleden te raadplegen in de klaslokalen (96%) en in de schoolgids (87%). Andere bronnen om de regels in te zien zijn internet (59%), gang/hal van de school (58%) en ze worden uitgereikt op ouderavonden (42%).

Bijna acht op de tien personeelsleden (79%) geven aan dat interne personen (leerlingen, docenten, ondersteunend personeel, management, ouders, medezeggenschapsraad en/of vertrouwenspersoon) betrokken zijn bij het opstellen van (binnenschoolse) regels. Externe personen (bv. schoolmaatschappelijk werk, jeugdwerk/jeugdzorg, politie, justitie, vertrouwensinspecteur) worden in veel mindere mate betrokken bij het opstellen van regels: dit is volgens een kwart van het personeel op hun school het geval. Vier op de vijf personeelsleden stellen dat leerlingen samen gedragsregels formuleren. Verder zeggen bijna alle personeelsleden (97%) dat leerkrachten de naleving van de gedragsregels controleren.

Gevoelens van veiligheid en de vergroting daarvan

Het onderwijspersoneel voelt zich over het algemeen (94%) veilig in de school, maar ook de directe schoolomgeving wordt door de meeste personeelsleden als veilig ervaren (85%). De thuissituatie wordt (bijna) unaniem (99%) als veilig ervaren.

Vergroting van de veiligheid in school wordt door 17% als urgent gezien. Voor de omgeving van de school is het percentage vergelijkbaar. Een grote groep van 45% geeft aan dat op geen van de genoemde locaties verbeteringen van de veiligheid nodig zijn.

Als we de resultaten ten aanzien van het veiligheidsbeleid bekijken voor de leerkrachten afzonderlijk (tabel B1.2.3) dan zien we op hoofdlijnen dezelfde resultaten. Leerkrachten zeggen wat minder vaak dan overig personeel dat externe instanties bijdragen aan het opstellen van regels. Ook geven leerkrachten wat minder vaak aan dat de gedragsregels via internet te raadplegen zijn.

Aan de leerkrachten is, naast de onderwerpen uit de vorige paragraaf een extra set vragen voorgelegd over de sociaal cognitieve ondersteuning van leerlingen door middel van curriculumdifferentiatie. Driekwart van de leerkrachten (77%) geeft aan dat er binnen de schoollocatie sprake is van curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen (lerniveau, taalniveau, leer-tempo en leervragen).

2.2.3 Ervaren geweld (tabel B1.2.4)

In de monitor worden zes soorten geweld (verbaal, materieel, sociaal, licht lichamenlijk, grof lichamenlijk en seksueel geweld) en pesten onderscheiden. Deze vormen van geweld staan centraal bij de vragen naar de ervaring van veiligheid. Deze geweldsvormen en het pestgedrag zijn uitgesplitst naar de rol van slachtoffer en dader (zie tabel B1.2.4 in bijlage 1). In 2014 is een wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de geweldservaring. Dit maakt rapportage over, en interpretatie van het ervaren geweld als slachtoffer en dader eenduidiger en eenvoudiger. De vergelijking door de tijd is door ons gewaarborgd. In bijlage 7 leggen wij meer gedetailleerd uit wat de veranderingen betekenen.

Slachtofferschap komt voor alle geweldsvormen en pesten bij het personeel veel vaker voor dan daderschap. Een uitzondering hierop is grof lichamenlijk geweld dat in het geheel niet voorkomt. Verbaal geweld tegen het personeel wordt door 13% gemeld, gevolgd door sociaal geweld (7%) en materieel geweld (4%). Op grotere afstand volgt licht lichamenlijk geweld (1%). Seksueel geweld wordt door zeer weinig personeelsleden genoemd (0,2%). Zetten we hier tegen af in welke mate het personeel dader is geweest van de betreffende geweldsvormen, dan zien we alle geweldsvormen ruim onder 1% blijven en dat van het personeel niemand grof lichamenlijk en seksueel geweld tegen anderen heeft gepleegd. Net als bij slachtofferschap komen ook bij daderschap verbaal (0,6%) en sociaal geweld (0,5%) het vaakst voor.

Geconcludeerd kan worden dat over het algemeen het personeel weinig tot geen geweld ervaart. Dit neemt niet weg dat de percentages, maar belangrijker, de personen die aangeven wel last te hebben van geweld serieus genomen moeten worden.

2.2.4 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (tabel B1.2.5)

In het kader van de Veilige Publieke Taak zijn in 2014 enkele vragen aan de vragenlijst voor het personeel toegevoegd. Centraal staat hierbij de vraag in welke mate een ervaren (on)veilige werksituatie op school verband houdt met ziekteverzuim en de bereidheid te veranderen van baan. Daarnaast is gevraagd in hoeverre de werkgever steun biedt in het veiliger maken van de werkplek.

Bijna een kwart (24%) van het personeel geeft aan een andere baan te overwegen. Hiervan geeft 18% aan dat dit verband houdt met de ervaren veiligheidssituatie op school. Dit betekent dat op het totaal aantal personeelsleden 4% aangeeft een andere baan te overwegen vanwege de veiligheidssituatie.

Bijna de helft (48%) van het personeel geeft aan één dag of vaker afwezig te zijn geweest in verband met ziekteverzuim. Ongeveer 5% van deze groep geeft aan dat dit verzuim (in zekere mate) te maken heeft met het geweld of pesten dat ze op school hebben ervaren (dat is 2,4% van alle personeelsleden).

De betrokkenheid van de werkgever bij het creëren van een veilige werkomgeving is zeer belangrijk. Op de vraag in welke mate de werkgever steun geeft voor het veiliger maken van de

werkplek, antwoorden zes op de tien personeelsleden tevreden te zijn. Daar staat tegenover dat 15% van alle personeelsleden hierover niet of matig tevreden is. Voor bijna een kwart (23%) van het personeel is ondersteuning van de werkgever op dit punt niet aan de orde, omdat ze geen onveiligheid ervaren. Wanneer alleen wordt gekeken naar de personeelsleden die onveiligheid ervaren dan is 80% van de personeelsleden tevreden over de ondersteuning en 20% ontevreden.

Zojuist hebben we het personeel als gehele groep bekeken, ongeacht de functie. Wanneer we de functies van het personeel indelen in onderwijzend personeel (OP) en onderwijsondersteunend personeel (OOP), dan zien we in grote lijnen dezelfde antwoordpatronen. Een noemenswaardig verschil zien we bij de ondersteuning van de werkgever bij het veiliger maken van de werkplek. OOP zegt vaker dan OP geen onveiligheid te ervaren en daarom geen ondersteuning van de werkgever nodig te hebben (30% vs. 22%).

2.2.5 Vergelijking tussen mannen en vrouwen (tabel B1.2.6)

Bekijken we de verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke personeelsleden, dan zien we slechts op enkele punten een verschil. Zo zeggen vrouwen vaker dat externe instanties bijdragen aan het opstellen van regels (♀ 26% vs ♂ 17%). Een ander verschil betreft het gevoel van veiligheid. Mannen rapporteren meer dan vrouwen dat ze zich veilig voelen op school (♂ 97% vs. ♀ 93%). In tabel B1.2.6 in bijlage 1 zijn de resultaten naar geslacht weergegeven.

2.3 Resultaten meting 2014 – leerlingen

2.3.1 Achtergrondkenmerken (tabel B1.3.1)

Aan de Veiligheidsmonitor 2014 hebben 4.774 leerlingen uit het Primair (Speciaal) Onderwijs meegedaan. In tabel B1.3.1 in bijlage 1 zijn de achtergrondkenmerken van deze leerlingen opgenomen. De verdeling jongens-meisjes is praktisch gelijk (♂ 49% - ♀ 51%). De gemiddelde leeftijd is (bijna) 11 jaar. 95% van de leerlingen is geboren in Nederland. Verreweg de meeste leerlingen (87%) geven aan zich het meest thuis te voelen in Nederland. Bijna de helft van de leerlingen zegt gelovig te zijn. Bekijken we de groepsindeling van de deelnemende leerlingen, dan zien we dat groepen 7 en 8 met ruim 40% gelijkmatig verdeeld zijn, ongeveer 10% van de respondenten geeft aan een andere groepsindeling op school te hebben. Het gemiddelde cijfer voor taal en rekenen is 7,3 resp. 7,6.

2.3.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (tabel B1.3.2)

De resultaten van de vragen naar gedragsregels, sociaal ongewenst gedrag, gevoelens van veiligheid en vergroting van veiligheid zijn in tabelvorm opgenomen in tabel B1.3.2 van bijlage 1.

Regels pro sociaal opstellen en handhaven

Een meerderheid van de leerlingen (79%) geeft aan dat ze samen met de leerkracht gedragsafspraken maken en dat de leerkracht ook corrigerend optreedt (79%). Daarnaast geeft ruim de helft (53%) van de leerlingen aan dat de leerkracht hen herinnert aan de (klassen)regels. Tussen leerlingen onderling is er eveneens overleg over gedragsvormen en de controle daarop, zij het minder dan door leerkrachten. Vier op de tien leerlingen zeggen dat er in de klas gesproken wordt over omgangsvormen. Een derde van de leerlingen geeft aan dat leerlingen elkaar aanspreken op ongewenst gedrag.

Ongewenst sociaal gedrag

Aan de leerlingen is gevraagd of zij alcohol hebben gebruikt en/of hebben gerookt en of de school hen hierover heeft geïnformeerd. 11% van de leerlingen geeft aan wel eens alcohol te hebben gedronken, roken gebeurt veel minder (minder dan 3%). Ruim vier op de tien leerlingen geven aan dat de school op één of beide terreinen informatie verstrekt. Eén op de twintig leerlingen (5%) zegt wel eens te spijbelen.

Gevoelens van veiligheid

Een overgrote meerderheid van de leerlingen voelt zich veilig op of rond school. De omgeving van de school (93%) wordt als minder veilig ervaren dan de school zelf (97%). Bijna alle leerlingen (98%) voelen zich thuis veilig.

Vergroting van veiligheid

Voor een deel van de leerlingen (7%) is vergroting van de veiligheid op school urgent. Andere plekken waar leerlingen aangeven dat het veiliger gemaakt kan worden, zijn de schoolomgeving (14%) en de fietsenstalling (9%). De grootste groep leerlingen (59%) is van mening dat op geen enkele genoemde locatie iets gedaan hoeft te worden om de veiligheid te verbeteren.

2.3.3 Ervaren geweld (tabel B1.3.3, B1.2.7)

Voor de landelijke afname in 2014 is de vragenlijst voor leerlingen in het p(s)o grondig aangepast. Dit heeft onder andere consequenties gehad op de vragen over de verschillende geweldsvormen (verbaal, materieel, sociaal, licht lichamenlijk, grof lichamenlijk en seksueel geweld). In de nieuwe vragenlijst zijn de vragen naar deze vormen van geweld anders geformuleerd dan in voorgaande jaren, maar omvatten wel dezelfde geweldsdimensies. Alleen seksueel geweld is als geweldsvorm bij de leerlingen verwijderd, vanwege de terughoudendheid bij de betrokken partijen (leerkrachten, ouders, deskundigen). Als alternatief hiervoor is de vraag naar seksueel grensoverschrijdend gedrag onder leerlingen in de klas voorgelegd aan de leerkrachten.

Nieuw zijn ook hier vragen over pesten. Hieronder beschrijven we de resultaten op de verschillende geweldsvormen en pesten. De soorten geweld, waarvan aan de leerlingen wordt gevraagd of en in welke rol (slachtoffer en/of dader) zij die op of rond school meemaken zijn achtereen-

volgens: schelden, spullen kapot maken, stelen, buiten worden gesloten, bang zijn voor andere leerlingen, en opzettelijk pijn doen. Deze geweldsvormen en pesten zijn uitgesplitst naar de rol van slachtoffer en dader (zie tabel B1.3.3 in bijlage 1).

Slachtofferschap komt voor alle geweldsvormen en pesten vaker voor dan daderschap. Schelden komt het vaakst voor: 20% van de leerlingen zegt hiervan slachtoffer te zijn geweest. Andere geweldsvormen waar leerlingen last van hebben zijn buitensluiting (13%) en opzettelijk fysiek pijn gedaan worden (11%), 10% van de leerlingen geeft aan dat ze bang zijn voor andere leerlingen. Minder frequent, maar niet minder belangrijk, is het feit dat leerlingen aangeven dat er spullen gestolen (6%) of vernield (5%) worden.

Bekijken we de rol van de leerling als dader van bovengenoemde geweldsvormen, dan zien we dat uitschelden van anderen ook hier het vaakst voorkomt (10%), gevolgd door het bang maken van leerlingen (4%), anderen opzettelijk fysiek pijn doen (3%) en anderen sociaal buitensluiten (2%). Het stelen en kapotmaken van andermans spullen komen relatief weinig voor (minder dan 1%).

Volgens 86% van het personeel komt seksueel grensoverschrijdend gedrag onder leerlingen in de klas niet voor, 8% geeft daarentegen aan dat daar wel sprake van is (6% weet het niet). Bij de leerlingen die te maken hebben met seksueel grensoverschrijdend gedrag, komt het volgens 95% van het personeel eenmaal per maand of minder vaak voor en volgens 5% vaker dan eenmaal per maand. Voor een volledig overzicht van de resultaten verwijzen we naar tabel B1.2.7 in bijlage 1.

2.3.4 Vergelijking jongens en meisjes (tabel B1.3.4)

In deze en de volgende twee paragrafen zetten we de resultaten van de leerlingen af tegen enkele achtergrondkenmerken van de leerlingen. Eerst vergelijken we de resultaten van jongens met meisjes. Er zijn enkele significante verschillen tussen jongens en meisjes, waarvan de meeste niet substantieel zijn. Enkele van de verschillen zijn in context echter wel interessant om te vermelden. Meisjes geven vaker dan jongens aan dat leerlingen met elkaar praten over omgangsvormen (♀ 44 vs. ♂ 36%). Op het terrein van risicogedrag (alcohol, roken en spijbelen) zien we dat jongens dit gedrag iets vaker vertonen dan meisjes. Met name het gebruik van alcohol komt bij jongens vaker voor dan bij meisjes (♂ 16% vs. ♀ 6%). Jongens geven dan weer iets vaker aan dat de school informatie geeft over de risico's van roken (♂ 48% vs. ♀ 38%) en drinken (♂ 45% vs. ♀ 39%).

De overgrote meerderheid van de leerlingen voelt zich veilig op school, jongens iets vaker dan meisjes (♂ 98% vs. ♀ 96%). Omgekeerd zien we dat meisjes wat vaker van mening zijn dat de veiligheid op verschillende plaatsen op school verbeterd kan worden. Voor een volledig overzicht van de resultaten verwijzen we naar tabel B1.3.4 in bijlage 1.

2.3.5 Vergelijking naar mate van verstedelijking (tabel B1.3.5)

We vinden enkele significante verschillen tussen leerlingen die uit gebieden afkomstig zijn met verschillende maten van verstedelijking. We noemen hier de belangrijkste bevindingen. De leerlingen in de vier grote steden (G4¹⁰) geven vaker dan de leerlingen in de minder verstedelijkte gebieden aan dat er informatie wordt versterkt over risicovol gedrag: alcohol (49% vs. 41%), roken (53% vs. 41%).

Leerlingen in het G4-gebied voelen zich, net als elders, in overgrote meerderheid veilig op school. Wel zien we dat leerlingen in het G4-gebied vaker van mening zijn dat de veiligheid op school (10% vs. 5% tot 6%) en in de schoolomgeving (20% vs. 13%) vergroot moet worden. Omgekeerd zien we dat bijna de helft (48%) van de leerlingen uit het G4-gebied geen verbetering van de veiligheid nodig vindt, tegen 61% uit de overige gebieden.

Voor een volledig overzicht, verwijzen we naar tabel B1.3.5 in bijlage 1.

2.3.6 Vergelijking resultaten naar onderwijstype (tabel B1.3.6)

Bekijken we de verschillen tussen leerlingen in verschillende onderwijstypen, dan zien we dat leerlingen in het po vaker aangeven alcohol te hebben gebruikt dan pso-leerlingen (11% vs. 5%). Op de overige thema's zien we geen verschillen. In tabel B1.3.6 in bijlage 1 zijn de resultaten weergegeven.

2.4 Resultaten meting 2014 – ouders

2.4.1 Achtergrondkenmerken (tabel B1.4.1)

De vierde doelgroep in het p(s)o betreft de ouders van de leerlingen op de betreffende schoollocatie. In de vorige metingen werden uitsluitend ouders in het onderzoek betrokken die lid waren van de mr of ouderraad. In de metingen vanaf 2014 bieden we alle ouders de mogelijkheid om deel te nemen aan het onderzoek, dus ook zij die geen mr-lid zijn. Om de vergelijking met voorgaande jaren in stand te houden, analyseren we voor de huidige landelijke rapportage de resultaten van de ouders die lid zijn van de mr of ouderraad.

Aan de ouders zijn diverse vragen voorgelegd over de veiligheid in en rond de school. In totaal hebben 305 ouders die ook lid zijn van de mr deelgenomen aan de Veiligheidsmonitor 2014. De gegevens over de achtergrondkenmerken van de ouders zijn opgenomen in tabel B1.4.1 in bijlage 1. Van de 305 ouders die deelnamen, is 78% vrouw, de gemiddelde leeftijd is (bijna) 41 jaar. Vier op de tien ouders hebben één kind op de betreffende school, 46% heeft er twee kinderen.

---

10 G4 zijn de steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht.

2.4.2 Veiligheid op en rond de school (tabel B1.4.2)

In tabel B1.4.2 in bijlage 1 zijn de resultaten weergegeven over de veiligheidsbeleving in en rond de school van de ouders. De vragen hebben betrekking op de onderwerpen ‘gevoelens van veiligheid’, ‘ongewenst sociaal gedrag’, en ‘vergroting van de veiligheid’.

Gevoelens van veiligheid

Ruim negen op de tien ouders beoordelen de genoemde plaatsen binnen de school als veilig. Dit varieert van ruim 91% op de toiletten en in de gangen tot 95% in de overblijfruimte. Als meest veilig wordt de klas beoordeeld, door maar liefst 99% van de ouders. Het schoolplein wordt iets kritischer beoordeeld, 83% van de ouders geeft dit het predicaat veilig. Het minst positief zijn de ouders over de veiligheid van de schoolomgeving (75%).

Ongewenst sociaal gedrag

We hebben de ouders vragen voorgelegd over enkele vormen van ongewenst gedrag op school. Pesten (64%) en verbaal geweld (62%) komen volgens de ouders het vaakst voor, gevolgd door licht lichamelijk (58%) en sociaal geweld (53%). Materieel geweld (24%), grof lichamelijk (4%) en seksueel geweld (3%) komen beduidend minder vaak voor, wat overigens uiteraard niets afdoet aan de ernst van iedere individuele situatie.

Vergroting van de veiligheid

Over de meeste locaties op school zijn ouders tevreden waar het de veiligheid betreft. Dit beeld zien we (in omgekeerde zin) terug bij de vraag op welke locatie op school de veiligheid vergroot kan worden. 5% van de ouders is van mening dat de klas nog veiliger gemaakt kan worden, 7% zegt dit voor de overblijfruimte. De toiletten en gangen moeten volgens 11% resp. 14% van de ouders veiliger gemaakt worden. De twee locaties buiten school, schoolplein en de schoolomgeving, waarvan we zojuist zagen dat deze als minder veilig worden beoordeeld, scoren bij de gewenste vergroting van de veiligheid “hoog”. Maar liefst 32% van de ouders vindt dat het schoolplein veiliger moet worden, voor de schoolomgeving geldt dat voor ruim vier op de tien ouders (43%). Overigens geeft 28% van de ouders aan dat de veiligheid op school nergens hoeft te worden vergroot.

2.5 Vergelijkingen resultaten jaargangen 2010 t/m 2014

In het eerste deel van dit hoofdstuk hebben we de belangrijkste bevindingen beschreven van de meting in 2014 voor leidinggevendenden, personeel, leerlingen, en ouders. In voorliggende paragraaf gaan we in op de belangrijkste ontwikkelingen in de tijd. We beschrijven de resultaten achtereenvolgens voor de bovengenoemde vier doelgroepen. De gemiddelde scores op de belangrijkste monitorvariabelen worden getoetst om vast te stellen of de verschillen over de jaren heen per kenmerk statistisch significant zijn. Het significantieniveau van de verschillen wordt met een p-waarde weergegeven. Een p-waarde van 0,05 wordt hier als grenswaarde genomen. Wanneer de p-waarde bij de toets kleiner is dan 0,05 kan het verschil naar alle waarschijnlijkheid niet toegeschreven worden aan toeval, maar betreft het een reëel verschil tussen de groepen die onderling vergeleken worden.

Naast de p-waarde hanteren we het begrip effectgrootte. Met deze maat, in de tabellen in de bijlagen weergegeven als *e.g.*, geven we aan in welke mate de verschillen tussen groepen groot of klein zijn. Middelgrote substantiële effecten, waarbij de effectgrootte tussen 0,15 en 0,19 ligt, worden in de tabellen in de bijlage aangeduid met een *. Grote substantiële effecten (effectgrootte gelijk aan of groter dan 0,20) worden aangeduid met **. De ontwikkelingen met (middel)grote substantiële effecten worden in deze paragraaf per doelgroep beschreven. Daarnaast komen ook opvallende ontwikkelingen in de tijd aan bod.

2.5.1 Leidinggevenden (tabel B2.1.1, B2.1.2)

Sociaal cognitieve ondersteuning

Er is volgens leidinggevenden minder aandacht voor de leerlingzorg op maat. Gaf in 2010 nog 81% van de leidinggevenden aan dat dit op de locatie van toepassing was, in 2014 is dit teruggelopen tot 75%. Aandacht voor leerlingbetrokkenheid en docentkwaliteiten scoren over de jaren stabiel en worden door net iets meer dan 75% resp. 80% van de leidinggevenden genoemd als aanwezig op de locatie.

Binnenschoolse regels

In 2014 geeft 61% van de leidinggevenden aan dat interne personen betrokken zijn bij het opstellen van de gedragsregels, wat ruim lager is dan in 2012 (72%), maar enigszins in lijn met 2010. Minder dan 10% van de leidinggevenden geeft aan dat externe personen een rol hebben bij het opstellen van de regels. Bijna twee derde van de leidinggevenden geeft aan dat op de locatie aandacht is voor regels en omgang met incidenten. Het hebben van een expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie wordt door ruim 50% genoemd. Bij deze laatste drie categorieën zien we over de jaren heen overigens geen wezenlijke verschillen.

Beleidsmaatregelen

De maatregelen ten behoeve van het veiligheidsbeleid zijn van 67% in 2010 teruggelopen tot 60% in 2014. Bekijken we enkele beleidsmaatregelen afzonderlijk, dan zien we dat in 2014 meer dan de helft (56%) van de leidinggevenden zegt dat alle toegangen (m.u.v. de hoofdingang) worden afgesloten tijdens schooltijden. In eerdere jaren was dit ongeveer 40%. Omgekeerd zien we dat het schoolplein voor en na schooltijden in 2014 juist minder wordt afgesloten (31% in 2014 tegen 43% resp. 50% in 2010 en 2012). Een ander opvallend verschil is de inzet van getrainde leerlingen als vertrouwenspersoon of mediator voor andere leerlingen. In 2012 gaf bijna een kwart van de leidinggevenden aan dat deze leerlingen op de locatie aanwezig waren, in 2014 is dat teruggezakt tot 10%, wat overeenkomt met het percentage in 2010. Over alle jaren heen scoort surveillance tijdens de pauzes, wisseling van lessen en tussenuren, behoorlijk hoog met een stabiel percentage van 84% tot 86%. Materialen t.b.v. de veiligheid (zoals videobewaking, detectiepoortjes) (7% tot 11%) en een pasjessysteem (1% tot 2%) worden relatief weinig ingezet.

Preventief beleid

Volgens ongeveer 50% van de leidinggevenden is er op de locatie beleid ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken van de leerlingen. Dit is stabiel over de tijd. Opvallende verschillen zien we bij het beleid ten aanzien van gedrag. In 2014 zegt 63% van de leidinggevenden dat

hier beleid op wordt gemaakt, in 2010 en 2012 was dit nog ongeveer 75%. Ook bij belonen van gewenst gedrag zien we een dergelijke afname. In 2014 is hierop volgens 45% van de leidinggevendenden beleid gemaakt, in de jaren daarvoor gold dat voor ruim 60%.

Incidenten

Over het vóórkomen van verschillende incidenten op de schoollocatie zien we over de jaren een behoorlijk stabiel beeld. Incidenten komen bovendien relatief weinig voor, gemiddeld tussen de 0 en 1,5 keer per locatie. Het meest genoemde incident is dat tussen autochtone en allochtone leerlingen, dat wordt door 16% van de leidinggevendenden genoemd, gevolgd door incidenten tussen groepen autochtone leerlingen (8%). Verder daarna komen incidenten tussen autochtone leerlingen (4%), incidenten vanwege wapenbezit (4%). Spijbelen van leerlingen kwam volgens 15% van de leidinggevendenden op de schoollocatie voor, wat overigens inhoudt dat er gemiddeld minder dan 1 leerling per locatie gesprijbeld heeft.

2.5.2 Onderwijspersoneel (tabel B2.2.1, B2.2.2, B2.2.3)

In deze paragraaf beschrijven we de verschillen over de jaren voor het onderwijspersoneel.

Binnenschoolse regels

De meeste locaties waar regels te zien zijn binnen de schoollocatie laten over de tijd heen een redelijk stabiel beeld zien. Een opvallende stijging zien we bij de klaslokalen: van 88% in 2010 tot 96% in 2014. Het uitreiken van de regels op ouderavonden gebeurt volgens het personeel minder dan in voorgaande jaren (42% in 2014 tegen 55% in 2012). Hetzelfde geldt voor het opnemen van de regels in de schoolgids (2014: 87%, 95% in eerdere jaargangen). Het voorhanden zijn van de regels op het internet wordt in 2014 door 59% van het personeel genoemd, tegen 75% in 2012 en 66% in 2010.

Bij de partijen die de gedragsregels opstellen en controleren zien we dat externe personen in 2014 vaker door het personeel worden genoemd dan in eerdere jaren (25% vs. ongeveer 15%). Een soortgelijke stijging is terug te zien bij het door de leerlingen gezamenlijk formuleren van de gedragsregels: 80% in 2014 tegen ongeveer twee derde in 2010 en 2012. Op de vraag of leerkrachten de naleving van de gedragsregels controleren werd in het verleden al door ruim 90% van het personeel bevestigend geantwoord, in 2014 is dat gestegen naar 97%.

Gevoelens van veiligheid

De gevoelens van veiligheid op of rond school laten volgens de personeelsleden een stabiel beeld over de jaren zien, met percentages van 94% tot 95%. In de schoolomgeving is het veiligheidsgevoel ten opzichte van eerdere jaargangen iets afgenomen tot 85%. Thuis voelt men zich het meest veilig, wat blijkt uit de bijna maximale scores van 98% tot 99%.

Vergroting van veiligheid is nodig

Het personeel is gevraagd op welke locaties de veiligheid vergroot moet worden. 18% geeft aan dat de veiligheid in de schoolomgeving verbeterd moet worden, gevolgd door 17% die meer veiligheid op school zelf wenst. Bijna de helft van het personeel vindt dat er aan de veiligheids-situatie niets gedaan hoeft te worden. De ontwikkelingen van deze resultaten over de jaren heen zijn redelijk stabiel.

De zojuist beschreven regels en veiligheid betreft het gehele onderwijspersoneel. Nadere analyse wijst uit dat er tussen OP en OOP op deze punten geen wezenlijke verschillen zijn.

Ervaren geweld als slachtoffer, dader of getuige

In 2010 tot en met 2012 werd aan het personeel in het primair onderwijs gevraagd naar hun ervaringen met geweld op of rond school als ‘slachtoffer, dader en getuige’. Slechts in latere verdiepingsvragen werd de rol (slachtoffer of dader of getuige) nader gespecificeerd. In 2014 is een wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de geweldservaring waarbij direct ook de rol van de betrokkene wordt uitgevraagd. De vergelijking door de tijd is bij deze verandering door ons gewaarborgd. In bijlage 7 leggen wij meer gedetailleerd uit wat de veranderingen betekenen. In de jaarvergelijking presenteren wij, vanwege deze vergelijkbaarheid, de percentages van ‘slachtoffers, daders en getuigen’, zoals dat in eerdere rapportages en vragenlijsten aan de orde is gekomen.

Als we de ontwikkelingen in de tijd bekijken, zien we dat er gemiddeld genomen minder ervaringen met geweld zijn. De grootste afname zien we bij de ervaring met materieel geweld, waar in 2014 26% van het personeel melding van maakt, wat overeenkomt met het percentage in 2010. Twee jaar geleden lag dit nog op 44%. Ook ervaringen met licht lichamelijk geweld wordt door het personeel minder genoemd (2014: 47%, 2012: 57%, 2010: 43%). Hetzelfde beeld zien we bij grof lichamelijk geweld (8% in 2014 tegen 17% in 2012) en seksueel geweld (4% in 2014, 12% in 2012). Deze drie geweldsvormen hebben in 2014 ongeveer dezelfde percentages als in 2010. Eén vorm, te weten sociaal geweld, stijgt van 30% in 2010 via 43% in 2012 naar 51% in 2014. Verbaal geweld ligt met 60% in 2014 tussen de waarden van 2010 (52%) en 2012 (67%) in. Daarmee is verbaal geweld over alle jaren bezien de meest ervaren geweldsvorm door het personeel.

2.5.3 Leerlingen (tabel B2.3.1, B2.3.2)

In deze paragraaf beschrijven we de resultaten van de leerlingen over de jaren. Aangezien de vragenlijst voor leerlingen in het p(s)o inhoudelijk en wat lay-out betreft gewijzigd is ten opzichte van voorgaande jaren, zijn sommige resultaten over de jaren heen niet direct vergelijkbaar.

Spijbelen en risicogedrag

Het spijbelgedrag van leerlingen laat over de jaren heen een stabiel beeld zien. Ongeveer 5% van de leerlingen geeft aan zelf wel eens te spijbelen. De andere vormen van risicogedrag zijn in het verleden niet of op een andere wijze in de vragenlijst aan de leerlingen voorgelegd, maar worden hier voor de volledigheid vermeld. Zo geeft in 2014 11% van de leerlingen aan alcohol te hebben gebruikt en 3% te hebben gerookt. Ruim 40% van de leerlingen geeft aan dat de school over alcohol en roken informatie verstrekt.

Gevoelens van veiligheid

De leerlingen voelen zich in overgrote meerderheid veilig op school. Dit beeld is met 94% in 2010 tot 97% in 2014 stabiel over de jaren heen. Bekijken we de overige locaties, dan zie we ook daar over de jaren een hoge mate van ervaren veiligheid onder de leerlingen. In 2014 worden de locaties nog wat veiliger beoordeeld dan met name in 2010. De fietsenstalling en de

schoolomgeving scoren met 97% resp. 93% ongeveer 6%-punten hoger dan in 2010. De hoogste mate van veiligheid over de jaren heen kennen de leerlingen aan de thuissituatie toe, wat blijkt uit de percentages die variëren van 98 tot 99.

Vergroting van veiligheid

De leerlingen geven, ondanks de hoge mate van persoonlijk ervaren veiligheid, toch aan dat de veiligheid op sommige locaties vergroot kan worden. Een op de zeven (14%) leerlingen wensen meer veiligheid in de schoolomgeving, gevolgd door 9% voor de fietsenstalling en 7% voor de school. De meeste leerlingen (ongeveer 60%) geven echter aan dat vergroting van de veiligheid niet nodig te vinden. Deze scores zijn redelijk stabiel over de jaren.

2.5.4 Ouders (tabel B2.4.1)

In de Veiligheidsmonitor van 2010 en 2012 hebben ouders die tevens lid zijn van de medezeggenschapsraad geparticipeerd in het onderzoek. Met ingang van 2014 is de beperking opgeheven en kunnen alle ouders deelnemen aan het onderzoek. Vanwege de vergelijkbaarheid presenteren wij ook voor 2014 de uitkomsten van de ouders die aangeven lid te zijn van de mr.

Gevoelens van veiligheid

Over de jaren heen zien we dat de ouders van mening zijn dat de verschillende locaties *in* school veilig zijn. Deze locaties (klas, gangen, overblijfruimte, toiletten) krijgen gedurende de laatste jaren een stabiele waardering van ruim 90%, waarbij de hoogste score is weggelegd voor de veiligheid in de klas (97% tot 99%). De locaties rond school (fietsenrekking/-stalling, schoolomgeving) worden door de ouders wat minder als veilig ervaren. In 2014 liggen de percentages tussen 75% voor de schoolomgeving tot 88% voor de fietsenrekken. In dit verband is de stijging van de veiligheid in de schoolomgeving over de tijd aanzienlijk te noemen (59% in 2010, 65% in 2012 en 75% in 2014).

Risicogedrag

Risicogedrag op school op het gebied van spijbelen, roken, drugs, alcohol en wapens, komen volgens de ouders op school praktisch niet voor en is ook stabiel over de jaren. Spijbelen komt met 2% het meest voor, de overige vormen van risicogedrag liggen ruim onder 1%.

Pesten en problemen op school

Pesten komt in 2014 volgens 64% van de ouders op of buiten school voor. In 2010 en 2012 gold dat voor 32% resp. 46% van de ouders. Met uitzondering van grof lichamelijk en seksueel geweld nemen de geweldsvormen op school volgens de ouders ook toe. Ongeveer zes op de tien ouders geven aan dat verbaal geweld (62%) en licht lichamelijk geweld (58%) op school voorkomt, gevolgd door sociaal geweld (53%) en op grotere afstand materieel geweld (24%). Grof lichamelijk en seksueel geweld komen met 4% resp. 3% zeer weinig voor.

Vergroting van veiligheid

Ondanks de toename van enkele geweldsvormen, zijn ouders in 2014 niet vaker dan in voorgaande jaren van mening dat de veiligheid op verschillende locaties vergroot moet worden. De percentages zijn over de jaren vergelijkbaar. Net als in voorgaande jaren zijn de schoolomgeving en het schoolplein de locaties waar de meeste aandacht naar uit moet gaan. De schoolom-

geving werd in 2010 en 2012 door ruim de helft van de ouders genoemd, in 2014 is dit afgenomen tot 43%. Het schoolplein wordt in 2014 door een derde van de ouders genoemd, hetgeen overeenkomt met eerdere jaren. De gangen en fietsenrekken worden in de laatste jaren door iets meer dan 10% van de ouders genoemd. In 2014 zegt ruim een kwart van de van de ouders (28%) dat de veiligheid nergens hoeft te worden vergroot.

Het feit dat ouders in 2014 meer geweldsproblemen op school noemen dan in eerdere jaargangen, maar er in de gewenste vergroting van de veiligheid nauwelijks verschillen zijn te constateren tussen de jaargangen, komt wellicht door de wijze waarop de vraag over de geweldsvormen in 2014 is gesteld. In tegenstelling tot eerdere jaargangen zijn in 2014 ter verduidelijking omschrijvingen gegeven van de zes geweldsvormen. Dit kan bij ouders tot een lagere antwoorddrempel hebben geleid, waardoor men eerder bevestigend antwoordt. Dit resulteert dan in een hoger percentage op deze geweldsvormen.

3

Voortgezet (Speciaal) Onderwijs

3 Voortgezet (Speciaal) Onderwijs	31
3.1 Resultaten meting 2014 – leidinggevend	33
3.1.1 Locatiekenmerken (<i>tabel B3.1.1</i>)	33
3.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (<i>tabel B3.1.2</i>)	33
3.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie (<i>tabel B3.1.3, B3.1.4</i>)	35
3.2 Resultaten meting 2014 – onderwijspersoneel	36
3.2.1 Achtergrondkenmerken (<i>tabel B3.2.1</i>)	36
3.2.2 Schoolse kenmerken (<i>tabel B3.2.2</i>)	36
3.2.3 Veiligheid(sbeleid) op school volgens onderwijspersoneel (<i>tabel B3.2.3</i>)	36
3.2.4 Veiligheid(sbeleid) op school volgens docenten (<i>tabel B3.2.4</i>)	37
3.2.5 Ervaren geweld (<i>tabel B3.2.5</i>)	38
3.2.6 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (<i>tabel B3.2.6</i>)	38
3.2.7 Vergelijking tussen mannen en vrouwen (<i>tabel B3.2.7</i>)	39
3.3 Resultaten meting 2014 – leerlingen	39
3.3.1 Achtergrondkenmerken (<i>tabel B3.3.1</i>)	39
3.3.2 Schoolse kenmerken (<i>tabel B3.3.2</i>)	40
3.3.3 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (<i>tabel B3.3.3</i>)	40
3.3.4 Ervaren geweld (<i>tabel B3.3.4</i>)	41
3.3.5 Vergelijking jongens en meisjes (<i>tabel B3.3.5</i>)	41
3.3.6 Vergelijking naar mate van verstedelijking (<i>tabel B3.3.6</i>)	42
3.3.7 Vergelijking resultaten naar onderwijstype (<i>tabel B3.3.7</i>)	42
3.4 Vergelijkingen resultaten jaargangen 2006 t/m 2014	43
3.4.1 Leidinggevend (<i>tabel B4.1.1, B4.1.2, B4.1.3</i>)	43
3.4.2 Onderwijspersoneel (<i>tabel B4.2.1, B4.2.2, B4.2.3</i>)	44
3.4.3 Leerlingen (<i>tabel B4.3.1, B4.3.2</i>)	46

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten uit het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs. Achtereenvolgens komen de volgende doelgroepen aan bod:

Jaargang 2014:

- leidinggeevenden (paragraaf 3.1);
- onderwijspersoneel (paragraaf 3.2);
- leerlingen (paragraaf 3.3);
- vergelijkingen tussen de jaargangen (paragraaf 3.4).

De tabellen bij dit hoofdstuk zijn te vinden in bijlage 3 (2014) en bijlage 4 (2006 t/m 2014). De analyses voor de bepaling van de betrouwbaarheid van de gegevens zijn opgenomen in bijlage 5. Meer informatie over de representativiteit van de (deel)steekproeven beschrijven we in bijlage 6.

3.1 Resultaten meting 2014 – leidinggeevenden

3.1.1 Locatiekenmerken (tabel B3.1.1)

In 2014 hebben 167 leidinggeevenden de Veiligheidsmonitor ingevuld. In bijlage 3, tabel B3.1.1 zijn de kenmerken van de schoollocaties, waar de leidinggeevenden werkzaam zijn, opgenomen. Het gemiddeld aantal leerlingen per schoollocatie is 788. De meest voorkomende onderwijstypen zijn vmbo, havo en vwo, op sommige schoollocaties zijn meerdere onderwijstypen ondergebracht. Een op de tien leidinggeevenden is verbonden aan een school voor praktijkonderwijs. De richting of denominatie van de scholen is met name openbaar, gevolgd door interconfessioneel, Rooms-Katholiek, Protestants-Christelijk, en algemeen bijzonder.

3.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (tabel B3.1.2)

Aan de leidinggeevenden zijn vragen voorgelegd over het sociaal veiligheidsbeleid op de locatie en over de genomen veiligheidsmaatregelen. De vragen over deze onderwerpen hebben betrekking op de volgende deelthema's:

- sociaal cognitieve ondersteuning,
- binnenschoolse regels,
- samenwerking met externe instellingen,
- beleidsmaatregelen,
- preventief beleid,
- bevordering van sociale veiligheid en
- de aard en omvang van incidenten.

De resultaten zijn in tabelvorm weergegeven in tabel B3.1.2 in bijlage 3.

Sociaal cognitieve ondersteuning

Zeven op de tien leidinggevendenden geven aan dat er op de locatie aandacht is voor sociaal cognitieve ondersteuning van de leerling (aandacht voor leerlingbetrokkenheid (73%), docentkwaliteiten (73%) en leerlingzorg op maat (71%)).

Binnenschoolse regels

Ruim zes op de tien leidinggevendenden (65%) zeggen dat interne personen (leerlingen, docenten, ondersteunend personeel, management, ouders, medezeggenschapsraad en vertrouwenspersoon) betrokken zijn bij het opstellen van regels binnen de school. Externe instanties (schoolmaatschappelijk werk, jeugdzorg, politie, justitie, en vertrouwensinspecteur) wordt door bijna een kwart van de leidinggevendenden (23%) genoemd als betrokken partijen bij het opstellen van regels. Iets meer dan de helft van de scholen besteedt aandacht aan regels en het omgaan met incidenten (56%). Zeven op de tien leidinggevendenden geven aan dat er op de locatie een expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratiesysteem aanwezig is.

Samenwerking met externe instellingen

Ruim 60% van de leidinggevendenden geeft aan dat de locatie afspraken heeft gemaakt met externe instellingen over de procedures voor samenwerking ter bevordering van de sociale veiligheid. Het gaat hierbij onder andere om afspraken met andere locaties / scholen over de aanpak van leerlingen die incidenten veroorzaken en over het verwijzen van leerlingen naar time-out voorzieningen op een andere school. Verder valt hieronder ook de afspraak over inzet van een wijkagent of adoptieagent die voorlichting geeft en ingeschakeld wordt bij incidenten.

Maatregelen veiligheidsbeleid

Het thema 'maatregelen veiligheidsbeleid' wordt gevormd door een groot aantal vragen over de bekendheid van school- en gedragsregels bij leerlingen en ouders, de zichtbaarheid van de gedragsregels in school, scholing van personeel op het terrein van sociale veiligheid, lessen over agressie en geweld, het vastliggen van rollen van de leiding en mentoren bij incidenten, de aanwezigheid van een gedragscode voor het personeel met betrekking tot de omgang met leerlingen en ouders, en het bestaan van afspraken over veilig internetten en e-mailen. Verder behoren ook surveillance en kennis van aangifte van incidenten hiertoe. Bijna 70% van de leidinggevendenden geeft aan dat de locatie actief beleid voert ten aanzien van deze maatregelen.

Afzonderlijke beleidsmaatregelen

Een aantal specifieke beleidsmaatregelen zijn minder goed onder één thema te plaatsen. Deze maatregelen bespreken wij daarom afzonderlijk. Deze maatregelen betreffen onder meer materiele zaken als het afsluiten van alle toegangen (m.u.v. de hoofdingang) (volgens 40% van de leidinggevendenden), het aanschaffen van beveiligingsmaterialen (volgens 58% van de leidinggevendenden), het afsluiten van het schoolplein voor en na schooltijd (volgens 41% van de leidinggevendenden) en het gebruik van toegangspasjes (volgens 7% van de leidinggevendenden). Daarnaast hebben scholen ook maatregelen genomen die direct gericht zijn op personen. Zo worden er getrainde leerlingen ingezet als vertrouwenspersoon (volgens 26% van de leidinggevendenden), worden er begeleidingsbijeenkomsten georganiseerd waarbij daders en slachtoffers naar oplossingen zoeken (volgens 46% van de leidinggevendenden) en verhaalt de school de schade van incidenten op de dader (volgens 69% van de leidinggevendenden).

Preventief beleid

Het preventief beleid op scholen is het meest gericht op gedrag (67%), direct gevolgd door beleid tegen ongewenst gedrag (66%). Een ruime meerderheid van de leidinggevenden geeft daarnaast aan dat er preventief beleid wordt gevoerd gericht op respect voor hoge of lage schoolprestaties (59%) en persoonlijke kenmerken (uiterlijk, huidskleur, herkomst, geloof, handicap, geslacht en seksuele oriëntatie) (58%). De helft van de leidinggevenden hanteert het belonen van gewenst gedrag (van zowel leerlingen en personeel als ouders) als instrument voor preventief beleid.

Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie

In 2014 zijn enkele vragen opgenomen over de mate waarin de veiligheid in en rond de schoollocatie wordt bevorderd. 86% van de leidinggevenden geeft aan dat er tijdens de les sociale veiligheid en pesten onder de aandacht van de leerlingen gebracht wordt. Verder geeft een ruime meerderheid (69%) van de leidinggevenden aan dat er regelmatig overleg is tussen de leiding en het personeel over sociale veiligheid. Zes op de tien leidinggevenden geven daarnaast aan dat personeel op de locatie training krijgt in bevordering van de sociale veiligheid, door interne (59%) en externe (63%) deskundigen.

Pestprotocol

Van de leidinggevenden geeft 91% aan dat hun school(locatie) een pestprotocol heeft.

3.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie (tabel B3.1.3, B3.1.4)

Incidenten

De leidinggevenden is gevraagd in welke mate zich op school problemen of incidenten voordoen. De resultaten hiervan staan in tabel B3.1.3 in bijlage 3. In eerdere jaren is van een aantal typen incidenten slechts gevraagd of deze wel of niet zijn voorgekomen. In 2014 is van elke incidentvorm specifiek gevraagd naar het aantal maal dat het is voorgekomen, de resultaten hiervan staan in tabel B3.1.4 in bijlage 3.

Spijbelen komt volgens de meeste leidinggevenden voor op hun locatie (79%), gemiddeld over alle locaties gaat het dan om 12 incidenten en 36 leerlingen. Het gemiddeld aantal incidenten ‘seksueel grensoverschrijdend gedrag’ over alle locaties is nog geen 3 incidenten per locatie, met een maximum van 20 incidenten. Deze incidentvorm komt volgens 73% van de leidinggevenden voor op hun locatie. Problemen van de eigen leerlingen met leerlingen van andere scholen komt volgens 60% van de leidinggevenden voor, het gaat dan over alle locaties om gemiddeld 2 incidenten per locatie. Bijna een kwart van de leidinggevenden geeft aan dat er op de schoollocatie sprake is geweest van seksuele uitbuiting¹¹, tussen de locaties varieert dit aantal tussen de nul tot vijf incidenten, gemiddeld over alle locaties komt dit incident nog geen half keer voor per locatie.

---

11 Met seksuele uitbuiting van leerlingen bedoelen wij het met valse voorwendselen (valse genegenheid), door chantage of onder dwang laten uitvoeren van seksuele handelingen door een leerling van school. Dit kunnen handelingen zijn bij de dader zelf (misbruik), of bij anderen (loverboys, prostitutie en mensenhandel).

Leidinggevend en maken in vergelijking met de hierboven beschreven incidenten minder melding van het vóórkomen van incidenten ‘gericht tegen leerlingen en personeel vanwege homoseksualiteit’ (19% / 13%). Het gemiddeld aantal van deze incidenten over de locaties is bij beide groepen erg laag (leerlingen: 0,8, personeel: 0,2). ‘Religieus extremisme’ (4%), ‘wit extremisme¹²’ (minder dan 1%) en ‘overige vormen van extremisme of radicalisering’ (2%) komen volgens leidinggevend en het minst voor. In de tabellen B3.1.3 en B3.1.4 van bijlage 3 geven we het volledige overzicht weer.

3.2 Resultaten meting 2014 – onderwijspersoneel

3.2.1 Achtergrondkenmerken (tabel B3.2.1)

Aan de Veiligheidsmonitor 2014 hebben 1.898 leerkrachten en onderwijsondersteunend personeel (OOP) uit het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs deelgenomen. In bijlage 3, tabel B3.2.1 zijn de achtergrondkenmerken van de personeelsleden opgenomen. Ongeveer 45% van de respondenten is man, 55% is vrouw. De gemiddelde leeftijd is (bijna) 45 jaar. Ruim negen op de tien respondenten zijn in Nederland geboren en een even groot percentage voelt zich thuis in Nederland. Vier op de tien personeelsleden geven aan gelovig te zijn.

3.2.2 Schoolse kenmerken (tabel B3.2.2)

De personeelsleden zijn gemiddeld 28 klokuren werkzaam op de locatie. In totaal is 6% van de personeelsleden lid van de MR. De functie van de personeelsleden in de onderzoekspopulatie is als volgt verdeeld:

- 71% docent,
- 4% conciërge,
- 5% administratief en
- 19% overig onderwijsondersteunend personeel.

Ruim zes op de tien personeelsleden zijn werkzaam op een school waar vmbo wordt gegeven, gevolgd door 41% havo, 33% vwo, 11% speciaal onderwijs en 10% praktijkonderwijs¹³. In bijlage 3, tabel B3.2.2 staat een gedetailleerd overzicht van de resultaten.

3.2.3 Veiligheid(sbeleid) op school volgens onderwijspersoneel (tabel B3.2.3)

Net als bij de leidinggevend en hebben wij het onderwijspersoneel (de leerkrachten en het ondersteunend personeel) enkele vragen voorgelegd over het sociaal veiligheidsbeleid van de locatie en de mate waarin incidenten m.b.t. de sociale veiligheid zich voordoen. We behandelen (net als

---

12 Ionsdale, white power e.d.

13 Vanwege de mogelijkheid meer antwoorden te geven bij de schooltypen, waaraan men verbonden is, tellen de percentages op tot boven de 100%.

bij het primair onderwijs) de resultaten per onderwerp. De resultaten zijn opgenomen in tabel B3.2.3 in bijlage 3.

Binnenschoolse regels

Bijna het voltallige personeel (99%) geeft aan dat er gedragsregels op school zijn. Op de vraag waar deze gedragsregels zijn in te zien of te verkrijgen zijn, bestaat meer diversiteit in antwoorden. De schoolgids wordt door 96% van het personeel genoemd, gevolgd door internet (92%), klaslokalen (59%), gang/hal (58%) en uitreiking tijdens de ouderavonden (77%).

Het merendeel van het onderwijspersoneel (82%) geeft aan dat interne personen (leerlingen, docenten, onderwijsondersteunend personeel, management, ouders, medezeggenschapsraad en/of een vertrouwenspersoon) betrokken zijn bij het opstellen van regels binnen de school. Externe personen (schoolmaatschappelijk werk, jeugdwerker/jeugdzorg, politie, justitie en/of een vertrouwensinspecteur) zijn volgens iets meer dan de helft van het onderwijspersoneel (57%) betrokken bij het opstellen van gedragsregels. Op de vraag of leerlingen aan het begin van het schooljaar samen gedragsregels formuleren, antwoordt 45% van het onderwijspersoneel hierop bevestigend. Drie kwart van het onderwijspersoneel (77%) stelt dat gedragsregels worden gemaakt en gecontroleerd door leerlingen en docenten samen.

Gevoelens van veiligheid en de vergroting daarvan

Een grote meerderheid van het onderwijspersoneel voelt zich veilig op school. Op school zelf geldt dat voor 89%, gevolgd door het veiligheidsgevoel op de parkeerplaats (88%), schoolomgeving (87%) en fietsenstalling (85%). Thuis voelt men zich met 98% overigens het meest veilig.

Ruim twee vijfde van het onderwijspersoneel (44%) ziet geen noodzaak om de veiligheid te vergroten. Een deel (21%) vindt het urgent dat er iets gebeurt aan de veiligheid op locaties in school, op enige afstand gevolgd door de locaties fietsenstalling (15%), schoolomgeving (14%) en parkeerplaats (4%).

3.2.4 Veiligheid(sbeleid) op school volgens docenten (tabel B3.2.4)

In paragraaf 3.2.3 zijn de resultaten beschreven voor de totale doelgroep onderwijspersoneel, bestaande uit docenten en ondersteunend personeel.

In paragraaf 3.2.4 beschrijven we dezelfde onderdelen, maar nu gaan we uit van de doelgroep 'docenten'. Docenten geven bijna unaniem (99%) aan dat er gedragsregels zijn. Ook bij de plaatsen waar men de regels kan inzien, geldt dat de schoolgids met 96% het meeste genoemd wordt, gevolgd door internet (93%). Er zijn slechts twee (kleine) afwijkingen. Docenten geven zelf wat minder vaak dan het volledige personeel aan dat de regels in de klaslokalen te zien zijn (56% vs 59%). Hetzelfde geldt voor het gezamenlijk formuleren van gedragsregels door leerlingen en docenten. Ook hier antwoorden docenten wat minder vaak dan het voltallige personeel dat dit aan de orde is (43% vs 45%).

Ook in het voortgezet onderwijs is aan de docenten een set vragen voorgelegd over de sociaal cognitieve ondersteuning van leerlingen door middel van curriculumdifferentiatie. Minder dan de helft (44%) van de docenten geeft aan dat er binnen de schoollocatie sprake is van curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen (leer- en taalniveau, leertempo en leervragen).

3.2.5 Ervaren geweld (tabel B3.2.5)

In de monitor worden zes soorten geweld (verbaal, materieel, sociaal, licht lichamenlijk, grof lichamenlijk en seksueel geweld) en pesten onderscheiden. Deze vormen van geweld staan centraal bij de vragen naar de ervaring van veiligheid. Deze geweldsvormen en het pestgedrag zijn uitgesplitst naar de rol van slachtoffer en dader (zie tabel B3.2.5 in bijlage 3)¹⁴. In 2014 is een wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de geweldservaring. Dit maakt rapportage over, en interpretatie van het ervaren geweld als slachtoffer en dader eenduidiger en eenvoudiger. De vergelijking door de tijd is door ons gewaarborgd. In bijlage 7 leggen wij meer gedetailleerd uit wat de veranderingen betekenen.

Slachtofferschap komt voor alle geweldsvormen en pesten bij het personeel veel vaker voor dan daderschap. Verbaal geweld tegen het personeel komt verreweg het vaakst voor, ruim een kwart van het personeel heeft hier mee te maken. Hierna komen sociaal (13%) en materieel geweld (10%), op grote afstand gevolgd door licht lichamenlijk, seksueel geweld (beide minder dan 2%) en grof lichamenlijk geweld (minder dan 1%). Alle resultaten met betrekking tot het daderschap van docenten blijven ruim onder de 1%, met uitzondering van verbaal geweld, dat op 1% uitkomt. Seksueel geweld tegen anderen komt onder het personeel in het geheel niet voor.

Ook hier geldt dat een minderheid van het personeel geweld ervaart. Dit neemt niet weg dat de percentages, maar belangrijker, de personen die aangeven wel last te hebben van geweld, serieus genomen moeten worden.

Bij de personeelsleden is mede vanwege de lage(re) percentages slachtoffers en daders voorafgaand aan de meting de keuze gemaakt om geen detailvragen te stellen over de onderliggende geweldsincidenten. De begrippen verbaal geweld, materieel geweld, sociaal geweld, licht lichamenlijk geweld, grof lichamenlijk geweld en seksueel geweld, zijn steeds in één begrip aan de respondenten voorgelegd, waarbij de onderliggende geweldsincidenten tussen haakjes werden genoemd. De tegenpartij van het ervaren geweld is direct in de vraagstelling betrokken waardoor dit niet in een afzonderlijk vragenblok gesteld hoefde te worden. Hiermee is de vragenlijst voor de respondenten minder complex en minder lang geworden.

3.2.6 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (tabel B3.2.6)

In het kader van de Veilige Publieke Taak zijn in 2014 enkele vragen aan de vragenlijst voor het personeel toegevoegd. Centraal staat hierbij de vraag in welke mate een ervaren (on)veilige werksituatie op school verband houdt met ziekteverzuim en de bereidheid te veranderen van baan. Daarnaast is gevraagd in hoeverre de werkgever steun biedt in het veiliger maken van de werkplek.

---

¹⁴ In 2014 hebben alle respondenten de vragen gehad over het aanwezig zijn van pesten enerzijds en de zes geweldsvormen anderzijds, zowel in de rol van slachtoffer als van dader. Indien de respondent pesten of een of meer geweldsvormen als slachtoffer en/of dader ervaren heeft, volgen de verdiepende vragen over het pesten of de geweldsvormen. Aan het einde van de geweldsvorm is vervolgens de vraag gesteld van welke van de eerder aangegeven geweldsvormen de respondent het ergste last heeft gehad.

Een kwart van het personeel geeft aan een andere baan te overwegen. Op de vraag of dit verband houdt met de ervaren veiligheidssituatie op school, antwoordt 13% van deze groep bevestigend. Op het totaal aantal personeelsleden betekent dit dat 3% aan een andere baan overweegt vanwege de veiligheidssituatie.

Ruim de helft van het personeel geeft aan een dag of vaker afwezig te zijn geweest in verband met ziekteverzuim. Ongeveer 5% geeft aan dat dit verzuim te maken heeft met het ervaren geweld of pesten op school (dat is 2,5% van *alle* personeelsleden).

De betrokkenheid van de werkgever bij het creëren van een veilige werkomgeving is zeer belangrijk. Op de vraag in welke mate de werkgever steun geeft voor het veiliger maken van de werplek, antwoorden zes op de tien personeelsleden tevreden te zijn. Een op de zes is hierover minder te spreken. Voor bijna een kwart van het personeel doet ondersteuning van de werkgever op dit punt niet ter zake, omdat ze geen onveiligheid ervaren. Deze uitkomsten zijn nagenoeg gelijk met de uitkomsten in het primair onderwijs. Als we alleen kijken naar de personeelsleden die onveiligheid ervaren dan is bijna 80% tevreden over de ondersteuning van de werkgever. Rond de 20% is hier niet of matig tevreden over.

Hierboven is het personeel als gehele groep benaderd, ongeacht de functie. Wanneer we de functies van het personeel indelen in onderwijspersoneel (OP) en onderwijsondersteunend personeel (OOP), dan zie we in grote lijnen dezelfde antwoordpatronen. Het veiligheidsgevoel op school wordt door beide groepen even vaak als reden genoemd voor het ziekteverzuim. Wel zien we dat OP (59%) vaker dan OOP (45%) aangeeft een dag of vaker afwezig te zijn geweest in verband met ziekteverzuim. Op de vraag of dit verzuim te maken heeft met het ervaren geweld of pesten, zien we tussen OP en OOP echter geen noemenswaardig verschil. In tabel 3.2.6 in bijlage 3 zijn de resultaten integraal opgenomen.

3.2.7 Vergelijking tussen mannen en vrouwen (tabel B3.2.7)

Bekijken we de verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke personeelsleden, dan zien we dat de vrouwen vaker aangeven dat de gedragsregels gezamenlijk gecontroleerd worden (♀ 80% vs. ♂ 74%) Verder voelen mannen zich op alle plekken op of rond school iets veiliger dan vrouwen. Met name op school (♂ 91% vs. ♀ 88%) en bij de fietsenstalling (♂ 90% vs. ♀ 82%) voelen mannen zich veiliger. Bij de parkeerplaats en schoolomgeving zijn de verschillen wat kleiner. Hier vinden mannen vaker dan vrouwen dat de veiligheid vergroot moet worden. In tabel B3.2.7 in bijlage 3 zijn de resultaten naar geslacht weergegeven.

3.3 Resultaten meting 2014 – leerlingen

3.3.1 Achtergrondkenmerken (tabel B3.3.1)

Aan de Veiligheidsmonitor 2014 hebben 15.800 leerlingen uit het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs meegedaan. In bijlage 3, tabel B3.3.1 zijn de achtergrondkenmerken van deze leerlingen opgenomen. De verdeling jongens-meisjes is praktisch gelijk (50-50). Ruim negen op de tien leerlingen zijn geboren in Nederland, ruim 8% in het buitenland. Verreweg de meeste leerlingen

(84%) voelen zich het meest thuis in Nederland. Bijna 40% van de leerlingen geeft aan gelovig te zijn.

3.3.2 Schoolse kenmerken (tabel B3.3.2)

De leerlingen volgen overwegend vmbo-onderwijs (41%), gevolgd door havo (23%) en vwo (18%). Verder komen combinatieklassen vmbo/havo en havo/vwo (beide 4%) voor, evenals speciaal onderwijs en praktijkonderwijs (beide 3%).

3.3.3 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (tabel B3.3.3)

De leerlingen hebben eveneens vragen beantwoord over de veiligheid op school. De resultaten van de vragen naar binnenschoolse regels, sociaal ongewenst gedrag, maatregelen tegen sociaal ongewenst gedrag, gevoelens van veiligheid en vergroting van veiligheid zijn in tabelvorm opgenomen in tabel B3.3.3 van bijlage 3.

Binnenschoolse regels

Een overgrote meerderheid van de leerlingen (85%) geeft aan dat er op school gedragsregels zijn. De meeste leerlingen noemen verschillende bronnen, waar de gedragsregels geraadpleegd kunnen worden. De bekendheid met deze bronnen komt echter nergens boven de 50% uit. De klaslokalen en internet worden met 47% het meest genoemd, op de voet gevolgd door de schoolgids en de gang/hal (beide 42%). Bijna een op drie leerlingen geeft aan dat de regels worden uitgereikt op ouderavonden.

Ongeveer driekwart van de leerlingen geeft aan dat docenten betrokken zijn bij het opstellen van de regels, terwijl 33% van de leerlingen antwoordt dat ook leerlingen betrokken zijn bij het ontwikkelen van deze regels.

Ongewenst sociaal gedrag

Leerlingen is gevraagd of zij zelf drugs, wapens en/of alcohol mee naar school hebben genomen en of zij dat anderen hebben zien doen. Voor zichzelf geeft 8% van de leerlingen aan een of meer van deze middelen bij zich te hebben. Daar staat tegenover dat de helft van de leerlingen gezien heeft dat anderen een of meer van deze middelen bij zich droegen. Een derde van de leerlingen zegt vervolgens dat de school hier maatregelen tegen neemt.

Naast het meenemen naar school hebben de leerlingen ook de vraag voorgelegd gekregen of ze deze middelen op school en/of buiten school gebruiken. Iets minder dan 4% van de leerlingen geeft aan zelf op school wel eens drugs te gebruiken, het meenemen van wapens en eigen gebruik van alcohol op school is 2% respectievelijk 6%. Zetten we dit eigen gebruik op school af tegen het eigen gebruik buiten school, dan zien we dat het gebruik elders in alle gevallen hoger is: drugs (9%), wapens (7%) en alcohol (34%). Niet geheel onverwacht is met name het alcoholgebruik buiten school fors hoger dan op school.

Een op de vijf leerlingen geeft aan zelf te hebben gespijbeld en maar liefst de helft van de leerlingen geeft aan dat anderen in de klas spijbelen.

Gevoelens van veiligheid

Een grote meerderheid (94%) van de leerlingen voelt zich veilig op school. Op andere locaties is de ervaren veiligheid ook hoog: ruim 90% bij de fietsenstalling, op de parkeerplaats en in de omgeving van de school. Bijna alle leerlingen (98%) voelen zich thuis veilig.

Vergroting van veiligheid

Ondanks het hoge percentage (94%) leerlingen dat zich veilig voelt op school, is voor 10% van de leerlingen verbetering van de veiligheid in school urgent. Andere plekken waar het veiliger gemaakt kan worden, zijn de fietsenstalling/-rekken en schoolomgeving (beide 11%) en de parkeerplaats (5%). Bijna 3% vindt dat de veiligheid thuis vergroot moet worden.

3.3.4 Ervaren geweld (tabel B3.3.4)

De zes soorten geweld zijn, net als bij de personeelsleden uitgesplitst naar de rol van slachtoffer en dader (zie tabel B3.3.4 in bijlage 3). Slachtofferschap komt bij de leerlingen bij alle geweldsvormen vaker voor dan daderschap. Verbaal geweld komt het vaakst voor: 30% van de leerlingen zegt hiervan slachtoffer te zijn geweest, terwijl 15% hiervan dader is geweest. Voor de overige geweldsvormen geldt eenzelfde beeld, zij het procentueel minder voorkomend. Sociaal geweld (slachtoffer: 15%, dader: 8%), materieel geweld (slachtoffer: 12%, dader: 4%), licht lichamelijk geweld (slachtoffer: 11%, dader: 6%), grof lichamelijk geweld (slachtoffer: 5%, dader: 4%). Van seksueel geweld geeft 7% van alle leerlingen aan slachtoffer te zijn en 3% dader. Dit is als volgt onderverdeeld: seksuele opmerkingen (slachtoffers: 6%, daders: 3%), ongewenste aanrakingen (slachtoffers: 3%, daders: minder dan 2%), ongewenste seksuele handelingen (slachtoffers: 2%, daders: minder dan 2%), verspreiden van seksuele afbeeldingen (slachtoffers: 2%, daders: minder dan 2%).

Opgemerkt dient te worden dat wij van verschillende schoollocaties de opmerking hebben gekregen dat verbaal geweld (schelden) niet (zonder meer) tot geweld mag worden gerekend. Zowel personeelsleden als leerlingen hebben aangegeven verbaal geweld in zeker mate als 'normaal' te beschouwen.

3.3.5 Vergelijking jongens en meisjes (tabel B3.3.5)

In deze en de volgende twee paragrafen zetten we resultaten af tegen enkele achtergrondkenmerken. Eerst vergelijken we de resultaten van jongens met meisjes. Er zijn enkele significante verschillen tussen jongens en meisjes, waarvan de meeste niet substantieel zijn (effectgrootte kleiner dan 0,15). Enkele van de verschillen zijn in context interessant te vermelden. Meisjes zijn vaker op de hoogte van de gedragsregels dan jongens (♀ 88% vs ♂ 83%) en geven ook vaker aan dat docenten betrokken zijn bij het opstellen van de regels. Meisjes nemen minder vaak drugs, wapens of alcohol mee naar school (♀ 5% vs. ♂ 9%) en vertonen ook iets minder vaak risicogedrag in termen van gebruik van drugs, wapens of alcohol. Voor zowel meisjes als jongens geldt dat het gebruik van deze middelen meer buiten school dan op school plaatsvindt. Het meest opvallende verschil tussen beide groepen is het gebruik van wapens buiten school, dat bij 10% van de jongens voorkomt en slechts bij 3% van de meisjes.

Het meest voorkomende gedrag bij zowel jongens als meisjes, is het alcoholgebruik buiten school (34%). Ver daarachter komen gebruik van drugs buiten school (♂ 10%, ♀ 8%). Gebruik van de overige middelen komt minder vaak voor. Het veiligheidsgevoel op school is bij jongens en meisjes vrijwel gelijk. Voornamelijk bij de fietsenstalling is de wens tot meer veiligheid bij meisjes wel meer aanwezig (♀ 13% vs. ♂ 8%). Niettemin zijn de jongens en meisjes die geen redenen zien tot vergroting van de veiligheid met 69% resp. 61% in de ruime meerderheid. Voor een volledig overzicht van de resultaten verwijzen we naar tabel B3.3.5 in bijlage 3.

3.3.6 Vergelijking naar mate van verstedelijking (tabel B3.3.6)

We vinden enkele significante verschillen tussen leerlingen die uit gebieden afkomstig zijn met verschillende maten van verstedelijking. De meeste verschillen zijn weliswaar niet substantieel maar laten in context wel een noemenswaardig beeld zien. De leerlingen in de vier grote steden (G4¹⁵) geven vaker dan de leerlingen in de minder verstedelijkte gebieden aan dat de school gedragsregels heeft en ook waar deze zijn in te zien. De locaties waar de regels zijn te raadplegen, worden bij de scholen in het G4-gebied tot wel 20% vaker genoemd dan bij de minder verstedelijkte gebieden. Dit zien we terug bij de betrokkenheid van de leerlingen bij het opstellen van de regels. Deze is bij G4-scholen met 44% ruim hoger dan bij de overige scholen. Leerlingen van scholen buiten het G4-gebied geven vaker aan dat andere leerlingen drugs, wapens en/of alcohol mee naar school nemen. Tegelijkertijd zeggen leerlingen van scholen buiten de G4 vaker dat er door de school maatregelen tegen drugs, wapens en/of alcohol worden genomen. Leerlingen van scholen buiten de G4 geven vaker dan leerlingen van de G4-scholen aan dat ze alcohol buiten school gebruiken (ruim een derde vs. 23%). Voor een volledig overzicht van de resultaten verwijzen we naar tabel B3.3.6 in bijlage 3.

3.3.7 Vergelijking resultaten naar onderwijstype (tabel B3.3.7)

De resultaten tussen leerlingen in verschillende onderwijstypen verschillen eveneens op een aantal punten. Met name leerlingen in het praktijkonderwijs geven vaker aan dat gedragsregels aanwezig zijn in de klaslokalen, in de gang/hal en in de schoolgids. Internet als bron voor de regels wordt het meest genoemd door de leerlingen op havo/vwo. Leerlingen in het praktijkonderwijs geven vaker aan dat de docenten betrokken zijn bij het opstellen van de regels.

Risicogedrag zien we bij de leerlingen in het praktijk onderwijs en de brugklas minder vaak. Zo spijbelt 13% van de leerling in het PRO, tegen 10% van de brugklassers en rond de 25% van de overige schooltypen (vmbo, havo/vwo en speciaal onderwijs). Dit beeld zien we deels terug bij het waargenomen spijbelgedrag van medeleerlingen. De percentages liggen dan echter voor alle groepen fors hoger. Ander risicogedrag, het meenemen of gebruik van drugs, wapens en alcohol op school (of elders), zijn bij de brugklassers en de leerlingen praktijkonderwijs (fors) minder aanwezig dan bij de vwo'ers/havisten of vmbo'ers.

Bij havo/vwo geeft de helft van de leerlingen aan dat de school iets doet tegen spijbelen, gevolgd door 40% bij vmbo en aanzienlijk minder bij de overige schooltypen.

---

15 Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht.

Het veiligheidsgevoel op school is onder leerlingen in het speciaal onderwijs behoorlijk lager (88%) dan bij de andere schooltypen, met name bij de vwo'ers/havisten (96%). De wens tot vergroting van de veiligheid op school is het minst urgent in HAVO/VWO (7%) en het meest dringend bij het speciaal onderwijs, VMBO en PRO (12%). In tabel B3.3.7 in bijlage 3 zijn de resultaten weergegeven.

3.4 Vergelijkingen resultaten jaargangen 2006 t/m 2014

In het eerste deel van dit hoofdstuk hebben we de belangrijkste bevindingen beschreven van de meting in 2014. In deze paragraaf gaan we in op de belangrijkste ontwikkelingen in de tijd. We beschrijven de resultaten voor de drie doelgroepen leiding, personeel en leerlingen. De gemiddelde scores op de belangrijkste monitorvariabelen worden getoetst om vast te stellen of de verschillen over de jaren heen per kenmerk statistisch significant zijn. Het significantieniveau van de verschillen wordt met een *p-waarde* weergegeven. Een *p-waarde* van 0,05 wordt hier als grenswaarde genomen. Wanneer de *p-waarde* bij de toets kleiner is dan 0,05 kan het verschil naar alle waarschijnlijkheid niet toegeschreven worden aan toeval, maar betreft het een reëel verschil tussen de groepen die onderling vergeleken worden. Naast de *p-waarde* hanteren we het begrip *effectgrootte*. Met deze maat, in de tabellen weergegeven als *e.g.*, geven we aan in welke mate de verschillen tussen groepen groot of klein zijn. Middelgrote substantiële effecten, waarbij de effectgrootte tussen 0,15 en 0,19 ligt, worden in de tabellen aangeduid met een *. Grote substantiële effecten (effectgrootte gelijk aan of groter dan 0,20) worden in de tabellen in de bijlage aangeduid met **. De ontwikkelingen met (middel)grote substantiële effecten worden in deze paragraaf per doelgroep beschreven. Daarnaast komen ook opvallende ontwikkelingen in de tijd aan bod.

3.4.1 Leidinggevenden (tabel B4.1.1, B4.1.2)

Sociaal cognitieve ondersteuning

Ruim 70% van de leidinggevenden geeft aan dat er aandacht is voor leerlingbetrokkenheid, docentkwaliteiten en leerlingzorg. Dit beeld is over de jaren heen redelijk stabiel.

Binnenschoolse regels

Bij de binnenschoolse regels zien we enkele substantiële ontwikkelingen. Zo zegt in 2014 bijna een kwart van de leidinggevenden dat externe instanties betrokken zijn bij het opstellen van de regels, waar dit in voorgaande jaren beduidend minder vaak het geval was (tussen 11% en 14%). De aandacht voor regels en omgang met incidenten kent in de periode van 2006 (42%) t/m 2014 (56%) een continu stijgende lijn. Een soortgelijk beeld zien we bij de aanwezigheid van een expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie. In 2006 gaf 55% van de leidinggevenden aan dit te hebben, in 2014 is dit gestegen tot 69%.

Samenwerking met externe instellingen

Scholen hebben volgens ongeveer 60% (63% in 2014) van de leidinggevenden over de jaren heen procedures voor samenwerking met externe instellingen. Enkel in 2006 bleef dit met 56% iets achter.

Beleidsmaatregelen

De maatregelen met betrekking tot het veiligheidsbeleid op scholen laten over de jaren heen een behoorlijke toename zien (van 61% naar 69%). Bekijken we enkele maatregelen ten behoeve van het veiligheidsbeleid afzonderlijk, dan zien we in de meeste gevallen ook een stijgende lijn van 2006 t/m 2014. Zo gaf in 2006 bijna 20% van de leidinggevenden aan dat op de schoollocatie alle toegangen (m.u.v. de hoofdingang) tijdens schooltijden werden afgesloten; in 2012 gold dat voor een derde van de leidinggevenden, in 2014 is dat gestegen naar 40%. Scholen hebben in het kader van de sociale veiligheid andere partijen meer betrokken bij het veiligheidsbeleid. Een kwart van de leidinggevenden geeft aan dat leerlingen getraind worden om als vertrouwenspersoon voor andere leerlingen te kunnen optreden. Verder organiseren schoollocaties in toenemende mate bijeenkomsten waar ouders en slachtoffers onder deskundige begeleiding naar oplossingen zoeken (29% in 2006 tot 46% in 2014).

Preventief beleid

In 2014 geeft 58% van de leidinggevenden aan dat er op de schoollocatie beleid gevoerd wordt op het gebied van respect ten aanzien van persoonlijke kenmerken, wat overeenkomt met 2008. In de tussentijd leek hier minder aandacht voor te zijn. Respect ten aanzien van gewenst gedrag laat over de jaren heen een wat grillig beeld zien. In 2010 en 2014 geeft de helft van de leidinggevenden aan dat dit in het beleid is opgenomen, in 2008 en 2012 geldt dit voor bijna zes op de tien leidinggevenden. In tabel B4.1.1 in bijlage 4 zijn de resultaten weergegeven.

Vóórkomen en aard van incidenten

Bij het vóórkomen van verschillende incidenten op de schoollocatie zien we over de jaren een divers beeld. Zo geeft in 2014 13% van de leidinggevenden aan dat er sprake is van incidenten gericht tegen het personeel vanwege hun homoseksualiteit. Dit is een toename ten opzichte van voorgaande jaren, waar dit door 3% tot 7% van de leidinggevenden werd aangegeven. Ook het vóórkomen van incidenten gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit is volgens de leidinggevenden enigszins gestegen tot 19% in 2014 (was tussen 9% en 16% in voorgaande jaren). Andere (grote) ontwikkelingen op het gebied van door leidinggevenden genoemde incidenten zijn wapenbezit (2010: 7%, 2012: 22%, 2014: 29%) en drugsgebruik (2010: 17%, 2012: 48%, 2014: 57%). Het meest grillige beeld zien we bij incidenten van alcoholgebruik door leerlingen. Dit wordt nu door 39% van de leidinggevenden gerapporteerd (was 50% in 2012 en 21% in 2010). Voor alle resultaten verwijzen we naar tabel B4.1.2 in bijlage 4.

3.4.2 Onderwijspersoneel (tabel B4.2.1, B4.2.2, B4.2.3)

In deze paragraaf beschrijven we de verschillen over de jaren voor het onderwijspersoneel.

Binnenschoolse regels

De algemene aanwezigheid van gedragsregels binnen de schoollocatie laat over de tijd heen een redelijk stabiel beeld zien. Opvallende verschillen zien we bij de locaties waar de schoolregels geraadpleegd kunnen worden. Het personeel zegt in toenemende mate dat de regels in de hal / gang zijn in te zien. In 2014 is dit met 58% ongeveer 20% hoger dan de voorgaande jaren. Hetzelfde geldt voor de klaslokalen, waarvan in 2014 59% en in 2012 53% van het personeel aangeeft dat de regels daar te vinden zijn. In de jaren daarvoor was dat ongeveer 40%. Dat internet

steeds meer een goede informatiebron is voor de regels blijkt uit de ontwikkeling in de tijd. Gaf in 2006 64% van het personeel aan dat men op internet de regels kon inzien, in 2008 was dit gestegen naar 79%. Vanaf 2010 is dit redelijk stabiel rond de 90%. In 2014 zegt bijna de helft van het personeel (45%) dat aan het begin van het schooljaar leerlingen samen gedragsregels formuleren, in de eerste meting van de Veiligheidsmonitor in 2006 gold dit voor een kwart van het personeel.

Gevoelens van veiligheid

De gevoelens van veiligheid op of rond school kennen volgens de personeelsleden een redelijk stabiel beeld over de jaren, met percentages veiligheid die variëren van 85% tot 94%. Ofschoon de percentages veiligheid in 2014 nog steeds hoog zijn, zien we dat deze enkele procentpunten zijn gedaald ten opzichte van voorgaande jaren. De veiligheid op school scoort met 89% nog het meest in de buurt van eerdere metingen, waar het ongeveer 93% was. De veiligheid bij de overige locaties blijft in 2014 tussen 5 en 7 procentpunten achter bij voorgaande jaren. Thuis voelt men zich over alle jaargangen heen het meest veilig, wat blijkt uit de bijna maximale scores van 97% tot 98%.

Vergroting van veiligheid is nodig

Het personeel is gevraagd op welke locaties de veiligheid vergroot kan worden. Het vaakst (21% in 2014) wordt de veiligheid op één of meerdere locaties op school genoemd. Dit is een relatief stabiel beeld voor de periode 2006 t/m 2014. In dezelfde periode zien we een afname van de wens om in de schoolomgeving iets aan de veiligheid te doen. Dit loopt terug van een derde van de personeelsleden in de eerste twee jaargangen tot aan 14% in 2014. Omgekeerd zien we dat er sinds 2010 voor ruim 40% van het personeel geen reden is om de veiligheid te verbeteren, in 2006 en 2008 gold dat voor 35% resp. 31% van het personeel. Bovengenoemde resultaten zijn voor het personeel weergegeven in tabel B4.2.1 in bijlage 4. Voor docenten zijn de resultaten opgenomen in tabel 4.2.2 in bijlage 4.

Ervaren geweld als slachtoffer, dader of getuige

Het personeel is gevraagd naar hun ervaringen met geweld op of rond school. Deze zijn uitgesplitst in zes geweldsvormen (verbaal, materieel, sociaal, licht lichamelijk, grof lichamelijk en seksueel geweld). In 2010 tot en met 2012 werd gevraagd naar de ervaringen met geweld op of rond school als 'slachtoffer, dader en getuige'. Alleen in latere verdiepingsvragen werd de rol (slachtoffer of dader of getuige) nader gespecificeerd. In 2014 is een wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de geweldservaring waarbij direct ook de rol van de betrokkene wordt uitgevraagd. De vergelijking door de tijd is bij deze verandering door ons gewaarborgd. In bijlage 7 leggen wij meer gedetailleerd uit wat de veranderingen betekenen. In de jaarvergelijking presenteren wij, vanwege de vergelijkbaarheid, de percentages van 'slachtoffers, daders en getuigen', zoals dat in eerdere rapportages en vragenlijsten aan de orde is gekomen.

Als we de ontwikkelingen in de tijd van deze geweldsvormen bekijken, zien we dat er gemiddeld genomen (iets) minder ervaringen met geweld zijn. De grootste afname zien we bij de ervaring met seksueel geweld¹⁶, waar in 2014 13% van het personeel melding van maakt. In

---

16 Hieronder vallen ook seksuele opmerkingen.

voorgaande jaren varieerde dit van 23% tot 32%. Ook materieel geweld wordt door het personeel minder gemeld; 45% in 2014 en 2010 tegen ruim 55% in de andere jaargangen. Omgekeerd zien we dat 60% van het personeel in 2014 ervaring heeft met sociaal geweld. In eerdere jaren varieerde dit van 44% tot 55%. De overige geweldsvormen laten geen grote verschillen tussen de jaren zien. Het vermelden waard is het stabiel hoge percentage ervaren verbaal geweld¹⁷, dat over alle jaren heen door minimaal drie kwart van het personeel wordt gemeld. Tabel 4.2.3 in bijlage 4 bevat alle resultaten.

3.4.3 Leerlingen (tabel B4.3.1, B4.3.2)

In deze paragraaf beschrijven we de resultaten van de leerlingen over de jaren.

Ervaren binnenschoolse regels

Leerlingen geven over de jaren heen een stabiel beeld over de aanwezigheid van de gedragsregels op school en de locaties waar deze zijn in te zien. De gedragsregels zijn over de jaren heen goed bekend, variërend van 78% tot 85% in 2014. Gaf ruim 60% van de leerlingen in de eerste jaargangen van de monitor de schoolgids als informatiebron op om de regels te raadplegen, in 2014 is dat teruggezakt tot 42%. Bij de gang/hal zien we - weliswaar in mindere mate - de omgekeerde ontwikkeling. Rond de 30% van de leerlingen gaf in eerdere jaargangen aan dat daar de regels te vinden zijn, tegen 42% nu. Van alle locaties waar de regels zijn in te zien, worden internet en klaslokalen (beide 47%) in 2014 het vaakst genoemd.

Spijbelen en risicogedrag

Het spijbelgedrag van leerlingen laat een redelijk stabiel beeld zien (met uitzondering van het lagere percentage in 2010). Ongeveer 20% van de leerlingen geeft aan zelf wel eens te spijbelen, terwijl de helft van de leerlingen aangeeft dit gedrag bij anderen te zien. Een derde van de leerlingen geeft aan dat de school iets tegen het spijbelen heeft gedaan. Een kleine minderheid (ca. 7%) neemt zelf alcohol, wapens of drugs mee naar school, terwijl maar liefst de helft van de leerlingen dit klasgenoten zien doen.

Volgens een derde van de leerlingen doet de school iets tegen dit gedrag, hetgeen iets meer is dan de afgelopen jaren.

Gevoelens van veiligheid

De leerlingen voelen zich in overgrote meerderheid veilig op school, dit is met 93% tot 95% zeer stabiel over de jaren. Ook op andere locaties in of rond school geeft ruim 90% van de leerlingen aan zich veilig te voelen. Over de jaren heen voelen bijna alle leerlingen zich thuis veilig, wat blijkt uit de percentages die variëren van 96 tot 98.

---

17 Vanuit een (klein) aantal locaties is aangegeven dat 'schelden' niet als geweld wordt gezien (door zowel leerlingen als personeelsleden), dit wordt gezien als 'normaal' gedrag.

Vergroting van veiligheid

De leerlingen geven, ondanks de hoge mate van persoonlijk ervaren veiligheid, toch aan dat de veiligheid op sommige locaties vergroot kan worden. Rond de 10% van de leerlingen wenst meer veiligheid op school, in de schoolomgeving of bij de fietsenstalling. Opvallend hierbij is dat leerlingen in 2006 en 2008 vaker aangaven (ruim 20%) dat de veiligheid in de omgeving van de school verbeterd moest worden. In 2014 is voor bijna twee derde van de leerlingen geen vergroting van de veiligheid nodig, in 2010 en 2012 gold dit voor ongeveer 70%, in 2006 en 2008 voor 60%. De resultaten zijn opgenomen in tabel B4.3.1 in bijlage 4.

Ervaren geweld als slachtoffer, dader of getuige

Ook aan de leerlingen zijn vragen gesteld naar de ervaringen die zij hebben met geweld in de rol van slachtoffer, dader en/of getuige. Er is hier in 2014 eenzelfde soort wijziging doorgevoerd als bij het personeel, wat betreft de bevraging naar de eigen rol. Voor een exacte beschrijving verwijzen wij graag naar bijlage 7. In de jaarvergelijking presenteren wij, vanwege de vergelijkbaarheid, de percentages van 'slachtoffers, daders en getuigen', zoals dat in eerdere rapportages en vragenlijsten aan de orde is gekomen.

Sociaal (48%), materieel (38%), en grof lichamelijk geweld (30%) worden door de leerlingen in 2014 tussen 10 en 15 procentpunten vaker gemeld dan in voorgaande jaren. De overige geweldsvormen (verbaal, licht lichamelijk, en seksueel geweld) blijven stabiel over de tijd. Verbaal geweld komt het vaakst voor, over de gehele periode vanaf 2006 heeft ongeveer twee derde van de leerlingen hiermee te maken gehad. Seksueel geweld wordt met ongeveer 20% het minst vaak genoemd. De hoogte van de percentages wordt grotendeels bepaald door de rol van getuige. Een situatie waarin een leerling slachtoffer of dader is van een geweldsvorm kan immers door meerdere personen gezien zijn en daarmee meerdere getuigen hebben. De resultaten zijn weergegeven in tabel 4.3.2 in bijlage 4.

4

Pesten

4 Pesten	49
4.1 Het begrip pesten	51
4.2 Pesten in de Veiligheidsmonitor	51
4.3 Primair onderwijs	52
4.4 Voortgezet onderwijs	53

4.1 Het begrip pesten

Het begrip pesten is door het ITS in een eerdere publicatie reeds omschreven. Hieronder is de passage uit deze rapportage weergegeven:

‘Pesten’ is het ‘bij herhaling en langdurig blootstaan aan negatieve, antisociale of agressieve handelingen verricht door één of meer andere personen’ (vgl. Mooij, 2010; Olweus, 1987).

‘Geweld’ is een eenmalige of herhaalde handeling waarbij een of meer andere personen, of zaken, ernstige schade (fysiek, materieel, sociaal, psychologisch of anderszins) wordt toegebracht; een ‘incident’ (in deze context) is een eenmalige gewelddadige handeling die qua inhoud en mate van ernst kan variëren (vgl. Loeber e.a., 2008).

Gedragingen of activiteiten die te karakteriseren zijn als pesten, geweld en incident overlappen elkaar: pesten hoeft qua ernst van afzonderlijke negatieve handeling niet ‘echt’ gewelddadig te zijn (maar is dit veelal wel in zijn herhaling en in de voortdurende consequenties voor het slachtoffer); pesten is – per definitie – geen incident, maar een reeks incidenten kan wel pesten impliceren; geweld kan zich herhaald voordoen bij eenzelfde persoon en is dan geen incident; omgekeerd is een incident (in deze context) altijd wel (bedoeld als) gewelddadig.

Daar komt nog bij dat er verscheidene inhoudelijke gedragsdimensies zijn waarop antisociaal gedrag kan worden geuit; ook zijn er velerlei andere invalshoeken waarop geweld kan worden gedefinieerd en geanalyseerd (zie voor een overzicht: Mooij & De Wit, 2009).

4.2 Pesten in de Veiligheidsmonitor

Uit de vorige paragraaf wordt duidelijk dat pesten zich op een groot aantal dimensies en in een groot aantal vormen kan manifesteren. Dit maakt het complex om in een algemeen landelijk onderzoek een volledig beeld te geven van alle incidenten pesten op scholen. In de Veiligheidsmonitor worden ervaringen met diverse geweldsvormen gemeten bij leerlingen en personeelsleden. Deze geweldsvormen op zich, het vóórkomen daarvan, kunnen onderdeel zijn van pesten. In een eerdere publicatie is op basis van gegevens uit de monitor een beeld gegeven van het vóórkomen van geweldsvormen die voldoen aan de criteria die hierboven zijn vermeld.

Vanwege het complexe karakter van de dataverzameling in eerdere jaren en de daarmee samenhangende vragen rondom de exacte interpretatie (onder meer door de uitsplitsing van de kenmerken die relevant zijn bij het bepalen van pesten over de zes verschillende geweldsvormen) is in de vragenlijst van 2014 een directe meting van pesten toegevoegd aan de vragenlijst. Het grote voordeel hiervan is dat pesten in de monitor vanaf 2014 geen construct is dat achteraf door de onderzoekers wordt samengesteld, maar een directe meting van de ervaring van de leerling en/of het personeelslid. In de vragenlijst wordt het begrip pesten niet nader gedefinieerd waardoor in grote mate de beleving van de dader en het slachtoffer en in mindere mate de exacte grenzen van de definitie van pesten een rol speelt.

In deze rapportage wordt voor de eerste maal gerapporteerd over de directe meting van pesten op school. Er is gekozen de beschrijving van de resultaten over pesten in een afzonderlijk hoofdstuk onder te brengen. Enkele gegevens over pesten zijn echter wel opgenomen in de algemene tabellen in de bijlagen.

Wij presenteren hier, tenzij anders is aangegeven, de resultaten van dader- en slachtofferschap van pesten indien de respondent aangeeft 1 keer per maand of vaker te worden gepest of zelf te

pesten, over een periode vanaf de zomervakantie tot het moment van invullen van de vragenlijst (februari - april).

4.3 Primair onderwijs

Van de leidinggevenden in het primair onderwijs geeft 92% aan dat de locatie beschikt over een pestprotocol (B1.1.2).

Personeelsleden in het primair onderwijs hebben nauwelijks te maken met pesten; 1% geeft aan 1 keer per maand of vaker slachtoffer te zijn van pesten en niemand geeft aan zelf dader te zijn van pesten (tabel B1.2.4). Dit beeld is anders bij de leerlingen in primair onderwijs. Van de leerlingen geeft 14% aan soms of vaker¹⁸ te worden gepest op school, terwijl 4% aangeeft (ook) zelf leerlingen van school te pesten (tabel B1.3.3). Volgens 64% van de ouders (MR leden) van leerlingen komt pesten voor als probleem op school.

In 2014 is voor de eerste maal aan alle ouders gevraagd of hun eigen kinderen worden gepest op school of buiten school. In tabel 4.1 staan hiervan de resultaten.

Tabel 4.1 – Frequentie van gepest worden van kinderen volgens ouders p(s)o

Kind(eren) worden gepest	Nooit (%)	Af en toe (%)	Wekelijks - dagelijks (%)	n
op school	55,4	38,8	5,8	1.308
buiten school	71,7	25,7	2,5	1.306

* In deze tabel staan de resultaten over alle ouders weergegeven en niet alleen over de ouders die lid zijn van de MR. Vergelikbaarheid met eerdere jaren is hier niet aan de orde omdat de vraag in 2014 pas voor het eerst is gesteld.

Uit tabel 4.1 valt af te lezen dat een meerderheid (55%) van de ouders aangeeft dat zijn/haar kind op school nooit wordt gepest, daarentegen geeft bijna 6% van de ouders aan dat zijn kind op school wekelijks of dagelijks wordt gepest op school. 72% van de ouders geeft aan dat hun kind buiten school nooit wordt gepest, 3% van de ouders geeft aan dat hun kind buiten school het slachtoffer is van pesten.

---

18 In de vragenlijst voor leerlingen in het primair onderwijs zijn de antwoordcategorieën anders verwoord waardoor niet heel duidelijk de grens gelegd kan worden bij “1 keer per maand of vaker”. Om deze reden spreken wij hier van “soms of vaker” (bestaande uit “soms, maar niet elke week”, “elke week, maar niet elke dag”, “elke dag”).

Tabel 4.2a - Slachtofferschap pesten naar geslacht leerlingen p(s)o

	Geslacht van de leerling			n
	jongen	meisje	totaal	
% Slachtoffer - soms of vaker				
Pesten op school	13,5	14,3	13,9	4.700
% Gepest worden op school (slachtoffer)				
(bijna) nooit	86,5	85,7	86,1	
soms	9,9	10,4	10,2	
wekelijks / dagelijks	3,6	3,9	3,7	

Tabel 4.2b - Daderschap pesten naar geslacht leerlingen p(s)o

	Geslacht van de leerling			n
	jongen	meisje	totaal	
% Dader - soms of vaker				
Pesten van leerlingen van school	6,0	2,5*	4,2	4.700
% Kinderen van school pesten (dader)				
(bijna) nooit	94,0	97,5*	95,8	
soms	5,4	2,1	3,7	
wekelijks / dagelijks	0,6	0,4	0,5	

In figuur 4.2a en b staan het slachtofferschap en daderschap van pesten in het primair onderwijs uitgesplitst naar geslacht. Jongens (♂ 14%) verschillen niet van meisjes (♀ 14%) wat betreft het slachtoffer zijn van pesten. Bij daderschap is er wel verschil, jongens (♂ 6%) zeggen vaker dader te zijn van pesten op school dan meisjes (♀ 4%). Het betreft hier de groepen 7 en 8.

4.4 Voortgezet onderwijs

Van de leidinggevenden in het voortgezet onderwijs geeft (net als in het primair onderwijs) 92% aan dat de locatie beschikt over een pestprotocol (B3.1.2).

Van het personeel in het voortgezet onderwijs geeft minder dan 3% aan (1 keer per maand of vaker) te worden gepest en minder dan 1% geeft aan zelf anderen te hebben gepest (tabel B3.2.5). Deze percentages zijn iets hoger dan in het primair onderwijs. Bij de leerlingen geeft 11% aan slachtoffer te zijn van pesten en 7% van de leerlingen geeft aan zelf (ook) te pesten (tabel B3.3.4).

Tabel 4.3a - Slachtofferschap pesten naar geslacht leerlingen v(s)o

	Geslacht van de leerling			n
	jongen	meisje	totaal	
% Slachtoffer - 1 x per maand of vaker				
Pesten	10,5	10,8	10,7	14.721
% Gepest worden op school				
(bijna) nooit	89,5	89,2	89,3	
soms	3,3	3,7	3,5	
wekelijks / dagelijks	7,2	7,1	7,1	

N.B. Het totaal in deze tabel wijkt iets af van het totaal in de bijlage (tabel B3.3.4) vanwege uitval door ontbrekende waarden op geslacht.

Tabel 4.3b - Daderschap pesten naar geslacht leerlingen v(s)o

	Geslacht van de leerling			n
	jongen	meisje	totaal	
% Dader - 1 x per maand of vaker				
Pesten	9,4	4,7*	7,1	14.721
% Pesten op school				
(bijna) nooit	90,6	95,3*	92,9	
soms	4,0	1,8*	2,9	
wekelijks / dagelijks	5,4	2,9*	4,2	

N.B. Het totaal in deze tabel wijkt iets af van het totaal in de bijlage (tabel B3.3.4) vanwege uitval door ontbrekende waarden op geslacht.

In tabel 4.3a en b staan de resultaten voor het dader- en slachtofferschap van pesten naar geslacht voor leerlingen in het voortgezet onderwijs. Ook hier, net als in het primair onderwijs is er geen verschil in het slachtoffer zijn van pesten tussen jongens (♂ 11%) en meisjes (♀ 11%). Wel zien we ook hier dat jongens vaker aangeven dader te zijn van pesten dan meisjes (♂ 9%, ♀ 5%). Opvallend is hier het vrij hoge percentage leerlingen dat aangeeft regelmatig (wekelijks tot dagelijks te worden gepest). Dit in tegenstelling tot het primair onderwijs, waar juist de categorie 'soms' groter is.

5

Sociale veiligheid LHBT- leerlingen en -personeel

5	Sociale veiligheid LHBT-leerlingen en -personeel	55
5.1	Leerlingen v(s)o	57
5.1.1	Houding ten aanzien van homoseksualiteit op school	57
5.1.2	Schoolklimaat ten aanzien van homoseksueel zijn	59
5.1.3	Seksuele oriëntatie – LHB	60
5.1.4	Genderoriëntatie – T	61
5.1.5	Verschillen in veilig voelen	61
5.1.6	Verschillen in slachtofferschap pesten & geweld	63
5.2	Personeel v(s)o	65
5.2.1	Seksuele oriëntatie – LHB	65
5.2.2	Genderoriëntatie	65
5.2.3	Verschillen in veilig voelen	65
5.2.4	Verschillen in slachtofferschap pesten en geweld	66

In dit hoofdstuk onderzoeken we verschillen in ervaren sociale veiligheid bij personen in het v(s)o naar seksuele - en genderoriëntatie. Hierbij onderscheiden we de volgende oriëntaties:

- Lesbisch zijn (L);
- Homoseksueel zijn (H);
- Biseksueel zijn (B) en
- Transgender zijn (T).

De onderzoeksgroepen zijn leerlingen (par. 5.1) en personeelsleden (par. 5.2). Bij leerlingen v(s)o is op indirecte wijze gevraagd naar hun oriëntatie ten aanzien van jongens en meisjes. Bij personeel v(s)o is gevraagd naar hun seksuele geaardheid. Bij zowel leerlingen als personeel is ook de genderoriëntatie in kaart gebracht. Hierdoor zijn verschillen in de mate van sociale veiligheid naar de eigen LHBT-oriëntatie in beeld te brengen. Het gaat dan om verschillen in veiligheidsgevoelens -waarbij de resultaten ook worden vergeleken met eerdere jaren- en in frequentie van slachtofferschap pesten en geweld.

Bovendien is bij leerlingen, evenals in 2012, gevraagd naar de eigen houding en het klimaat op school ten aanzien van seksuele diversiteit. De resultaten hiervan worden als eerste besproken.

5.1 Leerlingen v(s)o

5.1.1 Houding ten aanzien van homoseksualiteit op school

Bij leerlingen is gevraagd naar hun houding ten aanzien van homoseksualiteit bij andere leerlingen en bij docenten op school. Voorgelegd is achtereenvolgens wat leerlingen er van vinden wanneer zij les krijgen van een docent die homoseksueel is en of zij het in orde vinden om les te krijgen van een lesbische docent. Uit tabel 5.1, in de kolom onder 'totaal', volgt dat respectievelijk 73% en 78% van de totale groep leerlingen hier (helemaal) geen problemen mee heeft; resp. 12% en 11% van de leerlingen zegt hierin neutraal te zijn, en resp. 15% en 11% vindt het (helemaal) niet in orde om les te krijgen van een homoseksuele, dan wel lesbische docent. Ook is gevraagd of homoseksuele jongens en lesbische meisjes je vriend(in) mogen zijn. 18% wil geen homoseksuele jongen als vriend en 15% accepteert geen vriendschap met lesbische meisjes. Van ongeveer 70% van de leerlingen mag dit wel.

Verschillen in houdingen ten aanzien homoseksuele personen op school worden duidelijk wanneer deze worden vergeleken tussen jongens (♂) en meisjes (♀). Opnieuw uit tabel 5.1 volgt dat jongens duidelijk minder tolerant staan dan meisjes ten opzichte van mannelijke homoseksuele docenten, zij vinden dit minder vaak (helemaal) in orde (♂ 62% versus ♀ 84%). Ook hebben jongens vaker moeite met het accepteren van een homoseksuele jongen als vriend dan meisjes (♂ 52% versus ♀ 85%).

Jongens vinden het ook minder vaak dan meisjes (helemaal) in orde om les te krijgen van lesbische docenten (♂ 76% versus ♀ 80%) en om lesbische meisjes te accepteren als vriendin (♂ 68% versus ♀ 77%). De acceptatiegraad bij jongens lijkt hierbij wel wat hoger te liggen dan ten aanzien van homoseksuele personen van het eigen geslacht. Hetzelfde patroon zien we bij de

meisjes, die minder vaak tolerant zijn ten opzichte van lesbische docenten en leerlingen, dan ten aanzien van homoseksuele personen van de andere sekse.

Tabel 5.1 – Houding ten aanzien van homoseksualiteit naar geslacht leerlingen v(s)o

	Jongens	Meisjes	Totaal	n (totaal)
Les krijgen van een homoseksuele docent is in orde				
(Helemaal) mee eens (%)	62,2	84,1*	73,0	14.885
Eens noch oneens (%)	16,8	7,2*	12,0	14.885
(Helemaal) mee oneens (%)	21,0	8,7*	15,0	14.885
Les krijgen van een lesbische docent is in orde				
(Helemaal) mee eens (%)	76,3	79,7*	77,9	14.885
Eens noch oneens (%)	12,5	8,9*	10,7	14.885
(Helemaal) mee oneens (%)	11,2	11,3	11,4	14.885
Homoseksuele jongens mogen mijn vriend zijn				
(Helemaal) mee eens (%)	52,3	85,3*	68,8	14.821
Eens noch oneens (%)	19,8	6,0*	12,9	14.821
(Helemaal) mee oneens (%)	27,9	8,7*	18,3	14.821
Lesbische meisjes mogen mijn vriendin zijn				
(Helemaal) mee eens (%)	68,0	76,7*	72,3	14.821
Eens noch oneens (%)	15,8	10,5*	13,2	14.821
(Helemaal) mee oneens (%)	16,1	12,8*	14,5	14.821

In tabel 5.2 zijn de houdingen ten aanzien van homoseksualiteit bij leerlingen uit 2014 naast de bevindingen uit de vorige meting in 2012 weergegeven. Les krijgen van een homoseksuele of lesbische docent of acceptatie van een homoseksuele of lesbische leerling als vriend of vriendin blijkt op wat meer instemming te kunnen rekenen, terwijl het percentage dat neutraal antwoord wat is gedaald. Maar de veranderingen zijn niet substantieel, zo volgt uit de effectgrootte.

Tabel 5.2 – Houding ten aanzien van homoseksualiteit bij leerlingen v(s)o 2012 - 2014

	2012	2014	Effect-grootte	p-waarde
<i>N</i> (Aantal respondenten)	8.823	15.800		
Les krijgen van een homoseksuele docent is in orde				
(Helemaal) mee eens (%)	67,4	73,0	0,06	0,000
Eens noch oneens (%)	15,9	12,0	0,06	0,000
(Helemaal) mee oneens (%)	16,7	15,0	0,02	0,000
Les krijgen van een lesbische docent is in orde				
(Helemaal) mee eens (%)	72,0	77,9	0,07	0,000
Eens noch oneens (%)	15,6	10,7	0,07	0,000
(Helemaal) mee oneens' (%)	12,3	11,4	0,02	0,023
Homoseksuele jongens mogen mijn vriend zijn				
(Helemaal) mee eens (%)	62,2	68,8	0,07	0,000
Eens noch oneens (%)	18,7	12,9	0,08	0,000
(Helemaal) mee oneens (%)	19,1	18,3	0,01	0,130
Lesbische meisjes mogen mijn vriendin zijn				
(Helemaal) mee eens (%)	65,8	72,3	0,07	0,000
Eens noch oneens (%)	19,6	13,2	0,09	0,000
(Helemaal) mee oneens (%)	14,6	14,5	0,00	0,803

5.1.2 Schoolklimaat ten aanzien van homoseksueel zijn

Of leerlingen uit de kast kunnen komen op school zegt in belangrijke mate iets over het klimaat ten aanzien van homoseksueel zijn en ook over de veiligheid in het algemeen. Gevraagd aan leerlingen is of iemand uit de kast kan komen. “*Kan iemand op jouw school eerlijk vertellen dat hij of zij homoseksueel is?*”. De resultaten hiervan staan in tabel 5.3. In 2014 zegt 22% dat iemand dat tegen iedereen op school zou kunnen vertellen. 10% zegt dat dit alleen in de eigen klas gedeeld zou kunnen worden, 19% zegt dat dit alleen kan in de eigen vriendenkring, 11% stelt dat dit niet op school verteld zou kunnen worden en een belangrijk deel, ongeveer 40%, zegt dat niet te weten.

Vervolgens is gevraagd of de leerling het ook zelf zouden durven vertellen. Dan blijkt een kleiner aantal aan te geven dat dit tegen iedereen verteld zou kunnen worden, namelijk 14% en een groter aandeel zegt dit niet te durven vertellen, namelijk 21%. Ook hier geeft 40% aan het niet te weten.

In vergelijking met 2012 is de tendens eerder positief, maar is het schoolklimaat volgens leerlingen niet substantieel veranderd (zie tabel 5.3).

Tabel 5.3 – Schoolklimaat ten aanzien van homoseksueel zijn volgens leerlingen v(s)o 2012 - 2014

	2012	2014	Effect-grootte	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	8.823	15.800		
Iemand kan op school eerlijk vertellen dat hij/zij homoseksueel/lesbisch is				
Ja, tegen iedereen op school (%)	19,1	22,2	0,04	0,000
Ja, maar alleen in zijn / haar klas (%)	9,2	10,1	0,01	0,033
Ja, maar alleen tegen zijn / haar vrienden (%)	22,3	18,9	0,04	0,000
Nee (%)	14,1	11,3	0,04	0,000
Dat weet ik niet (%)	35,3	37,6	0,02	0,001
De leerling zou op school eerlijk durven vertellen als hij/zij homoseksueel/lesbisch zou zijn				
Ja, tegen iedereen op school (%)	12,3	14,0	0,03	0,000
Ja, maar alleen in zijn / haar klas (%)	6,7	7,4	0,01	0,046
Ja, maar alleen tegen zijn / haar vrienden (%)	23,6	18,0	0,07	0,000
Nee (%)	26,0	20,6	0,06	0,000
Dat weet ik niet (%)	31,3	40,0	0,09	0,000

5.1.3 Seksuele oriëntatie – LHB

Gevraagd is of leerlingen verliefd kunnen worden op jongens en of ze verliefd kunnen worden op meisjes. We onderscheiden uit deze antwoorden 1) de jongens die zeggen a) verliefd te kunnen worden op jongens en b) niet op meisjes: deze scharen we onder categorie ‘H’ En 2) meisjes die zeggen a) verliefd te kunnen worden op meisjes en b) niet op jongens: deze scharen we onder categorie ‘L’. Overige leerlingen kunnen dan indifferent zijn: zij zeggen niet verliefd te kunnen worden op jongens en niet op meisjes, of weten dit (nog) niet. Verder zijn er leerlingen die verliefd kunnen worden op zowel jongens als meisjes (ook ‘B’), of beide niet uitsluiten: dit is een ambivalente groep, en uit analyse blijkt deze groep ook in grootte te verschillen in deze Veiligheidsmonitor in vergelijking met de monitor van 2012. Daarom kijken we alleen naar de groepen leerlingen waarvan de indeling eenduidig te maken is met dit onderzoek (L en H). Deze twee categorieën vergelijken we met de overige leerlingen, waaronder ook hetero-leerlingen: dit is de referentiegroep ‘ref.’.

Uit tabel 5.4 volgt dat 0,8 % van de leerlingen dan is ingedeeld in de categorie lesbische meisjes en 0,6% als homo-jongens. In totaal 1,4% LH-leerlingen. Ter vergelijking: in de recente SCP-studie ‘anders in de klas’ werd, door middel van enquêteonderzoek onder leerlingen in het vo 1,7% geclassificeerd als L, H, of B (Bucx & Van der Sman, 2014).

Tabel 5.4 – Indeling naar seksuele oriëntatie leerlingen v(s)o

	n (gewogen)	%
L(esbische) meisjes	118	0,8
H(omoseksuele) jongens	93	0,6
Ref. meisjes	7300	49,3
Ref. jongens	7288	49,3

5.1.4 Genderoriëntatie – T

Gevraagd aan leerlingen is of zij zich jongen of meisje voelen, waarna we 1) jongens onderscheiden die zich a) helemaal geen jongen voelen en b) gedeeltelijk of helemaal een meisje; en 2) meisjes die zich a) helemaal geen meisje voelen en b) wel gedeeltelijk of helemaal een jongen. Deze groep delen we in onder leerlingen met een incongruente genderidentiteit oftewel transgender (T). Deze groep vergelijken we met de overige of referentiegroep leerlingen. Dit zijn leerlingen met een congruente genderidentiteit (leerling is jongen en voelt zich alleen jongen of is meisje en voelt zich alleen meisje); een mogelijk ambivalente genderidentiteit (voelt zich zowel jongen als meisje); of leerlingen die geen zelforiëntatie hebben op één of beide seksen (voelt zich jongen noch meisje) (vgl. Kuyper, 2012). In tabel 5.5 zijn de resultaten weergegeven.

Tabel 5.5 – Indeling naar genderoriëntatie leerlingen v(s)o

	n (gewogen)	%
T(ransgender)	169	1,1
Ref.	14.619	98,9

We merken op dat we geen ‘diagnose’ hebben gesteld: Het betreft hier het meer indirect achterhalen van T-zijn, net als L- en H-zijn bij seksuele oriëntatie, met als doel verschillen in sociale veiligheid naar diverse oriëntaties in beeld te brengen. Deze verschillen komen aan bod in de volgende twee paragrafen.

5.1.5 Verschillen in veilig voelen

In tabel 5.6 zijn de verschillen tussen lesbische meisjes en de overige meisjes in veilig voelen op en rond school weergegeven. Te zien is dat de veiligheidscore op school onder lesbische meisjes duidelijk lager is, namelijk 82 in vergelijking met 94 onder de vergelijkingsgroep. Ook op andere plekken, aan de rand of buiten het schoolplein voelen relatief meer lesbische meisjes zich onveilig.

Tabel 5.6 – Veilig voelen bij L-meisjes v(s)o

	Ref. meisjes	L	n
Veilig voelen op school	94,03	82,48*	7316
Veilig voelen bij de fietsenstalling	90,74	83,35*	7114
Veilig voelen op de parkeerplaats	92,00	83,10*	6299
Veilig voelen in omgeving school	91,62	85,58*	7146
Veilig voelen thuis	97,73	90,04*	7280

Tabel 5.7 laat eveneens de mate van veiligheid zien maar dan voor homoseksuele jongens in vergelijking met de overige groep jongens. Evenals onder lesbische meisjes, zijn er relatief meer homoseksuele jongens die zich onveilig voelen. De veiligheidsscore op school is 88 onder deze groep, terwijl deze 94 is van de jongens die niet homoseksueel zijn. Op andere locaties voelen homoseksuele jongens zich vaker niet veilig dan de referentiegroep jongens.

Tabel 5.7 – Veilig voelen bij H-jongens v(s)o

	Ref. jongens	H	n
Veilig voelen op school	94,16	87,92*	7315
Veilig voelen bij de fietsenstalling	92,58	81,71*	7087
Veilig voelen op de parkeerplaats	93,19	85,80*	6173
Veilig voelen in omgeving school	91,32	84,51*	7164
Veilig voelen thuis	97,92	90,14*	7271

De veiligheid onder lesbische meisjes en homoseksuele jongens (LH) is voor 2014 vergeleken met de situatie in 2012 (zie tabel 5.8). Duidelijke veranderingen zijn hierin niet waar te nemen, de veiligheidssituatie van LH-leerlingen in het algemeen is verbeterd noch verslechterd.

Tabel 5.8 – Veilig voelen bij LH-jongens en -meisjes v(s)o 2012-2014

	2012	2014	Effect-grootte	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	<i>158</i>	<i>191</i>		
Veilig voelen op school	85,0	84,9	0,00	0,980
Veilig voelen bij de fietsenstalling	84,4	82,6	0,02	0,651
Veilig voelen op de parkeerplaats	83,7	84,3	0,01	0,882
Veilig voelen in omgeving school	83,3	85,1	0,03	0,627
Veilig voelen thuis	90,4	90,1	0,01	0,915

Onder jongeren met transgendergevoelens (tabel 5.9) manifesteren zich grotere verschillen ten opzichte van de referentiegroep van overige leerlingen dan bij L- en H-meisjes en -jongens (tabel 5.6 en 5.7). Onder transgenderleerlingen is de score schoolveiligheid slechts 78. Bij de fietsenstalling, parkeerplaats en in de omgeving van de school voelen relatief meer transgenderleerlingen zich niet veilig in vergelijking met andere leerlingen.

Tabel 5.9 – Veilig voelen bij T-leerlingen v(s)o

	Ref.	T	n
Veilig voelen op school	94,15	78,19*	14623
Veilig voelen bij de fietsenstalling	91,71	75,29*	14193
Veilig voelen op de parkeerplaats	92,64	79,21*	12464
Veilig voelen in omgeving school	91,55	76,35*	14302
Veilig voelen thuis	97,83	87,27*	14543

5.1.6 Verschillen in slachtofferschap pesten & geweld

Het percentage lesbische meisjes dat slachtoffer is van verschillende vormen van pesten en geweld is in tabel 5.10 weergegeven en kan worden vergeleken met het percentage dat hierin kan worden aangetroffen onder de overige of referentiegroep meisjes. Duidelijk wordt dat relatief meer meisjes slachtoffer zijn van pesten en geweld. 38% van de lesbische meisjes is één keer per maand of vaker slachtoffer van verbaal geweld, terwijl dit onder de referentiegroep 24% betreft. Andere vormen van geweld komen twee of meer keer voor onder lesbische meisjes.

Tabel 5.10 – % Slachtofferschap onder L-meisjes v(s)o – 1x per maand of vaker

	Ref. meisjes	L	n
Verbaal geweld	23,92	37,81*	7339
Materieel geweld	8,52	27,37*	7339
Sociaal geweld	16,60	30,46*	7339
Licht lichamelijk geweld	7,54	22,59*	7339
Grof lichamelijk geweld	2,79	20,04*	7339
Seksueel geweld	6,58	25,69*	7339
Pesten	10,64	23,25*	7339

De frequentie van slachtofferschap onder de referentiegroep jongens en homoseksuele jongens wordt in tabel 5.11 inzichtelijk. Als we eerst slachtofferschap onder de referentiegroep jongens vergelijken met de referentiegroep meisjes (tabel 5.10), dan valt op dat jongens vaker slachtof-

fer zijn van verbaal geweld, materieel geweld en licht of grof lichamenlijk geweld. Meisjes blijken vaker slachtoffer te zijn van sociaal geweld. Pesten en seksueel geweld komt in gelijke mate voor bij jongens en meisjes.

Vervolgens blijkt dat homoseksuele jongens vaker slachtoffer zijn van diverse vormen van pesten en geweld in vergelijking met andere jongens. Alleen van verbaal geweld zijn zij niet significant vaker slachtoffer. Bij de andere vormen van geweld en pesten blijkt dat slachtoffer-schap duidelijk vaker voorkomt.

Tabel 5.11 – % Slachtofferschap onder H-jongens v(s)o – 1x per maand of vaker

	Ref. jongens	H	n
Verbaal geweld	34,10	37,86	7380
Materieel geweld	14,25	22,84*	7380
Sociaal geweld	13,06	25,53*	7380
Licht lichamenlijk geweld	12,91	19,52*	7380
Grof lichamenlijk geweld	5,77	15,69*	7380
Seksueel geweld	6,84	21,36*	7380
Pesten	10,31	23,24*	7380

Ook hier zijn de verschillen tussen transgenderleerlingen en andere leerlingen nog manifester (zie tabel 5.12). Rond de 40% van hen is 1 x per maand of vaker slachtoffer van verbaal geweld. Een even groot deel zegt slachtoffer te zijn van seksueel geweld. Rond de 30% is slachtoffer van materieel, sociaal of lichamenlijk geweld en 26% is slachtoffer van pesten. Onder de overige leerlingen is dit duidelijk lager.

Tabel 5.12 – % Slachtofferschap onder T-leerlingen v(s)o – 1x per maand of vaker

	Ref.	T	n
Verbaal geweld	28,97	44,16*	14712
Materieel geweld	11,35	31,92*	14712
Sociaal geweld	14,81	34,37*	14711
Licht lichamenlijk geweld	10,14	31,45*	14711
Grof lichamenlijk geweld	4,18	30,83*	14711
Seksueel geweld	6,60	37,34*	14711
Pesten	10,48	25,91*	14712

5.2 Personeel v(s)o

5.2.1 Seksuele oriëntatie – LHB

Het personeel is gevraagd of zij homoseksueel/lesbisch, dan wel bi-seksueel zijn. Ook kon men aangeven heteroseksueel te zijn of geen antwoord te willen geven. Als de respondent vrouw is en homoseksueel/lesbisch dan valt deze onder 'L'. Als het personeelslid man is en homoseksueel/lesbisch is dan scharen we deze onder 'H', en personeelsleden die bi-seksueel zijn onder 'B'. Overige personeelsleden vormen de referentiegroep (ref). Vanwege de meer geringe aantallen vergelijken we LHB-personeel gezamenlijk met niet-LHB-personeel ('ref.'), maar nog steeds zijn de resultaten wel op een relatief kleine groep bepaald. In totaal zijn dan 51 personen oftewel 3% van de personeelsleden L, H of B (zie tabel 5.13).

Tabel 5.13 – Indeling naar seksuele oriëntatie personeel v(s)o

	n	%
L(esbische) vrouwen	14	0,8
H(omoseksuele) mannen	25	1,5
B(iseksuele) mannen en vrouwen	12	0,7
Ref.	1664	97,0

5.2.2 Genderoriëntatie

Op dezelfde wijze als bij leerlingen is transgender zijn bepaald bij personeelsleden. Wanneer zij vrouw zijn, maar zich geen vrouw en wel man voelen; of andersom: bij geboorte man, maar zich geen man, maar wel vrouw voelen. Slechts enkele personen blijken dit patroon aan te geven, onvoldoende voor het maken van verdere vergelijkingen.

5.2.3 Verschillen in veilig voelen

Onderzocht is in hoeverre LHB-personeelsleden verschillen in persoonlijke veiligheidsbeleving van niet-LHB-medewerkers in school. In tabel 5.14 is te zien is dat het verschil in veilig voelen op school significant is, ook blijken LHB-personen vaker zich niet veilig te voelen bij de fietstalling en thuis. Verschillen in veiligheid tussen beide groepen zijn er niet op de parkeerplaats en in de schoolomgeving.

Tabel 5.14 – Veilig voelen bij LHB-personeel v(s)o

	Ref.	LHB	n
Veilig voelen op school	89,88	80,92*	1713
Veilig voelen bij de fietsenstalling	86,26	75,56*	1603
Veilig voelen op de parkeerplaats	88,59	88,64	1631
Veilig voelen in omgeving school	87,15	86,27	1701
Veilig voelen thuis	98,18	92,16*	1701

In tabel 5.15 zijn de veiligheidscores weergegeven onder LHB-personeelsleden in 2006 tot en met 2014. We zien dat de verschillen tussen jaren in veiligheid op de parkeerplaats en de omgeving buiten de school niet significant zijn. Een (negatieve) trendbreuk is er wel in 2014 bij de veiligheidscore op school en de veiligheid bij de fietsenstalling. We merken wel op dat door het geringe aantal geïdentificeerde LHBT-personen (een kleine minderheid), zeker sinds 2012, de resultaten gevoelig zijn voor ‘influential cases’, en dat volgende metingen dit beeld zullen moeten bevestigen of ontkrachten.

Tabel 5.15 – Veilig voelen bij LHB-personeel v(s)o 2006-2014

	2006	2008	2010	2012	2014	Effect-grootte	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	166	168	111	36	51		
Veilig voelen op school	90,6	89,5	91,4	93,5	80,9	0,23	0,004
Veilig voelen bij de fietsenstalling	-	-	94,0	93,5	75,6	0,31	0,001
Veilig voelen op de parkeerplaats	-	-	93,1	94,3	88,6	0,12	0,412
Veilig voelen in omgeving school	89,3	88,3	88,8	94,9	86,3	0,13	0,435
Veilig voelen thuis	95,5	96,3	97,2	98,6	92,2	0,13	0,342

5.2.4 Verschillen in slachtofferschap pesten en geweld

Als we het slachtofferschap onder LHB-personeelsleden bekijken, dan volgt uit tabel 5.16 dat er geen significante verschillen zijn voor vormen van pesten en geweld naar seksuele gerichtheid, behalve wat betreft seksueel geweld. Seksueel geweld kan zijn ongewenste opmerkingen of handelingen. Onder LHB-personeel geeft 6% aan slachtoffer te zijn van seksueel geweld, terwijl dit onder de rest van het personeel 2% is.

Tabel 5.16 – % Slachtofferschap onder LHB-personeel v(s)o – 1x per maand of vaker

	Ref	LHB	n
Verbaal geweld	26,08	21,57	1715
Materieel geweld	9,98	9,80	1715
Sociaal geweld	12,44	13,73	1715
Licht lichamelijk geweld	1,62	0,00	1715
Grof lichamelijk geweld	0,30	0,00	1715
Seksueel geweld	1,56	5,88*	1715
Pesten	2,40	5,88	1715

Referenties

- Alschuler, A.S. (1980). *School discipline: a socially literate solution*. New York: McGraw-Hill.
- Bucx, F. & Sman, F. van der (2014). *Anders in de klas. Evaluatie van de pilot Sociale veiligheid lhbt-jongeren op school*. Den Haag: SCP.
- Chapman, C. & Harris, A. (2004). Improving schools in difficult and challenging contexts: strategies for improvement. *Educational Research*, 46, 219-228.
- Chen, K. (2006). Social skills intervention for students with emotional/behavioral disorders: A literature review from the American Perspective. *Educational Research and Reviews*, 1, 143-149.
- Collier, G. (1994). *Social origins of mental ability*. New York: Wiley.
- Hertroys, J.B. & Kersten, W. (1985). *Bincken en bangeriken*. Haarlem: De Toorts.
- Howard, E.R. & Jenkins, J.M. (1970). *Improving discipline in the secondary school. A catalogue of alternatives to repression*. Denver: CFK Ltd.
- Kuyper, L. (2012). Transgenders in Nederland: prevalentie en attitudes. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 36-2, 129-135.
- Lim, Y. Y. & Deutsch, M. (1996). *Examples of school-based programs involving peaceful conflict resolution and mediation oriented to overcoming community violence*. Columbia: Teachers College, International Center for Cooperation and Conflict Resolution.
- Loeber, R., Slot, N.W., Laan, P. van der & Hoeve, M. (Eds.) (2008). *Tomorrow's criminals. The development of child delinquency and effective interventions*. Farnham: Ashgate.
- Magnusson, D., & Allen, V.L. (Eds.). (1983). *Human development. An interactional perspective*. New York: Academic Press.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2006). *Stand van zaken uitvoering plan van aanpak veiligheid in het onderwijs en de opvang van risicoleerlingen*. Brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk VO/S&O/2006/32894). Den Haag: Auteur.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2007). *Sociale veiligheid in en om onderwijsinstellingen*. Brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk VO/S&O/2007/47301). Den Haag: Auteur.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2009). *Veiligheid in en rond het onderwijs*. Brief d.d. 18 december 2009 aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk JOZ/171778). Den Haag: Auteur.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2011). *Veiligheid in en rond het onderwijs*. Brief d.d. 28 februari 2011 aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk 272574). Den Haag: Auteur.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2013). *Brief jaarlijks overzicht sociale veiligheid op scholen*. Brief d.d. 17 juli 2013 aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk 524634). Den Haag: Auteur.
- Mooij, T. (1999a). Promoting prosocial pupil behaviour: 1: A multilevel theoretical model. *British Journal of Educational Psychology*, 69, 469-478.
- Mooij, T. (1999b). Promoting prosocial pupil behaviour: 2: Secondary school intervention and pupil effects. *British Journal of Educational Psychology*, 69, 479-504.

- Mooij, T. (2009). Veiligheidsmonitor Voortgezet (Speciaal) Onderwijs: Opzet en resultaten. In M. Boekenoogen, P. van Hoesel, Y. Prince, & C. Verheijen (Red.), *Methoden van beleidsonderzoekers: creatief en oplossingsgericht* (299-309). Den Haag: Lemma.
- Mooij, T. (2010). Pesten op de basisschool. In R. Loeber, W. Slot, P. van der Laan, M. Hoeve, & D. Graas (Red.), *Misdadigers van morgen? Over de ontwikkeling en effectieve aanpak van jeugddelinquentie onder twaalfminners* (pp. 101-108). Amsterdam: SWP.
- Mooij, T. (2011a). Differences in pupil characteristics and motives in being a victim, perpetrator, and witness of violence in secondary education. *Research Papers in Education*, 26(1), 105-128.
- Mooij, T. (2011b). Secondary school teachers' personal and school characteristics, experience of violence and perceived violence motives. *Teachers and Teaching: theory and practice*, 17(2), 225-251.
- Mooij, T. & Fettelaar, D. (2012). *Voorlichtingslessen seksuele diversiteit in het Voortgezet Onderwijs. Pilot onderzoek: observatie van LHBT-voorlichting*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
- Mooij, T. & Fettelaar, D. (2013). Observatie van voorlichtingslessen seksuele diversiteit in het Voortgezet Onderwijs: een pilot onderzoek. *Tijdschrift voor orthopedagogiek*, 52, 282-298.
- Mooij, T., Fettelaar, D. & Wit, W. de (2012). *Sociale onveiligheid van LHB schoolpersoneel en LHB leerlingen. Onderzoeksverslag*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
- Mooij, T., Sijbers, R. & Sperber, M. (2006). *Rapportage Veiligheidsmonitor V(S)O*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
- Mooij, T., Smeets, E. & Wit, W. de (2011). Multi-level aspects of social cohesion of secondary schools and pupils' feelings of safety. *British Journal of Educational Psychology*, 81, 369-390.
- Mooij, T., Wit, W. de & Fettelaar, D. (2011). *Sociale veiligheid in en rond scholen. Primair en Voortgezet Onderwijs 2006 -2010*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
- Mooij, T. & Wit, W. de (2009). *Definities van incidenten in het onderwijs*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
- Olweus, D. (1987). Bully/victim problems among schoolchildren in Scandinavia. In J.P. Myklebust & R. Ommundsen (Eds.), *Psykologprofesjonen mot ar 2000* (pp. 395-413). Oslo: Universitetsforlaget.
- Onderwijsraad (2006). *Naar meer evidence based onderwijs: Advies*. Den Haag: Auteur.
- Peschar, J.L. (2005). *Over samenhang gesproken. Kanttekeningen bij onderzoek naar ongelijkheid en sociale cohesie in de onderwijssociologie*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen.
- Sørli, M.-A., Hagen, K.A. & Ogden, T. (2008). Social competence and antisocial behavior: Continuity and distinctiveness across early adolescence. *Journal of research on adolescence*, 18, 121-144.
- Schuyt, C. J. M. (1995). *Kwetsbare jongeren en hun toekomst*. Rijswijk: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Bijlage 1 – Resultaten Primair (Speciaal) Onderwijs 2014

B1.1.1 – Schoollocatiekenmerken volgens leidinggevenden p(s)o

	n	min	max	gem	sd
Aantal leerlingen (1 okt.)	120	36	440	214,53	90,57
Onderwijstype (meerdere mogelijk)					
Basisonderwijs	120	0	100	94,17	23,54
Speciaal (basis)onderwijs	120	0	100	6,67	25,05
Onderwijskundige richting					
Regulier	120	0	100	78,33	41,37
Dalton	120	0	100	3,33	18,03
Jenaplan	120	0	100	7,50	26,45
Montessori	120	0	100	2,50	15,68
Anders	120	0	100	8,33	27,75
Denominatie of identiteit					
Algemeen bijzonder	120	0	100	7,50	26,45
Openbaar	120	0	100	38,33	48,82
Protestants-Christelijk	120	0	100	27,50	44,84
Reformatorisch	120	0	100	4,17	20,07
Gereformeerd	120	0	100	1,67	12,86
Rooms-Katholiek	120	0	100	20,00	40,17
Samenwerking/interconfessioneel	120	0	100	2,50	15,68
Vrije school / Antroposofisch	120	0	100	1,67	12,86
Joods	120	0	0	0,00	0,00
Islamitisch	120	0	100	2,50	15,68
Anders	120	0	100	1,67	12,86

B1.1.2 – Veiligheidsbeleid volgens leidinggevend(en) p(s)o

	n	min	max	gem	sd
Sociaal cognitieve ondersteuning					
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	120	50	100	76,41	10,73
Aandacht voor docentkwaliteiten	120	50	100	80,50	11,20
Aandacht voor leerlingzorg op maat	118	38	98	74,98	11,62
Binnenschoolse regels					
Interne personen betrokken bij opstellen regels	116	18	93	61,15	15,81
Externe personen betrokken bij opstellen regels	116	0	85	9,78	15,16
Aandacht voor regels en omgang met incidenten	113	0	100	64,90	23,66
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	117	0	96	56,80	23,28
Samenwerking met externe instellingen					
De locatie heeft een adoptie-agent of wijkagent	113	0	100	41,81	36,36
Beleidsmaatregelen					
Maatregelen veiligheidsbeleid	113	21	100	59,88	18,00
Afzonderlijke beleidsmaatregelen					
Alle toegangen, behalve de hoofdingang, worden afgesloten tijdens schooltijden	113	0	100	55,53	42,49
Er is surveillance binnen en buiten het gebouw tijdens pauzes, wisseling van lessen, en tussenuren van leerlingen	113	0	100	86,28	19,76
De locatie zet getrainde leerlingen in als vertrouwenspersoon of mediator voor andere leerlingen	113	0	100	10,18	26,01
De locatie heeft materialen ten behoeve van de veiligheid aangeschaft (bijv. videobewaking, detectiepoortjes e.d.)	113	0	100	10,62	24,05
De locatie controleert door middel van een pasjessysteem wie de school binnenkomen	113	0	50	1,11	7,00
Het schoolplein wordt voor en na schooltijden afgesloten	113	0	100	30,75	41,05
Preventief beleid					
Ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken	115	0	91	52,94	22,82
Ten aanzien van gedrag	115	0	100	63,42	19,03
T.a.v. belonen van gewenst gedrag	113	0	100	45,28	24,60
T.a.v. respect voor hoge of lage schoolprestaties	115	0	100	61,09	23,69
Tegen ongewenst gedrag	113	0	100	57,15	25,71
Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie					
Training en opleiding van personeel door interne deskundigen	115	0	100	33,91	47,55
Training en opleiding van personeel door externe deskundigen	115	0	100	53,91	50,06
Regelmatig overleg tussen leiding en personeel over de sociale veiligheid op school	115	0	100	80,87	39,50
Tijdens de les sociale veiligheid en pesten extra onder de aandacht brengen van de leerlingen	115	0	100	86,09	34,76
Pestprotocol					
De locatie heeft een pestprotocol	113	0	100	92,04	27,20

B1.1.3 – Incidenten volgens leidinggevenden p(s)o (% al dan niet vóórkomen op de locatie)

	n	min	max	gem	sd
Vóórkomen en aard van incidenten					
Incident(en) gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	109	0	100	0,92	9,58
Incident(en) gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	106	0	0	0,00	0,00
Incident(en) tussen autochtone en allochtone leerlingen	98	0	100	16,33	37,15
Incident(en) tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	98	0	100	4,08	19,89
Incident(en) tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	98	0	100	8,16	27,52
Incident(en) wegens wapenbezit van leerlingen	110	0	100	3,64	18,80
Incident(en) wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	110	0	0	0,00	0,00
Incident(en) wegens roken door leerlingen	110	0	100	0,91	9,53
Incident(en) wegens drugs(gebruik) van leerlingen	110	0	0	0,00	0,00
Incident(en) wegens spijbelen van leerlingen	103	0	100	14,56	35,45
Aantal leerlingen dat vorig schooljaar heeft gespijbeld	93	0	25	0,62	2,73
Incident(en) vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	105	0	100	20,95	40,89
Incident(en) vanwege religieus extremisme	109	0	100	1,83	13,48
Incident(en) vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	109	0	0	0,00	0,00
Incident(en) vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	104	0	0	0,00	0,00
Incident(en) met seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen	101	0	100	27,72	44,99
Incident(en) waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	105	0	100	2,86	16,74
Het aantal slachtoffers seksuele uitbuiting	101	0	1	0,03	0,17

B1.1.4 – Incidenten volgens leidinggevenden p(s)o (aantallen)

	n	min	max	gem	sd
Aantal incidenten op locatieniveau					
Incident(en) gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	109	0	1	0,0	0,10
Incident(en) gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	106	0	0	0,0	0,00
Incident(en) tussen autochtone en allochtone leerlingen	98	0	10	0,5	1,59
Incident(en) tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	98	0	9	0,2	1,25
Incident(en) tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	98	0	10	0,4	1,72
Incident(en) wegens wapenbezit van leerlingen	110	0	1	0,0	0,19
Incident(en) wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	110	0	0	0,0	0,00
Incident(en) wegens roken door leerlingen	110	0	1	0,0	0,10
Incident(en) wegens drugs(gebruik) van leerlingen	110	0	0	0,0	0,00
Incident(en) wegens spijbelen van leerlingen	103	0	10	0,4	1,38
Aantal leerlingen dat vorig schooljaar heeft gespijbeld	93	0	25	0,6	2,73
Incident(en) vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	105	0	10	0,5	1,35
Incident(en) vanwege religieus extremisme	109	0	2	0,0	0,21
Incident(en) vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	109	0	0	0,0	0,00
Incident(en) vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	104	0	0	0,0	0,00
Incident(en) met seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen	101	0	100	1,5	9,95
Incident(en) waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	105	0	1	0,0	0,17
Het aantal slachtoffers seksuele uitbuiting	101	0	1	0,0	0,17

B1.2.1 – Achtergrond- en schoolse kenmerken van personeel p(s)o

	n	min	max	gem	sd
Leeftijd	941	18	67	43,16	11,74
Geslacht					
Man	941	0	100	13,92	34,64
Vrouw	941	0	100	86,08	34,64
Geboorteland					
Nederland	931	0	100	95,27	21,23
Ander land dan Nederland	931	0	100	4,73	21,23
Voel me thuis in					
Nederland	909	0	100	97,47	15,71
Ander land dan Nederland	909	0	100	2,53	15,71
Godsdienstig					
Niet gelovig	941	0	100	42,19	49,41
Wel gelovig, maar gaat niet naar een kerk, moskee, synagoge of tempel	941	0	100	21,36	41,01
Godsdienstig	941	0	100	36,45	48,15
Seksuele geaardheid					
Heteroseksueel	934	0	100	87,37	33,24
Homoseksueel (incl. lesbisch)	934	0	100	0,54	7,30
Biseksueel	934	0	100	0,32	5,66
Ik geef hier geen antwoord	934	0	100	11,78	32,25
Lid van de MR					
Wel	981	0	100	18,35	38,73
Niet	981	0	100	81,65	38,73
Functie					
Leerkracht	981	0	100	80,94	39,30
Conciërge (OOP)	981	0	100	1,43	11,87
Administratief (OOP)	981	0	100	2,34	15,14
Anders (OOP)	981	0	100	15,29	36,01

B1.2.2 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens personeel p(s)o

	n	min	max	gem	sd
Binnenschoolse regels					
Aanwezigheid van gedragsregels op school	961	0	100	98,96	10,15
De regels zijn te zien in de schoolgids	771	0	100	87,16	33,48
De regels zijn te zien op de gang / hal	873	0	100	57,85	49,41
De regels zijn te zien in de klaslokalen	908	0	100	96,04	19,52
De regels zijn te zien via internet	635	0	100	58,74	49,27
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	664	0	100	42,17	49,42
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	934	0	100	78,64	23,33
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	574	0	100	25,10	39,67
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	890	0	100	79,55	40,36
Leerkrachten controleren naleving van gedragsregels	973	0	100	97,09	12,38
Gevoelens van veiligheid					
Veilig voelen op school	967	0	100	93,69	17,20
Veilig voelen in omgeving school	964	0	100	85,06	35,66
Veilig voelen thuis	957	0	100	99,27	8,53
Vergroting van veiligheid is nodig					
Vergroting van veiligheid op school	942	0	100	16,88	22,36
Vergroting van veiligheid in omgeving school	942	0	100	17,94	38,39
Vergroting van veiligheid thuis	942	0	100	0,32	5,64
Vergroting van veiligheid hoeft niet	942	0	100	45,22	49,80

B1.2.3 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerkrachten p(s)o

	n	min	max	gem	sd
Sociaal cognitieve ondersteuning					
Curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen	760	0	100	76,68	28,76
Binnenschoolse regels					
Aanwezigheid van gedragsregels op school	783	0	100	98,98	10,06
De regels zijn te zien in de schoolgids	632	0	100	87,03	33,63
De regels zijn te zien op de gang / hal	727	0	100	57,22	49,51
De regels zijn te zien in de klaslokalen	748	0	100	95,99	19,63
De regels zijn te zien via internet	527	0	100	56,55	49,62
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	572	0	100	41,08	49,24
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	768	0	100	77,97	23,34
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	470	0	100	22,18	37,59
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	750	0	100	79,47	40,42
Leerkrachten controleren naleving van gedragsregels	791	0	100	97,18	12,23
Gevoelens van veiligheid					
Veilig voelen op school	785	0	100	93,99	16,17
Veilig voelen in omgeving school	783	0	100	85,31	35,42
Veilig voelen thuis	778	0	100	99,74	5,07
Vergroting van veiligheid is nodig					
Vergroting van veiligheid op school	767	0	100	17,13	22,58
Vergroting van veiligheid in omgeving school	767	0	100	16,95	37,54
Vergroting van veiligheid thuis	767	0	100	0,26	5,10
Vergroting van veiligheid hoeft niet	767	0	100	44,72	49,75

B1.2.4 – Ervaren pesten en geweld door personeel p(s)o*

	n	min	max	gem	sd
Slachtoffer - 1 x per maand of vaker					
Verbaal geweld (%)	965	0	100	12,85	33,48
Materieel geweld (%)	965	0	100	4,46	20,64
Sociaal geweld (%)	965	0	100	7,46	26,29
Licht lichamelijk geweld (%)	965	0	100	1,14	10,62
Grof lichamelijk geweld (%)	962	0	0	0,00	0,00
Seksueel geweld (%)	962	0	100	0,21	4,56
Pesten (%)	967	0	100	1,14	10,61
Dader - 1 x per maand of vaker					
Verbaal geweld (%)	949	0	100	0,63	7,93
Materieel geweld (%)	949	0	100	0,11	3,25
Sociaal geweld (%)	948	0	100	0,53	7,25
Licht lichamelijk geweld (%)	947	0	100	0,11	3,25
Grof lichamelijk geweld (%)	947	0	0	0,00	0,00
Seksueel geweld (%)	947	0	0	0,00	0,00
Pesten (%)	966	0	0	0,00	0,00

* In 2014 is een belangrijke wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de diverse geweldsvormen. In eerdere jaargangen is ervaren geweld in eerste instantie steeds een vraag geweest waarbij de rollen van dader, slachtoffer en getuige in elkaar verknoot zaten. In een later stadium werden de rollen (dader, slachtoffer, getuige) steeds bij een selectie van respondenten bevraagd per geweldsvorm. In 2014 worden de vragen naar slachtofferschap, ouderschap en getuigen voor alle geweldsvormen aan alle personeelsleden gesteld. Hierbij worden (anders dan bij de leerlingen) niet steeds diverse deelvragen gesteld, maar wordt direct de ervaring met de bovenliggende geweldsvorm gevraagd. Bij het personeel is dan weer wel gevraagd naar de tegenpartij die betrokken is bij het geweld. Dit valt evenwel buiten het bestek van dit onderzoek.

Wij hebben extra zorg besteed aan de vergelijkbaarheid door de jaren. In de jaartabellen is dan ook een ander getal gepresenteerd dan in deze tabel. Voor meer informatie verwijzen wij naar bijlage 7.

B1.2.5 – Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (VPT) bij personeel p(s)o

	n	min	max	gem	sd
Ander werk en verzuim					
Overweegt ander werk, als mogelijk	981	0	100	23,65	42,51
Overweegt ander werk: Vanwege veiligheidssituatie op en rond school	232	0	100	18,10	38,59
Afwezig vanwege ziekteverzuim dit schooljaar	981	0	100	48,01	49,99
Ziekteverzuim: In geringe tot gehele mate gevolg van ervaren pesten of geweld	471	0	100	5,10	22,01
Beoordeling steun werkgever bij veiliger maken van de werkplek					
Afwezig of onvoldoende	981	0	100	3,98	19,55
Matig	981	0	100	11,42	31,82
Voldoende of goed	981	0	100	61,16	48,76
Nvt, ervaar geen onveiligheid	981	0	100	23,45	42,39

B1.2.6 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens personeel p(s)o - vergelijking mannen met vrouwen

	Geslacht van de respondent					
	man		vrouw		totaal	
	gem	sig	gem	sig	gem	n
Binnenschoolse regels						
Aanwezigheid van gedragsregels op school	99,22	a	98,99	a	99,02	923
De regels zijn te zien in de schoolgids	88,07	a	86,59	a	86,81	743
De regels zijn te zien op de gang / hal	49,12	a	58,40	a	57,14	840
De regels zijn te zien in de klaslokalen	96,69	a	95,88	a	96,00	874
De regels zijn te zien via internet	55,00	a	58,95	a	58,31	614
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	34,44	a	42,15	a	41,07	638
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	80,21	a	78,08	a	78,37	905
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	16,65	a	25,96	b	24,60	559
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	77,97	a	79,30	a	79,11	857
Leerkrachten controleren naleving van gedragsregels	97,03	a	97,46	a	97,40	936
Gevoelens van veiligheid						
Veilig voelen op school	97,25	a	93,35	b	93,90	940
Veilig voelen in omgeving school	90,00	a	84,01	a	84,85	937
Veilig voelen thuis	100,00	a	99,13	a	99,25	931
Vergroting van veiligheid is nodig						
Vergroting van veiligheid op school	15,73	a	16,99	a	16,81	941
Vergroting van veiligheid in omgeving school	23,66	a	17,04	a	17,96	941
Vergroting van veiligheid thuis	0,00	a	0,37	a	0,32	941
Vergroting van veiligheid hoeft niet	45,80	a	45,19	a	45,27	941

B1.2.7 – Seksueel grensoverschrijdend gedrag in de klas volgens personeel p(s)o

	n	%
Seksueel grensoverschrijdend gedrag in de klas		
nee	682	86,3
ja	60	7,6
weet niet	48	6,1
Totaal	790	
Frequentie		
1 keer per maand of minder	57	95,0
1 keer per maand tot 1 keer per week	3	5,0
Totaal	60	
Het zijn dezelfde daders		
altijd	18	30,0
vaak	16	26,7
dit wisselt enigszins	11	18,3
dit wisselt sterk	4	6,7
weet ik niet	11	18,3
Totaal	60	
Het zijn dezelfde slachtoffers		
altijd	6	10,0
vaak	5	8,3
dit wisselt enigszins	20	33,3
dit wisselt sterk	11	18,3
weet ik niet	18	30,0
Totaal	60	

B1.3.1 – Achtergrond- en schoolse kenmerken van leerlingen p(s)o

	n	min	max	gem	sd
Leeftijd	4.700	5	15	10,97	0,95
Geslacht					
Jongen	4.700	0	100	49,34	50,00
Meisje	4.700	0	100	50,66	50,00
Geboorteland					
Nederland	4.646	0	100	94,96	21,87
Ander land dan Nederland	4.646	0	100	5,04	21,87
Voel me thuis in					
Nederland	4.483	0	100	87,37	33,22
Ander land dan Nederland	4.483	0	100	12,63	33,22
Volledig gezin					
Nee	4.692	0	100	24,45	42,98
Ja	4.692	0	100	75,55	42,98
Godsdienstig					
Niet gelovig	4.648	0	100	54,35	49,82
Wel gelovig, maar gaat niet naar een kerk, moskee, synagoge of tempel	4.648	0	100	13,12	33,77
Godsdienstig	4.648	0	100	32,53	46,85
Groep					
Groep 7	4.699	0	100	42,29	49,41
Groep 8	4.699	0	100	46,18	49,86
Anders	4.699	0	100	11,53	31,95
Cijfer taal	3.854	2	10	7,30	1,37
Cijfer rekenen	4.067	2	10	7,55	1,63

B1.3.2 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerlingen p(s)o

	n	min	max	gem	sd
Regels pro sociaal opstellen en handhaven					
Leerlingen maken samen met de juf/meester afspraken over wat wel en niet mag	4.774	0	100	78,93	40,79
De juf/meester zegt er iets van als leerlingen zich niet gedragen	4.774	0	100	79,22	40,58
Andere kinderen zeggen er iets van als leerlingen zich niet gedragen	4.774	0	100	34,06	47,40
We praten in de klas over hoe je met elkaar om gaat	4.774	0	100	39,95	48,98
De juf/meester herinnert ons aan de (klassen)regels als dat nodig is	4.774	0	100	53,31	49,90
Spijbelen					
De leerling heeft gespjibeld	4.774	0	100	5,03	21,85
Risicogedrag					
De leerling heeft wel eens alcohol gebruikt	4.720	0	100	11,21	31,55
De leerling heeft wel eens gerookt	4.718	0	100	2,56	15,81
De school heeft informatie gegeven over alcohol	4.720	0	100	42,20	49,39
De school heeft informatie gegeven over roken	4.718	0	100	42,75	49,48
Gevoelens van veiligheid					
Veilig voelen op school	4.770	0	100	96,79	32,17
Veilig voelen bij de fietsenstalling	4.770	0	100	96,71	17,84
Veilig voelen in omgeving school	4.770	0	100	92,64	26,11
Veilig voelen thuis	4.762	0	100	97,90	14,34
Vergroting van veiligheid is nodig					
Vergroting van veiligheid op school	4.766	0	100	6,50	39,71
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	4.766	0	100	8,64	28,11
Vergroting van veiligheid in omgeving school	4.766	0	100	13,97	34,68
Vergroting van veiligheid hoeft niet	4.766	0	100	58,79	49,23

B1.3.3 – Ervaren pesten en geweld door leerlingen p(s)o

	n	min	max	gem	sd
Slachtoffer - soms of vaker					
schelden op school (%)	4.736	0	100	20,00	39,60
kapot maken van spullen op school (%)	4.736	0	100	4,50	20,73
stelen van spullen op school (%)	4.734	0	100	5,70	23,19
buiten worden gesloten op school (%)	4.734	0	100	12,93	33,55
bang zijn voor andere leerlingen op school (%)	4.731	0	100	9,83	29,77
met opzet pijn doen door anderen (slaan, schoppen) (%)	4.731	0	100	11,24	31,60
Pesten op school (%)	4.762	0	100	14,01	34,71
Dader - soms of vaker					
schelden op school (%)	4.726	0	100	10,26	30,35
kapot maken van spullen op school (%)	4.726	0	100	0,68	8,20
stelen van spullen op school (%)	4.726	0	100	0,61	7,81
Anderen buiten sluiten op school (%)	4.726	0	100	2,48	15,54
Leerlingen bang maken op school (%)	4.725	0	100	4,11	19,84
Met opzet pijn doen (slaan, schoppen) (%)	4.725	0	100	3,09	17,31
Pesten van leerlingen van school (%)	4.744	0	100	4,26	20,19

B1.3.4 – Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen p(s)o - verschillen tussen jongens en meisjes (ref=jongens)

	Geslacht van de leerling					
	jongen		meisje		totaal	
	gem	sig	gem	sig	gem	n
Regels prosociaal opstellen en handhaven						
Leerlingen maken samen met de juf/meester afspraken over wat wel en niet mag	78,14	a	79,67	a	78,91	4.700
De juf/meester zegt er iets van als leerlingen zich niet gedragen	78,74	a	80,13	a	79,45	4.700
Andere kinderen zeggen er iets van als leerlingen zich niet gedragen	32,56	a	35,36	b	33,98	4.700
We praten in de klas over hoe je met elkaar om gaat	36,05	a	43,51	b	39,83	4.700
De juf/meester herinnert ons aan de (klassen)regels als dat nodig is	52,87	a	53,80	a	53,34	4.700
Spijbelen						
De leerling heeft gespijbeld	6,34	a	3,65	b	4,98	4.700
Risicogedrag						
De leerling heeft wel eens alcohol gebruikt	16,13	a	6,47	b	11,23	4.700
De leerling heeft wel eens gerookt	3,19	a	1,93	b	2,55	4.700
De school heeft informatie gegeven over alcohol	45,15	a	39,44	b	42,26	4.700
De school heeft informatie gegeven over roken	47,56	a	38,18	b	42,81	4.700
Gevoelens van veiligheid						
Veilig voelen op school	97,76	a	95,88	b	96,81	4.700
Veilig voelen bij de fietsenstalling	97,71	a	95,76	b	96,72	4.700
Veilig voelen in omgeving school	93,66	a	91,68	b	92,66	4.700
Veilig voelen thuis	98,10	a	97,77	a	97,94	4.700
Vergroting van veiligheid is nodig						
Vergroting van veiligheid op school	5,79	a	7,10	b	6,45	4.700
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	6,51	a	10,71	b	8,64	4.700
Vergroting van veiligheid in omgeving school	12,12	a	15,83	b	14,00	4.700
Vergroting van veiligheid hoeft niet	61,41	a	56,61	b	58,98	4.700

B1.3.5 – Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen p(s)o - verschillen naar gebiedsindeling (ref=G4)

	Stedelijkheid									
	G4		G18		Stadsgewes-ten		Platteland		totaal	
	gem	sig	gem	sig	gem	sig	gem	sig	gem	n
Regels pro sociaal opstellen en handhaven										
Leerlingen maken samen met de juf/meester afspraken over wat wel en niet mag	75,50	a	78,04	a	78,34	a	80,96	b	78,93	4.774
De juf/meester zegt er iets van als leerlingen zich niet gedragen	80,12	a	79,76	a	79,29	a	78,58	a	79,22	4.774
Andere kinderen zeggen er iets van als leerlingen zich niet gedragen	39,53	a	36,94	a	30,18	b	32,06	b	34,06	4.774
We praten in de klas over hoe je met elkaar om gaat	44,85	a	39,47	b	38,58	b	38,74	b	39,95	4.774
De juf/meester herinnert ons aan de (klassen)regels als dat nodig is	62,72	a	50,40	b	53,02	b	51,00	b	53,31	4.774
Spijbelen										
De leerling heeft gespijbeld	6,39	a	4,86	a	5,44	a	4,39	b	5,03	4.774
Risicogedrag										
De leerling heeft wel eens alcohol gebruikt	6,73	a	9,80	b	11,23	b	13,66	c	11,21	4.720
De leerling heeft wel eens gerookt	1,81	a	1,94	a	2,27	a	3,28	b	2,56	4.718
De school heeft informatie gegeven over alcohol	48,56	a	37,14	b	42,53	c	41,91	c	42,20	4.720
De school heeft informatie gegeven over roken	52,71	a	40,86	b	38,59	b	41,33	b	42,75	4.718
Gevoelens van veiligheid										
Veilig voelen op school	95,70	a	97,26	b	97,14	b	96,86	b	96,79	4.770
Veilig voelen bij de fietsenstalling	97,16	a	96,75	a	95,73	a	96,90	a	96,71	4.770
Veilig voelen in omgeving school	89,93	a	92,39	b	93,96	b	93,32	b	92,64	4.770
Veilig voelen thuis	97,86	a	98,27	a	98,57	a	97,47	a	97,90	4.762
Vergroting van veiligheid is nodig										
Vergroting van veiligheid op school	10,22	a	4,85	b	5,79	b	6,06	c	6,50	4.766
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	7,46	a	8,83	a	10,69	b	8,21	a	8,64	4.766
Vergroting van veiligheid in omgeving school	20,26	a	12,69	b	14,01	b	12,03	b	13,97	4.766
Vergroting van veiligheid hoeft niet	47,75	a	63,65	b	58,55	c	61,05	b	58,79	4.766

B1.3.6 – Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen p(s)o - verschillen naar onderwijstypen (ref=basisonderwijs)

	Type onderwijs					
	regulier		speciaal		totaal	
	gem	sig	gem	sig	gem	n
Regels prosociaal opstellen en handhaven						
Leerlingen maken samen met de juf/meester afspraken over wat wel en niet mag	79,11	a	71,79	a	78,93	4.774
De juf/meester zegt er iets van als leerlingen zich niet gedragen	79,30	a	76,07	a	79,22	4.774
Andere kinderen zeggen er iets van als leerlingen zich niet gedragen	34,21	a	28,21	a	34,06	4.774
We praten in de klas over hoe je met elkaar om gaat	39,83	a	44,44	a	39,95	4.774
De juf/meester herinnert ons aan de (klassen)regels als dat nodig is	53,25	a	55,56	a	53,31	4.774
Spijbelen						
De leerling heeft gespijgeld	5,00	a	5,98	a	5,03	4.774
Risicogedrag						
De leerling heeft wel eens alcohol gebruikt	11,35	a	5,26	b	11,21	4.720
De leerling heeft wel eens gerookt	2,56	a	2,63	a	2,56	4.718
De school heeft informatie gegeven over alcohol	42,31	a	37,72	a	42,20	4.720
De school heeft informatie gegeven over roken	42,90	a	36,84	a	42,75	4.718
Gevoelens van veiligheid						
Veilig voelen op school	96,82	a	95,48	a	96,79	4.770
Veilig voelen bij de fietsenstalling	96,69	a	97,44	a	96,71	4.770
Veilig voelen in omgeving school	92,63	a	93,16	a	92,64	4.770
Veilig voelen thuis	97,93	a	96,58	a	97,90	4.762
Vergroting van veiligheid is nodig						
Vergroting van veiligheid op school	6,47	a	7,48	a	6,50	4.766
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	8,65	a	8,55	a	8,64	4.766
Vergroting van veiligheid in omgeving school	14,02	a	11,97	a	13,97	4.766
Vergroting van veiligheid hoeft niet	58,74	a	60,68	a	58,79	4.766

B1.4.1 – Achtergrondkenmerken van ouders p(s)o

	n	min	max	gem	sd
Leeftijd	305	28	69	40,81	4,99
Geslacht					
Man	305	0	100	21,64	41,25
Vrouw	305	0	100	78,36	41,25
Aantal jaar in ouderraad of MR					
0 jaar	305	0	100	2,62	16,01
1	305	0	100	22,30	41,69
2	305	0	100	18,36	38,78
3	305	0	100	19,67	39,82
4	305	0	100	11,48	31,92
5	305	0	100	8,85	28,45
6 jaar of meer	305	0	100	16,72	37,38
Aantal kinderen op school					
Geen	304	0	100	0,33	5,74
Eén kind	304	0	100	39,80	49,03
Twee	304	0	100	45,72	49,90
Drie	304	0	100	13,16	33,86
Vier	304	0	100	0,66	8,10
Vijf	304	0	100	0,33	5,74

B1.4.2 – Schoolveiligheid volgens ouders p(s)o

	n	min	max	gem	sd
Gevoelens van veiligheid					
In de klas	293	0	100	98,98	10,08
In de gangen	283	0	100	91,52	27,91
In de overblijfruimte	236	0	100	94,92	22,02
Op de toiletten	262	0	100	91,22	28,35
Op het schoolplein	282	0	100	82,62	37,96
Bij de fietsenrekken, -stalling	255	0	100	88,24	32,28
In de schoolomgeving	273	0	100	74,73	43,54
Waren er problemen op school met:					
Spijbelen	230	0	100	1,74	13,10
Roken	263	0	0	0,00	0,00
Drugs	266	0	100	0,38	6,13
Alcohol	268	0	100	0,37	6,11
Wapens	269	0	100	0,37	6,10
Pesten	226	0	100	64,16	48,06
Verbaal geweld	234	0	100	61,54	48,75
Materieel geweld	199	0	100	24,12	42,89
Sociaal geweld	210	0	100	52,86	50,04
Licht lichamelijk geweld	232	0	100	57,76	49,50
Grof lichamelijk geweld	242	0	100	4,13	19,94
Seksueel geweld	236	0	100	2,97	17,00
Vergroting van veiligheid is nodig					
In de klas	302	0	100	5,30	22,44
In de gangen	302	0	100	14,24	35,00
In de overblijfruimte	302	0	100	7,28	26,03
Op de toiletten	302	0	100	10,93	31,25
Op het schoolplein	302	0	100	32,45	46,90
Bij de fietsenrekken, -stalling	302	0	100	13,91	34,66
In de schoolomgeving	302	0	100	43,38	49,64
Veiligheid hoeft niet te worden vergroot	302	0	100	28,15	45,05

Bijlage 2 – Resultaten Primair (Speciaal) Onderwijs, jaargangen 2010, 2012, 2014

B2.1.1 – Veiligheidsbeleid volgens leidinggevenden p(s)o, jaargangen 2010, 2012, 2014

	2010	2012	2014	e.g.	p-waarde
<i>N</i> (Aantal respondenten)	77	108	120		
Sociaal cognitieve ondersteuning					
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	77,8	78,6	76,4	0,08	0,319
Aandacht voor docentkwaliteiten	82,1	83,1	80,5	0,10	0,186
Aandacht voor leerlingzorg op maat	80,6	77,7	75,0	0,18*	0,008
Binnenschoolse regels					
Interne personen betrokken bij opstellen regels	65,4	72,1	61,1	0,22**	0,000
Externe personen betrokken bij opstellen regels	6,3	8,5	9,8	0,10	0,285
Aandacht voor regels en omgang met incidenten	62,3	69,2	64,9	0,12	0,135
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	50,5	57,5	56,8	0,14	0,100
Samenwerking met externe instellingen					
De locatie heeft een adoptie-agent of wijkagent	44,1	40,7	41,8	0,04	0,824
Beleidsmaatregelen					
Maatregelen veiligheidsbeleid	67,3	66,1	59,9	0,17*	0,010
Afzonderlijke beleidsmaatregelen					
Alle toegangen, behalve de hoofdingang, worden afgesloten tijdens schooltijden	41,4	42,1	55,5	0,15*	0,028
Er is surveillance binnen en buiten het gebouw tijdens pauzes, wisseling van lessen, en tussenuren van leerlingen	83,6	85,5	86,3	0,05	0,700
De locatie zet getrainde leerlingen in als vertrouwenspersoon of mediator voor andere leerlingen	9,5	23,6	10,2	0,21**	0,001
De locatie heeft materialen ten behoeve van de veiligheid aangeschaft (bijv. videobewaking, detectiepoortjes e.d.)	6,9	9,1	10,6	0,07	0,517
De locatie controleert door middel van een pasjessysteem wie de school binnenkomen	0,7	2,3	1,1	0,08	0,427
Het schoolplein wordt voor en na schooltijden afgesloten	42,8	49,5	30,8	0,17*	0,006
Preventief beleid					
Ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken	49,7	50,8	52,9	0,06	0,629
Ten aanzien van gedrag	73,4	76,1	63,4	0,32**	0,000
Tav. belonen van gewenst gedrag	61,3	64,4	45,3	0,36**	0,000
Tav. respect voor hoge of lage schoolprestaties	68,1	65,0	61,1	0,14	0,067
Tegen ongewenst gedrag	-	-	57,2	-	-
Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie					
Training en opleiding van personeel door interne deskundigen	-	-	33,9	-	-
Training en opleiding van personeel door externe deskundigen	-	-	53,9	-	-
Tegelmatig overleg tussen leiding en personeel over de sociale veiligheid op school	-	-	80,9	-	-
Tijdens de les sociale veiligheid en pesten extra onder de aandacht brengen van de leerlingen	-	-	86,1	-	-
Pestprotocol					
De locatie heeft een pestprotocol	-	-	92,0	-	-

B2.1.2 – Incidenten volgens leidinggevenden p(s)o (% al dan niet vóórkomen op de locatie), jaargangen 2010, 2012, 2014

	2010	2012	2014	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	77	108	120		
Vóórkomen en aard van incidenten					
Incident(en) gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	0,0	1,0	0,9	0,06	0,701
Incident(en) gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	0,0	1,0	0,0	0,08	0,422
Incident(en) tussen autochtone en allochtone leerlingen	10,7	13,3	16,3	0,07	0,560
Incident(en) tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	4,1	6,7	4,1	0,06	0,635
Incident(en) tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	12,0	12,6	8,2	0,06	0,561
Incident(en) wegens wapenbezit van leerlingen	1,3	4,8	3,6	0,08	0,452
Incident(en) wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	0,0	0,0	0,0	-	-
Incident(en) wegens roken door leerlingen	-	-	0,9	-	-
Incident(en) wegens drugs(gebruik) van leerlingen	0,0	1,0	0,0	0,08	0,414
Incident(en) wegens spijbelen van leerlingen	5,3	14,3	14,6	0,13	0,117
Aantal leerlingen dat vorig schooljaar heeft gespijbeld	0,3	1,4	0,6	0,13	0,116
Incident(en) vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	17,1	15,0	21,0	0,07	0,516
Incident(en) vanwege religieus extremisme	3,9	1,9	1,8	0,06	0,593
Incident(en) vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	0,0	0,9	0,0	0,08	0,423
Incident(en) vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	2,6	0,0	0,0	0,13	0,061
Incident(en) met seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen	-	-	27,7	-	-
Incident(en) waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	-	-	2,9	-	-
Het <u>aantal</u> slachtoffers seksuele uitbuiting	-	-	0,0	-	-

B2.2.1 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens personeel p(s)o, jaargangen 2010, 2012, 2014

	2010	2012	2014	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	592	966	981		
Binnenschoolse regels					
Aanwezigheid van gedragsregels op school	98,7	99,0	99,0	0,01	0,859
De regels zijn te zien in de schoolgids	95,1	95,1	87,2	0,14	0,000
De regels zijn te zien op de gang / hal	51,1	55,3	57,8	0,06	0,051
De regels zijn te zien in de klaslokalen	88,4	92,1	96,0	0,12	0,000
De regels zijn te zien via internet	65,5	75,0	58,7	0,14	0,000
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	51,9	55,1	42,2	0,11	0,000
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	75,0	78,5	78,6	0,08	0,004
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	16,2	15,1	25,1	0,13	0,000
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	64,2	67,2	79,6	0,15*	0,000
Leerkrachten controleren naleving van gedragsregels	93,4	91,4	97,1	0,12	0,000
Gevoelens van veiligheid					
Veilig voelen op school	94,3	95,1	93,7	0,04	0,086
Veilig voelen in omgeving school	90,1	91,8	85,1	0,12	0,000
Veilig voelen thuis	97,6	97,9	99,3	0,08	0,000
Vergroting van veiligheid is nodig					
Vergroting van veiligheid op school	13,5	13,5	16,9	0,07	0,001
Vergroting van veiligheid in omgeving school	23,8	21,7	17,9	0,06	0,018
Vergroting van veiligheid thuis	0,2	0,3	0,3	0,01	0,863
Vergroting van veiligheid hoeft niet	48,4	51,2	45,2	0,05	0,036

B2.2.2 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerkrachten p(s)o, jaargangen 2010, 2012, 2014

	2010	2012	2014	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	453	757	794		
Sociaal cognitieve ondersteuning					
Curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen	-	-	76,7	-	-
Binnenschoolse regels					
Aanwezigheid van gedragsregels op school	98,9	98,9	99,0	0,00	0,981
De regels zijn te zien in de schoolgids	94,7	95,4	87,0	0,14	0,000
De regels zijn te zien op de gang / hal	47,9	54,5	57,2	0,08	0,010
De regels zijn te zien in de klaslokalen	88,2	92,7	96,0	0,12	0,000
De regels zijn te zien via internet	62,6	73,9	56,5	0,15*	0,000
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	50,8	55,9	41,1	0,12	0,000
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	74,5	77,9	78,0	0,07	0,018
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	14,9	13,8	22,2	0,11	0,000
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	64,6	69,0	79,5	0,14	0,000
Leerkrachten controleren naleving van gedragsregels	93,7	92,4	97,2	0,11	0,000
Gevoelens van veiligheid					
Veilig voelen op school	94,3	95,5	94,0	0,05	0,061
Veilig voelen in omgeving school	90,0	92,2	85,3	0,12	0,000
Veilig voelen thuis	97,8	98,1	99,7	0,11	0,000
Vergroting van veiligheid is nodig					
Vergroting van veiligheid op school	13,4	12,8	17,1	0,09	0,000
Vergroting van veiligheid in omgeving school	22,9	21,0	16,9	0,06	0,027
Vergroting van veiligheid thuis	0,0	0,3	0,3	0,03	0,560
Vergroting van veiligheid hoeft niet	47,8	52,5	44,7	0,06	0,010

B2.2.3 – Ervaren pesten en geweld door personeel p(s)o*, jaargangen 2010, 2012, 2014

	2010	2012	2014	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	592	966	981		
Ervaren geweld als slachtoffer, dader of getuige					
Verbaal geweld	51,5	67,2	60,2	0,14	0,000
Materieel geweld	27,4	44,0	25,5	0,21**	0,000
Sociaal geweld	30,0	42,8	50,7	0,20**	0,000
Licht lichamelijk geweld	43,2	57,2	46,9	0,13	0,000
Grof lichamelijk geweld	11,0	16,9	7,7	0,18*	0,000
Seksueel geweld	6,4	12,1	4,1	0,18*	0,000

* In 2014 is een belangrijke wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de diverse geweldsvormen. In eerdere jaargangen is ervaren geweld in eerste instantie steeds een vraag geweest waarbij de rollen van dader, slachtoffer en getuige in elkaar verknoot zaten. In een later stadium werden de rollen (dader, slachtoffer, getuige) steeds bij een selectie van respondenten bevraagd per geweldsvorm. In 2014 worden de vragen naar slachtofferschap, daderschap en getuigen voor alle geweldsvormen aan alle personeelsleden gesteld. Hierbij worden (anders dan bij de leerlingen) niet steeds diverse deelvragen gesteld, maar wordt direct de ervaring met de bovenliggende geweldsvorm gevraagd. Bij het personeel is dan weer wel gevraagd naar de tegenpartij die betrokken is bij het geweld. Dit valt evenwel buiten het bestek van dit onderzoek.

Wij hebben extra zorg besteed aan de vergelijkbaarheid door de jaren. In de jaartabellen is dan ook een ander getal gepresenteerd dan in deze tabel. Voor meer informatie verwijzen wij naar bijlage 7.

B2.3.1 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerlingen p(s)o, jaargangen 2010, 2012, 2014

	2010	2012	2014	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	2.006	3.278	4.774		
Regels prosociaal opstellen en handhaven					
Leerlingen maken samen met de juf/meester afspraken over wat wel en niet mag	-	-	78,9	-	-
De juf/meester of kinderen zegt er iets van als leerlingen zich niet gedragen	-	-	85,4	-	-
We praten in de klas over hoe je met elkaar om gaat	-	-	39,9	-	-
De juf/meester herinnert ons aan de (klassen)regels als dat nodig is	-	-	53,3	-	-
Spijbelen					
De leerling heeft gespijbeld	4,2	5,6	5,0	0,03	0,098
Risicogedrag					
De leerling heeft wel eens alcohol gebruikt	-	-	11,2	-	-
De leerling heeft wel eens gerookt	-	-	2,6	-	-
De school heeft informatie gegeven over alcohol	-	-	42,2	-	-
De school heeft informatie gegeven over roken	-	-	42,8	-	-
Gevoelens van veiligheid					
Veilig voelen op school	94,1	94,7	96,8	0,08	0,000
Veilig voelen bij de fietsenstalling	90,2	92,3	96,7	0,11	0,000
Veilig voelen in omgeving school	87,0	89,7	92,6	0,08	0,000
Veilig voelen thuis	97,9	98,5	97,9	0,02	0,140
Vergroting van veiligheid is nodig					
Vergroting van veiligheid op school	10,4	9,3	6,5	0,08	0,000
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	11,8	9,5	8,6	0,04	0,000
Vergroting van veiligheid in omgeving school	16,8	16,3	14,0	0,03	0,002
Vergroting van veiligheid hoeft niet	62,0	63,3	58,8	0,04	0,000

B2.4.1 – Schoolveiligheid volgens ouders p(s)o, jaargangen 2010, 2012, 2014

	2010	2012	2014	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	365	398	305		
Gevoelens van veiligheid					
In de klas	98,9	97,4	99,0	0,06	0,186
In de gangen	94,0	94,0	91,5	0,05	0,373
In de overblijfruimte	96,9	98,3	94,9	0,08	0,072
Op de toiletten	94,7	92,3	91,2	0,06	0,233
Op het schoolplein	85,0	85,2	82,6	0,03	0,619
Bij de fietsenrekken, -stalling	88,1	90,9	88,2	0,04	0,437
In de schoolomgeving	58,7	65,2	74,7	0,14	0,000
Waren er problemen op school met:					
Spijbelen	1,0	1,6	1,7	0,03	0,723
Roken	-	-	0,0	-	-
Drugs	0,3	0,6	0,4	0,02	0,863
Alcohol	0,6	0,3	0,4	0,02	0,807
Wapens	0,6	0,3	0,4	0,02	0,807
Pesten	31,9	45,8	64,2	0,26**	0,000
Verbaal geweld	18,1	28,5	61,5	0,39**	0,000
Materieel geweld	4,6	6,9	24,1	0,27**	0,000
Sociaal geweld	8,3	14,0	52,9	0,46**	0,000
Licht lichamelijk geweld	15,0	21,8	57,8	0,40**	0,000
Grof lichamelijk geweld	1,3	2,7	4,1	0,07	0,107
Seksueel geweld	0,3	1,9	3,0	0,08	0,044
Vergroting van veiligheid is nodig					
In de klas	5,3	10,1	5,3	0,09	0,015
In de gangen	12,7	10,2	14,2	0,05	0,268
In de overblijfruimte	6,7	8,0	7,3	0,02	0,798
Op de toiletten	7,3	10,4	10,9	0,05	0,244
Op het schoolplein	31,2	28,4	32,5	0,04	0,496
Bij de fietsenrekken, -stalling	20,7	14,3	13,9	0,08	0,033
In de schoolomgeving	55,5	53,5	43,4	0,11	0,005
Veiligheid hoeft niet te worden vergroot	-	-	28,1	-	-

Bijlage 3 – Resultaten Voortgezet (Speciaal) Onderwijs 2014

B3.1.1 – Schoollocatiekenmerken volgens leidinggevenden v(s)o

	n	min	max	gem	sd
Aantal leerlingen (1 okt.)	167	35	2.500	788,28	580,65
Onderwijstype (meerdere mogelijk)					
Vmbo	167	0	100	71,86	45,11
Pro	167	0	100	11,38	31,85
Havo	167	0	100	48,50	50,13
Vwo	167	0	100	40,72	49,28
Speciaal onderwijs cluster 1	167	0	0	0,00	0,00
Speciaal onderwijs cluster 2	167	0	100	2,40	15,34
Speciaal onderwijs cluster 3	167	0	100	0,60	7,74
Speciaal onderwijs cluster 4	167	0	100	6,59	24,88
Onderwijskundige richting					
Regulier	167	0	100	84,43	36,37
Dalton	167	0	100	2,40	15,34
Jenaplan	167	0	100	0,60	7,74
Montessori	167	0	0	0,00	0,00
Anders	167	0	100	12,57	33,26
Denominatie of identiteit					
Algemeen bijzonder	167	0	100	16,17	36,93
Openbaar	167	0	100	46,71	50,04
Protestants-Christelijk	167	0	100	15,57	36,37
Reformatorisch	167	0	0	0,00	0,00
Gereformeerd	167	0	0	0,00	0,00
Rooms-Katholiek	167	0	100	17,37	37,99
Samenwerking/interconfessioneel	167	0	100	19,16	39,48
Vrije school / Antroposofisch	167	0	100	1,20	10,91
Joods	167	0	0	0,00	0,00
Islamitisch	167	0	0	0,00	0,00
Anders	167	0	0	0,00	0,00

B3.1.2 – Veiligheidsbeleid volgens leidinggevend en v(s)o

	n	min	max	gem	sd
Sociaal cognitieve ondersteuning					
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	167	44	100	72,94	11,63
Aandacht voor docentkwaliteiten	167	40	100	73,41	10,24
Aandacht voor leerlingzorg op maat	167	33	95	70,73	11,29
Binnenschoolse regels					
Interne personen betrokken bij opstellen regels	167	14	100	65,36	16,06
Externe instanties betrokken bij opstellen regels	167	0	100	23,35	21,68
aandacht voor regels en omgang met incidenten	162	25	98	55,84	14,04
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	167	0	100	69,42	16,23
Samenwerking met externe instellingen					
Procedures voor samenwerking met externe instellingen	162	13	100	62,96	19,20
Beleidsmaatregelen					
Maatregelen veiligheidsbeleid	162	36	100	69,39	14,15
Afzonderlijke beleidsmaatregelen					
De locatie sluit alle toegangen tijdens schooltijden af, behalve de hoofdingang	162	0	100	40,12	41,92
De locatie zet getrainde leerlingen in als vertrouwenspersoon of mediator voor andere leerlingen	162	0	100	26,08	33,13
De locatie heeft materialen ten behoeve van de veiligheid aangeschaft	162	0	100	57,56	34,02
De locatie controleert door middel van een pasjessysteem wie de school binnenkomen	162	0	100	6,94	19,15
De locatie sluit het schoolplein voor en na schooltijden af	162	0	100	41,20	43,74
De locatie organiseert bijeenkomsten waar daders en slachtoffers onder begeleiding naar oplossingen zoeken	161	0	100	45,96	30,73
De locatie verhaalt de schade van een incident op de dader	161	0	100	68,63	21,88
Preventief beleid					
Ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken	166	0	91	57,87	19,50
Ten aanzien van gedrag	166	0	100	67,21	16,75
Tav. belonen van gewenst gedrag	164	0	100	50,30	20,76
Tav. respect voor hoge of lage schoolprestaties	166	0	100	58,96	22,18
Tegen ongewenst gedrag	164	0	100	66,11	20,71
Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie					
Training en opleiding van personeel door interne deskundigen	167	0	100	58,68	49,39
Training en opleiding van personeel door externe deskundigen	167	0	100	62,87	48,46
Regelmatig overleg tussen leiding en personeel over de sociale veiligheid op school	167	0	100	69,46	46,20
Tijdens de les sociale veiligheid en pesten extra onder de aandacht brengen van de leerlingen	167	0	100	86,23	34,56
Pestprotocol					
De locatie heeft een pestprotocol	164	0	100	91,46	28,03

B3.1.3 – Incidenten volgens leidinggeevenden v(s)o (% al dan niet vóórkomen op de locatie)

	n	min	max	gem	sd
Vóórkomen en aard van incidenten					
Incident(en) gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	112	0	100	12,50	33,22
Incident(en) gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	98	0	100	19,39	39,74
Incident(en) tussen autochtone en allochtone leerlingen	99	0	100	38,38	48,88
Incident(en) tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	102	0	100	25,49	43,80
Incident(en) tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	105	0	100	26,67	44,43
Incident(en) wegens wapenbezit van leerlingen	125	0	100	28,80	45,47
Incident(en) wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	119	0	100	38,66	48,90
Incident(en) wegens roken door leerlingen	106	0	100	42,45	49,66
Incident(en) wegens drugs(gebruik) van leerlingen	108	0	100	57,41	49,68
Incident(en) wegens spijbelen van leerlingen	87	0	100	79,31	40,74
Aantal leerlingen dat vorig schooljaar heeft gespijbeld	66	0	150	36,11	37,30
Incident(en) vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	116	0	100	60,34	49,13
Incident(en) vanwege religieus extremisme	119	0	100	4,20	20,15
Incident(en) vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	118	0	100	0,85	9,21
Incident(en) vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	106	0	100	1,89	13,67
Incident(en) met seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen	94	0	100	73,40	44,42
Incident(en) waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	93	0	100	23,66	42,73
Het <u>aantal</u> slachtoffers seksuele uitbuiting	78	0	20	0,63	2,39

B3.1.4 – Incidenten volgens leidinggevenden v(s)o (aantallen)

	n	min	max	gem	sd
Aantal incidenten op locatieniveau					
Incident(en) gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	112	0	4	0,2	0,68
Incident(en) gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	98	0	30	0,8	3,28
Incident(en) tussen autochtone en allochtone leerlingen	99	0	15	1,3	2,43
Incident(en) tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	102	0	20	1,1	2,74
Incident(en) tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	105	0	10	1,2	2,29
Incident(en) wegens wapenbezit van leerlingen	125	0	5	0,4	0,89
Incident(en) wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	119	0	15	1,2	2,56
Incident(en) wegens roken door leerlingen	106	0	50	3,4	7,13
Incident(en) wegens drugs(gebruik) van leerlingen	108	0	10	1,6	2,06
Incident(en) wegens spijbelen van leerlingen	87	0	80	11,8	16,61
Aantal leerlingen dat vorig schooljaar heeft gespijbeld	66	0	150	36,1	37,30
Incident(en) vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	116	0	20	1,9	3,11
Incident(en) vanwege religieus extremisme	119	0	4	0,1	0,43
Incident(en) vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	118	0	1	0,0	0,09
Incident(en) vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	106	0	2	0,0	0,27
Incident(en) met seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen	94	0	20	2,7	3,38
Incident(en) waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	93	0	5	0,4	0,95
Het aantal slachtoffers seksuele uitbuiting	78	0	20	0,6	2,39

B3.2.1 – Achtergrondkenmerken van personeel v(s)o

	n	min	max	gem	sd
Leeftijd	1.729	18	70	44,64	11,86
Geslacht					
Man	1.729	0	100	45,05	49,77
Vrouw	1.729	0	100	54,95	49,77
Geboorteland					
Nederland	1.697	0	100	92,58	26,23
Ander land dan Nederland	1.697	0	100	7,42	26,23
Voel me thuis in					
Nederland	1.629	0	100	93,62	24,45
Ander land dan Nederland	1.629	0	100	6,38	24,45
Godsdienstig					
Niet gelovig	1.728	0	100	59,90	49,03
Wel gelovig, maar gaat niet naar een kerk, moskee, synagoge of tempel	1.728	0	100	18,69	39,00
Godsdienstig	1.728	0	100	21,41	41,03

B3.2.2 – Schoolse kenmerken van personeel v(s)o

	n	min	max	gem	sd
Aantal (klok)uur per week aanwezig op locatie	1.897	1	60	28,06	10,12
Lid van de MR					
Wel	1.897	0	100	6,06	23,87
Niet	1.897	0	100	93,94	23,87
Functie					
Docent	1.897	0	100	71,43	45,19
Conciërge (OOP)	1.897	0	100	3,80	19,11
Administratief (OOP)	1.897	0	100	5,43	22,67
Anders (OOP)	1.897	0	100	19,35	39,51
Docenten: Werkzaam in onderwijstype(n)					
Pro	1.355	0	100	9,74	29,66
Vmbo	1.355	0	100	63,47	48,17
Havo	1.355	0	100	41,25	49,25
Vwo	1.355	0	100	32,55	46,87
Speciaal onderwijs	1.355	0	100	11,00	31,30

B3.2.3 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens personeel v(s)o

	n	min	max	gem	sd
Binnenschoolse regels					
Aanwezigheid van gedragsregels op school	1.855	0	100	99,41	7,68
De regels zijn te zien in de schoolgids	1.621	0	100	95,56	20,61
De regels zijn te zien op de gang / hal	1.541	0	100	57,69	49,42
De regels zijn te zien in de klaslokalen	1.589	0	100	58,84	49,23
De regels zijn te zien via internet	1.474	0	100	92,47	26,40
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	1.084	0	100	77,49	41,78
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	1.622	0	100	82,20	24,94
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	822	0	100	56,82	45,88
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	1.402	0	100	45,15	49,78
Samen controleren van gedragsregels	1.871	0	100	77,07	27,82
Gevoelens van veiligheid					
Veilig voelen op school	1.831	0	100	89,26	24,27
Veilig voelen bij de fietsenstalling	1.715	0	100	85,42	35,30
Veilig voelen op de parkeerplaats	1.745	0	100	88,31	32,14
Veilig voelen in omgeving school	1.819	0	100	86,75	33,91
Veilig voelen thuis	1.819	0	100	98,02	13,93
Vergroting van veiligheid is nodig					
Vergroting van veiligheid op school	1.734	0	100	20,51	25,19
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	1.734	0	100	15,22	35,94
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	1.734	0	100	3,81	19,14
Vergroting van veiligheid in omgeving school	1.734	0	100	13,67	34,36
Vergroting van veiligheid thuis	1.734	0	100	0,17	4,16
Vergroting van veiligheid hoeft niet	1.734	0	100	44,06	49,66

B3.2.4 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens docenten v(s)o

	n	min	max	gem	sd
Sociaal cognitieve ondersteuning					
Curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen	1.218	0	100	44,06	41,89
Binnenschoolse regels					
Aanwezigheid van gedragsregels op school	1.331	0	100	99,25	8,64
De regels zijn te zien in de schoolgids	1.171	0	100	96,33	18,82
De regels zijn te zien op de gang / hal	1.131	0	100	56,76	49,56
De regels zijn te zien in de klaslokalen	1.200	0	100	55,75	49,69
De regels zijn te zien via internet	1.078	0	100	92,58	26,22
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	848	0	100	77,59	41,72
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	1.191	0	100	81,23	25,59
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	555	0	100	55,95	46,28
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	1.122	0	100	43,05	49,54
Samen controleren van gedragsregels	1.346	0	100	76,71	27,25
Gevoelens van veiligheid					
Veilig voelen op school	1.312	0	100	89,46	23,60
Veilig voelen bij de fietsenstalling	1.254	0	100	85,17	35,56
Veilig voelen op de parkeerplaats	1.258	0	100	88,00	32,51
Veilig voelen in omgeving school	1.305	0	100	86,67	34,01
Veilig voelen thuis	1.304	0	100	98,08	13,72
Vergroting van veiligheid is nodig					
Vergroting van veiligheid op school	1.239	0	100	20,86	25,13
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	1.239	0	100	14,77	35,49
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	1.239	0	100	3,47	18,31
Vergroting van veiligheid in omgeving school	1.239	0	100	13,56	34,25
Vergroting van veiligheid thuis	1.239	0	100	0,16	4,02
Vergroting van veiligheid hoeft niet	1.239	0	100	43,83	49,64

B3.2.5 – Ervaren pesten en geweld door personeel v(s)o*

	n	min	max	gem	sd
% Slachtoffer - 1 x per maand of vaker					
Verbaal geweld	1.817	0	100	26,36	44,07
Materieel geweld	1.816	0	100	10,24	30,33
Sociaal geweld	1.814	0	100	12,62	33,22
Licht lichamelijk geweld	1.814	0	100	1,65	12,76
Grof lichamelijk geweld	1.812	0	100	0,28	5,25
Seksueel geweld	1.811	0	100	1,60	12,56
Pesten	1.830	0	100	2,79	16,46
% Dader - 1 x per maand of vaker					
Verbaal geweld	1.771	0	100	1,07	10,30
Materieel geweld	1.768	0	100	0,34	5,82
Sociaal geweld	1.765	0	100	0,91	9,48
Licht lichamelijk geweld	1.764	0	100	0,11	3,37
Grof lichamelijk geweld	1.762	0	100	0,06	2,38
Seksueel geweld	1.761	0	0	0,00	0,00
Pesten	1.825	0	100	0,38	6,18

* In 2014 is een belangrijke wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de diverse geweldsvormen. In eerdere jaargangen is ervaren geweld in eerste instantie steeds een vraag geweest waarbij de rollen van dader, slachtoffer en getuige in elkaar verknoot zaten. In een later stadium werden de rollen (dader, slachtoffer, getuige) steeds bij een selectie van respondenten bevraagd per geweldsvorm. In 2014 worden de vragen naar slachtofferschap, daderschap en getuigen voor alle geweldsvormen aan alle personeelsleden gesteld. Hierbij worden (anders dan bij de leerlingen) niet steeds diverse deelvragen gesteld, maar wordt direct de ervaring met de bovenliggende geweldsvorm gevraagd. Bij het personeel is dan weer wel gevraagd naar de tegenpartij die betrokken is bij het geweld. Dit valt evenwel buiten deze rapportage. Wij hebben extra zorg besteed aan de vergelijkbaarheid door de jaren. In de jaartabellen is dan ook een ander getal gepresenteerd dan in deze tabel. Voor meer informatie verwijzen wij naar bijlage 7.

B3.2.6 – Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (VPT) bij personeel v(s)o

	n	min	max	gem	sd
Ander werk en verzuim					
Overweegt ander werk, als mogelijk	1.898	0	100	25,50	43,60
Overweegt ander werk: Vanwege veiligheidssituatie op en rond school	484	0	100	12,81	33,45
Afwezig vanwege ziekteverzuim dit schooljaar	1.898	0	100	55,16	49,75
Ziekteverzuim: In geringe tot gehele mate gevolg van ervaren pesten of geweld	1.047	0	100	4,97	21,74
Beoordeling steun werkgever bij veiliger maken van de werkplek					
Afwezig of onvoldoende	1.898	0	100	4,69	21,15
Matig	1.898	0	100	11,75	32,21
Voldoende of goed	1.898	0	100	60,33	48,93
Nvt, ervaar geen onveiligheid	1.898	0	100	23,23	42,24

B3.2.7 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens personeel v(s)o - vergelijking mannen met vrouwen

	Geslacht van de respondent					
	man		vrouw		totaal	
	gem	sig	gem	sig	gem	n
Binnenschoolse regels						
Aanwezigheid van gedragsregels op school	99,35	a	99,35	a	99,35	1.694
De regels zijn te zien in de schoolgids	96,59	a	94,31	b	95,35	1.484
De regels zijn te zien op de gang / hal	56,83	a	58,12	a	57,54	1.413
De regels zijn te zien in de klaslokalen	59,44	a	59,24	a	59,33	1.458
De regels zijn te zien via internet	93,38	a	91,52	a	92,39	1.353
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	80,04	a	74,91	a	77,30	1.000
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	82,17	a	82,33	a	82,26	1.521
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	56,80	a	56,30	a	56,54	774
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	42,91	a	46,69	a	45,00	1.289
Samen controleren van gedragsregels	74,19	a	80,04	b	77,40	1.713
Gevoelens van veiligheid						
Veilig voelen op school	91,35	a	88,14	b	89,59	1.727
Veilig voelen bij de fietsenstalling	89,83	a	82,49	b	85,88	1.615
Veilig voelen op de parkeerplaats	91,07	a	86,52	b	88,56	1.644
Veilig voelen in omgeving school	89,00	a	85,56	b	87,11	1.715
Veilig voelen thuis	97,81	a	98,19	a	98,02	1.715
Vergroting van veiligheid is nodig						
Vergroting van veiligheid op school	20,96	a	20,18	a	20,53	1.729
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	16,56	a	14,11	a	15,21	1.729
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	5,13	a	2,63	b	3,76	1.729
Vergroting van veiligheid in omgeving school	16,43	a	11,37	b	13,65	1.729
Vergroting van veiligheid thuis	0,26	a	0,11	a	0,17	1.729
Vergroting van veiligheid hoeft niet	45,31	a	43,16	a	44,13	1.729

B3.3.1 – Achtergrondkenmerken van leerlingen v(s)o

	n	min	max	gem	sd
Leeftijd	15.800	9	22	14,47	1,54
Geslacht					
Jongen	14.721	0	100	49,88	50,00
Meisje	14.721	0	100	50,12	50,00
Geboorteland					
Nederland	14.520	0	100	91,57	27,78
Ander land dan Nederland	14.520	0	100	8,43	27,78
Voel me thuis in					
Nederland	14.029	0	100	83,66	36,98
Ander land dan Nederland	14.029	0	100	16,34	36,98
Volledig gezin					
Nee	14.596	0	100	29,36	45,54
Ja	14.596	0	100	70,64	45,54
Godsdienstig					
Niet gelovig	14.506	0	100	61,40	48,69
Wel gelovig, maar gaat niet naar een kerk, moskee, synagoge of tempel	14.506	0	100	13,11	33,75
Godsdienstig	14.506	0	100	25,49	43,58

B3.3.2 – Schoolse kenmerken van leerlingen v(s)o

	n	min	max	gem	sd
Leerjaar	15.800	1	6	2,73	1,26
Cijfer Nederlands	15.644	2	10	6,61	1,05
Cijfer Engels	15.551	2	10	6,78	1,32
Cijfer Wiskunde	15.444	2	10	6,57	1,41
Onderwijstype					
Speciaal onderwijs	15.800	0	100	3,44	18,22
Praktijkonderwijs	15.800	0	100	2,80	16,49
Vmbo	15.800	0	100	40,73	49,13
Havo	15.800	0	100	22,78	41,95
Vwo	15.800	0	100	18,13	38,53
Vmbo/Havo	15.800	0	100	4,43	20,58
Vmbo/Havo/Vwo	15.800	0	100	0,65	8,05
Havo/Vwo	15.800	0	100	4,03	19,68
Anders	15.800	0	100	3,01	17,09

B3.3.3 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerlingen v(s)o

	n	min	max	gem	sd
Ervaren binnenschoolse regels					
Aanwezigheid van gedragsregels op school	15.790	0	100	85,34	35,37
De regels zijn te zien in de schoolgids	13.455	0	100	42,13	49,38
De regels zijn te zien op de gang / hal	13.455	0	100	42,21	49,39
De regels zijn te zien in de klaslokalen	13.455	0	100	46,97	49,91
De regels zijn te zien via internet	13.455	0	100	46,72	49,89
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	13.455	0	100	31,95	46,63
Leerlingen doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	13.440	0	100	32,77	46,94
Docenten doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	13.440	0	100	73,53	44,12
Pro-sociaal opstellen en handhaven	15.754	0	100	43,36	27,09
Spijbelen					
De leerling heeft zelf gespijbeld	15.800	0	100	19,57	39,67
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	15.800	0	100	52,89	49,92
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	15.800	0	100	36,61	48,18
Risicogedrag					
Zelf alcohol, wapens, en/of drugs meegenomen naar school	15.800	0	100	7,66	26,60
Anderen hebben alcohol, wapens, en/of drugs meegenomen naar school	15.800	0	100	51,60	49,98
School heeft maatregelen genomen tegen alcohol, wapens, en/of drugs	15.800	0	100	32,98	47,02
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - op school	15.800	0	100	3,65	18,74
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - op school	15.800	0	100	1,95	13,82
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - op school	15.800	0	100	6,19	24,11
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - ergens anders	15.800	0	100	8,98	28,59
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - ergens anders	15.800	0	100	7,28	25,98
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - ergens anders	15.800	0	100	33,94	47,35
Gevoelens van veiligheid					
Veilig voelen op school	15.695	0	100	93,61	18,99
Veilig voelen bij de fietsenstalling	15.226	0	100	91,22	28,29
Veilig voelen op de parkeerplaats	13.397	0	100	92,13	26,92
Veilig voelen in omgeving school	15.351	0	100	90,96	28,67
Veilig voelen thuis	15.598	0	100	97,59	15,33
Vergroting van veiligheid is nodig					
Vergroting van veiligheid op school	14.943	0	100	9,55	20,12
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	14.943	0	100	10,55	30,73
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	14.943	0	100	5,40	22,60
Vergroting van veiligheid in omgeving school	14.943	0	100	10,55	30,72
Vergroting van veiligheid thuis	14.943	0	100	2,63	16,00
Vergroting van veiligheid hoeft niet	14.943	0	100	64,83	47,75

B3.3.4 – Ervaren pesten en geweld door leerlingen v(s)o*

	n	min	max	gem	sd
% Slachtoffer - 1 x per maand of vaker					
Verbaal geweld	15.555	0	100	29,71	45,70
Materieel geweld	15.555	0	100	11,82	32,28
Sociaal geweld	15.498	0	100	15,33	36,03
Licht lichamelijk geweld	15.498	0	100	10,80	31,04
Grof lichamelijk geweld	15.462	0	100	4,72	21,20
Seksueel geweld	15.462	0	100	7,10	25,69
Seksuele opmerkingen	15.462	0	100	6,27	24,24
Ongewenst betast of aangeraakt	15.462	0	100	3,28	17,82
Gedwongen tot ongewenste seksuele handelingen	15.462	0	100	2,08	14,28
Seksuele afbeeldingen verspreiden	15.462	0	100	1,89	13,63
Pesten	15.717	0	100	11,21	31,55
% Dader - 1 x per maand of vaker					
Verbaal geweld	15.196	0	100	14,68	35,39
Materieel geweld	15.195	0	100	4,27	20,21
Sociaal geweld	15.143	0	100	8,48	27,86
Licht lichamelijk geweld	15.143	0	100	5,61	23,02
Grof lichamelijk geweld	15.097	0	100	4,01	19,62
Seksueel geweld	15.097	0	100	2,96	16,96
Seksuele opmerkingen	15.097	0	100	2,66	16,09
Ongewenst betast of aangeraakt	15.097	0	100	1,68	12,87
Dwingen tot ongewenste seksuele handelingen	15.097	0	100	1,51	12,20
Seksuele afbeeldingen verspreiden	15.097	0	100	1,55	12,35
Pesten	15.656	0	100	7,44	26,24

* In 2014 is een belangrijke wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de diverse geweldsvormen. In eerdere jaargangen is ervaren geweld in eerste instantie steeds een vraag geweest waarbij de rollen van dader, slachtoffer en getuige in elkaar verknoot zaten. In een later stadium werden de rollen (dader, slachtoffer, getuige) steeds bij een selectie van respondenten bevraagd per geweldsvorm. In 2014 worden de vragen naar slachtofferschap, daderschap en getuigen voor alle geweldsvormen aan alle leerlingen gesteld. Wij hebben extra zorg besteed aan de vergelijkbaarheid door de jaren. In de jaartabellen is dan ook een ander getal gepresenteerd dan in deze tabel. Voor meer informatie verwijzen wij naar bijlage 7.

B3.3.5 – Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen v(s)o - verschillen tussen jongens en meisjes (ref=jongens)

	Geslacht van de leerling					
	jongen		meisje		totaal	
	gem	sig	gem	sig	gem	n
Ervaren binnenschoolse regels						
Aanwezigheid van gedragsregels op school	83,17	a	88,13	b	85,66	14.721
De regels zijn te zien in de schoolgids	42,08	a	42,69	a	42,40	12.593
De regels zijn te zien op de gang / hal	42,35	a	41,27	a	41,79	12.593
De regels zijn te zien in de klaslokalen	45,17	a	48,13	b	46,70	12.593
De regels zijn te zien via internet	47,75	a	46,29	a	46,99	12.593
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	31,27	a	32,37	a	31,84	12.593
Leerlingen doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	33,39	a	32,08	a	32,71	12.593
Docenten doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	72,74	a	74,40	b	73,60	12.593
Pro-sociaal opstellen en handhaven	43,34	a	43,75	a	43,54	14.721
Spijbelen						
De leerling heeft zelf gespijbeld	19,58	a	19,23	a	19,40	14.721
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	52,64	a	53,03	a	52,84	14.721
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	36,31	a	37,14	a	36,72	14.721
Risicogedrag						
Zelf drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	9,46	a	5,31	b	7,38	14.721
Anderen hebben drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	51,79	a	51,25	a	51,52	14.721
School heeft maatregelen genomen tegen drugs, wapens, en/of alcohol	35,17	a	31,32	b	33,24	14.721
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - op school	4,01	a	3,10	b	3,56	14.721
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - op school	2,45	a	1,07	b	1,76	14.721
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - op school	6,51	a	5,76	a	6,14	14.721
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - ergens anders	9,61	a	8,38	b	8,99	14.721
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - ergens anders	10,58	a	3,14	b	6,85	14.721
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - ergens anders	33,94	a	34,29	a	34,11	14.721
Gevoelens van veiligheid						
Veilig voelen op school	94,09	a	93,85	b	93,97	14.632
Veilig voelen bij de fietsenstalling	92,44	a	90,63	b	91,53	14.202
Veilig voelen op de parkeerplaats	93,10	a	91,85	b	92,48	12.473
Veilig voelen in omgeving school	91,24	a	91,53	a	91,39	14.311
Veilig voelen thuis	97,82	a	97,61	a	97,72	14.552
Vergroting van veiligheid is nodig						
Vergroting van veiligheid op school	8,36	a	10,68	b	9,52	14.721
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	8,08	a	13,01	b	10,55	14.721
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	4,87	a	5,88	b	5,38	14.721
Vergroting van veiligheid in omgeving school	9,23	a	11,91	b	10,57	14.721
Vergroting van veiligheid thuis	2,87	a	2,29	b	2,58	14.721
Vergroting van veiligheid hoeft niet	68,99	a	60,83	b	64,90	14.721

B3.3.6 – Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen v(s)o - verschillen naar gebiedsindeling (ref=G4)

	Stedelijkheid									
	G4		G18		Stadsgewesten		Platteland		totaal	
	gem	sig	gem	sig	gem	sig	gem	sig	gem	n
Ervaren binnenschoolse regels										
Aanwezigheid van gedragsregels op school	87,84	a	84,31	b	83,48	b	85,65	c	85,34	15.790
De regels zijn te zien in de schoolgids	42,91	a	45,09	a	37,80	b	43,30	a	42,13	13.455
De regels zijn te zien op de gang / hal	48,99	a	41,43	b	42,67	b	36,72	c	42,21	13.455
De regels zijn te zien in de klaslokalen	63,28	a	46,76	b	34,99	c	43,94	d	46,97	13.455
De regels zijn te zien via internet	52,97	a	40,07	b	47,44	c	45,20	c	46,72	13.455
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	38,67	a	29,15	b	29,00	b	30,74	b	31,95	13.455
Leerlingen doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	44,01	a	25,22	b	31,21	c	29,69	c	32,77	13.440
Docenten doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	76,70	a	73,15	b	71,06	b	73,29	c	73,53	13.440
Pro-sociaal opstellen en handhaven	47,64	a	43,05	b	38,73	c	44,22	b	43,36	15.754
Spijbelen										
De leerling heeft zelf gespijbeld	19,54	a	20,56	a	22,50	b	16,36	c	19,57	15.800
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	51,66	a	56,30	b	58,82	c	46,45	d	52,89	15.800
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	37,99	a	32,31	b	35,54	c	39,26	a	36,61	15.800
Risicogedrag										
Zelf drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	6,81	a	7,91	a	8,08	b	7,83	a	7,66	15.800
Anderen hebben drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	44,00	a	50,88	b	54,66	c	55,50	c	51,60	15.800
School heeft maatregelen genomen tegen drugs, wapens, en/of alcohol	26,99	a	30,96	b	32,80	b	39,27	c	32,98	15.800
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - op school	3,47	a	3,31	a	3,59	a	4,06	a	3,65	15.800
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - op school	2,41	a	1,54	b	1,89	a	1,90	a	1,95	15.800
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - op school	4,56	a	6,35	b	6,84	b	6,84	b	6,19	15.800
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - ergens anders	8,06	a	11,71	b	9,00	a	7,92	a	8,98	15.800
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - ergens anders	6,47	a	7,06	a	7,11	a	8,21	b	7,28	15.800
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - ergens anders	22,50	a	36,92	b	38,31	b	37,35	b	33,94	15.800
Gevoelens van veiligheid										
Veilig voelen op school	92,64	a	93,72	a	92,99	a	94,88	b	93,61	15.695
Veilig voelen bij de fietsenstalling	89,61	a	92,60	b	89,86	a	92,80	b	91,22	15.226
Veilig voelen op de parkeerplaats	89,61	a	93,28	b	90,64	a	94,35	b	92,13	13.397
Veilig voelen in omgeving school	88,87	a	91,36	b	90,59	b	92,71	c	90,96	15.351
Veilig voelen thuis	97,36	a	97,34	a	97,72	a	97,84	a	97,59	15.598
Vergroting van veiligheid is nodig										
Vergroting van veiligheid op school	9,66	a	9,82	a	10,66	b	8,32	c	9,55	14.943
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	10,27	a	9,42	a	12,41	b	9,90	a	10,55	14.943
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	5,11	a	4,60	a	7,20	b	4,58	a	5,40	14.943
Vergroting van veiligheid in omgeving school	12,14	a	10,21	b	11,13	a	9,02	c	10,55	14.943
Vergroting van veiligheid thuis	2,64	a	3,01	a	2,31	a	2,65	a	2,63	14.943
Vergroting van veiligheid hoeft niet	62,34	a	66,34	b	61,43	a	68,75	c	64,83	14.943

B3.3.7 – Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen v(s)o - verschillen naar onderwijstypen (ref=brugklas 1-2)

	Onderwijstype											
	Brugklas 1-2		VMBO		HAVO/ VWO		Praktijkon- derwijs (PRO)		Speciaal onderwijs		totaal	
	gem	sig	gem	sig	gem	sig	gem	sig	gem	sig	gem	n
Ervaren binnenschoolse regels												
Aanwezigheid van gedragsregels op school	86,89	a	81,85	b	86,32	a	80,95	b	84,58	a	85,39	15.574
De regels zijn te zien in de schoolgids	34,65	a	41,57	b	50,24	c	58,93	d	43,77	b	42,06	13.278
De regels zijn te zien op de gang / hal	45,51	a	43,54	a	35,80	b	59,97	c	42,55	a	42,26	13.278
De regels zijn te zien in de klaslokalen	53,16	a	46,42	b	35,75	c	70,27	d	63,53	d	46,99	13.278
De regels zijn te zien via internet	41,24	a	46,56	b	55,86	c	44,50	a	30,40	d	46,75	13.278
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	32,49	a	34,70	b	29,53	c	34,19	a	28,88	a	31,90	13.278
Leerlingen doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	34,43	a	31,37	b	31,85	b	35,28	a	30,09	a	32,85	13.264
Docenten doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	76,66	a	75,38	a	66,90	b	85,54	c	77,51	a	73,52	13.264
Pro-sociaal opstellen en handhaven	47,51	a	38,44	b	40,45	c	53,10	d	45,20	a	43,41	15.539
Spijbelen												
De leerling heeft zelf gespijbeld	10,28	a	25,40	b	27,56	c	13,21	a	24,42	b	19,58	15.584
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	39,48	a	62,41	b	65,92	c	32,82	d	43,96	e	52,75	15.584
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	28,66	a	39,79	b	47,26	c	29,07	a	18,77	d	36,63	15.584
Risicogedrag												
Zelf drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	4,35	a	10,99	b	8,90	c	5,70	a	14,91	d	7,62	15.584
Anderen hebben drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	41,80	a	53,86	b	65,44	c	29,62	d	38,56	a	51,45	15.584
School heeft maatregelen genomen tegen drugs, wapens, en/of alcohol	30,32	a	28,41	a	38,55	b	34,21	b	38,30	b	32,93	15.584
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - op school	1,40	a	5,76	b	4,58	c	2,92	a	8,23	d	3,62	15.584
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - op school	1,51	a	2,78	b	1,30	a	2,09	a	6,94	c	1,92	15.584
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - op school	2,64	a	8,71	b	8,60	b	4,31	a	11,05	c	6,17	15.584
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - ergens anders	3,09	a	12,31	b	13,97	c	5,98	d	13,88	b	8,97	15.584
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - ergens anders	7,23	a	8,40	b	5,81	c	7,09	a	13,11	d	7,22	15.584
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - ergens anders	17,89	a	43,61	b	48,86	c	22,25	d	33,42	e	33,90	15.584

	Onderwijstype											
	Brugklas 1-2		VMBO		HAVO/ VWO		Praktijkon- derwijs (PRO)		Speciaal onderwijs		totaal	
	gem	sig	gem	sig	gem	sig	gem	sig	gem	sig	gem	n
Gevoelens van veiligheid												
Veilig voelen op school	93,38	a	90,96	a	96,30	b	92,82	a	88,41	c	93,62	15.486
Veilig voelen bij de fietsenstalling	90,81	a	87,86	b	94,44	c	91,17	a	86,10	b	91,23	15.021
Veilig voelen op de parkeerplaats	92,15	a	89,53	b	94,97	c	90,87	a	82,61	d	92,13	13.203
Veilig voelen in omgeving school	90,65	a	88,40	b	93,91	c	89,04	a	83,70	d	90,95	15.145
Veilig voelen thuis	98,27	a	97,14	b	97,70	b	97,02	a	91,73	c	97,59	15.390
Vergroting van veiligheid is nodig												
Vergroting van veiligheid op school	10,23	a	11,54	a	6,87	b	11,98	a	12,36	a	9,54	14.739
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	11,23	a	11,64	a	9,62	b	8,30	b	6,35	d	10,54	14.739
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	5,10	a	6,89	b	4,79	a	4,89	a	5,29	a	5,38	14.739
Vergroting van veiligheid in omgeving school	10,97	a	11,91	a	9,00	b	10,96	a	12,17	a	10,57	14.739
Vergroting van veiligheid thuis	2,67	a	3,01	a	1,51	b	8,30	c	5,56	d	2,63	14.739
Vergroting van veiligheid hoeft niet	61,79	a	61,41	a	71,91	b	57,78	a	60,58	a	64,84	14.739

Bijlage 4 – Resultaten Voortgezet (Speciaal) Onderwijs, jaargangen 2006 t/m 2014

B4.1.1 – Veiligheidsbeleid volgens leidinggeevenden v(s)o, jaargangen 2006 t/m 2014

	2006	2008	2010	2012	2014	e.g.	p-waarde
N (Aantal respondenten)	629	606	479	140	167		
Sociaal cognitieve ondersteuning							
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	73,9	74,8	72,3	71,7	72,9	0,09	0,003
Aandacht voor docentkwaliteiten	77,1	76,8	74,3	75,3	73,4	0,14	0,000
Aandacht voor leerlingzorg op maat	72,8	72,9	70,9	72,8	70,7	0,08	0,024
Binnenschoolse regels							
Interne personen betrokken bij opstellen regels	63,5	65,8	60,1	69,3	65,4	0,13	0,000
Externe instanties betrokken bij opstellen regels	13,1	14,3	10,8	12,2	23,4	0,22**	0,000
aandacht voor regels en omgang met incidenten	41,5	45,0	47,8	52,1	55,8	0,31**	0,000
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	54,5	60,2	58,0	64,1	69,4	0,27**	0,000
Samenwerking met externe instellingen							
Procedures voor samenwerking met externe instellingen	56,4	64,7	60,8	59,5	63,0	0,14	0,000
Beleidsmaatregelen							
Maatregelen veiligheidsbeleid	61,1	64,6	65,3	68,5	69,4	0,19*	0,000
Afzonderlijke beleidsmaatregelen							
De locatie sluit alle toegangen tijdens schooltijden af, behalve de hoofdingang	19,2	22,6	20,9	33,8	40,1	0,21**	0,000
De locatie zet getrainde leerlingen in als vertrouwenspersoon of mediator voor andere leerlingen	11,0	17,9	19,5	19,2	26,1	0,15*	0,000
De locatie heeft materialen ten behoeve van de veiligheid aangeschaft	47,2	51,0	48,2	50,7	57,6	0,10	0,013
De locatie controleert door middel van een pasjessysteem wie de school binnenkomen	5,8	6,1	6,6	9,7	6,9	0,07	0,326
De locatie sluit het schoolplein voor en na schooltijden af	55,4	56,6	54,4	56,0	41,2	0,13	0,004
De locatie organiseert bijeenkomsten waar daders en slachtoffers onder begeleiding naar oplossingen zoeken	29,4	33,7	34,3	40,6	46,0	0,18*	0,000
De locatie verhaalt de schade van een incident op de dader	-	-	-	72,1	68,6	0,07	0,203
Preventief beleid							
Ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken	-	55,8	45,3	48,4	57,9	0,22**	0,000
Ten aanzien van gedrag	-	74,9	69,7	72,3	67,2	0,19*	0,000
Tav. belonen van gewenst gedrag	-	59,9	50,6	58,5	50,3	0,21**	0,000
Tav. respect voor hoge of lage schoolprestaties	-	60,6	54,8	57,9	59,0	0,10	0,000
Tegen ongewenst gedrag	-	-	-	-	66,1	-	-
Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie							
Training en opleiding van personeel door interne deskundigen	-	-	-	-	58,7	-	-
Training en opleiding van personeel door externe deskundigen	-	-	-	-	62,9	-	-
Regelmatig overleg tussen leiding en personeel over de sociale veiligheid op school	-	-	-	-	69,5	-	-
Tijdens de les sociale veiligheid en pesten extra onder de aandacht brengen van de leerlingen	-	-	-	-	86,2	-	-
Pestprotocol							
De locatie heeft een pestprotocol	-	-	-	-	91,5	-	-

B4.1.2 – Incidenten volgens leidinggevenden v(s)o (% al dan niet vóórkomen op de locatie), jaargangen 2006 t/m 2014

	2006	2008	2010	2012	2014	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	629	606	479	140	167		
Vóórkomen en aard van incidenten							
Incident(en) gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	-	6,7	3,6	3,3	12,5	0,15*	0,002
Incident(en) gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	-	9,9	9,3	15,8	19,4	0,12	0,008
Incident(en) tussen autochtone en allochtone leerlingen	-	45,1	27,9	33,3	38,4	0,13	0,000
Incident(en) tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	-	24,7	13,7	23,3	25,5	0,11	0,000
Incident(en) tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	-	39,4	24,6	34,5	26,7	0,13	0,000
Incident(en) wegens wapenbezit van leerlingen	-	-	6,5	22,1	28,8	0,24**	0,000
Incident(en) wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	-	-	20,6	50,0	38,7	0,25**	0,000
Incident(en) wegens roken door leerlingen	-	-	-	-	42,5	-	-
Incident(en) wegens drugs(gebruik) van leerlingen	-	-	16,9	48,0	57,4	0,35**	0,000
Incident(en) wegens spijbelen van leerlingen	-	-	66,4	73,3	79,3	0,12	0,059
<u>Aantal</u> leerlingen dat vorig schooljaar heeft gespijgeld	-	-	30,0	31,8	36,1	0,06	0,567
Incident(en) vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	-	-	32,3	42,5	60,3	0,23**	0,000
Incident(en) vanwege religieus extremisme	-	-	1,6	0,0	4,2	0,13	0,035
Incident(en) vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	-	-	2,3	0,7	0,8	0,06	0,358
Incident(en) vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	-	-	0,9	1,5	1,9	0,03	0,656
Incident(en) met seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen	-	-	-	-	73,4	-	-
Incident(en) waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	-	-	-	-	23,7	-	-
Het <u>aantal</u> slachtoffers seksuele uitbuiting	-	-	-	-	0,6	-	-

B4.2.1 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens personeel v(s)o, jaargangen 2006 t/m 2014

	2006	2008	2010	2012	2014	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	6.976	6.230	5.454	1.351	1.898		
Binnenschoolse regels							
Aanwezigheid van gedragsregels op school	98,9	98,5	99,1	99,5	99,4	0,04	0,002
De regels zijn te zien in de schoolgids	96,9	97,6	96,1	95,0	95,6	0,05	0,000
De regels zijn te zien op de gang / hal	31,9	34,9	39,6	38,5	57,7	0,18*	0,000
De regels zijn te zien in de klaslokalen	40,0	40,1	42,6	53,4	58,8	0,15*	0,000
De regels zijn te zien via internet	63,6	79,4	89,0	88,9	92,5	0,28*	0,000
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	68,3	73,5	75,8	77,7	77,5	0,08	0,000
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	84,8	85,0	84,3	84,5	82,2	0,04	0,001
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	50,3	53,1	45,8	46,1	56,8	0,09	0,000
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	24,7	29,1	24,6	34,2	45,1	0,16	0,000
Samen controleren van gedragsregels	66,2	70,5	71,9	76,4	77,1	0,11	0,000
Gevoelens van veiligheid							
Veilig voelen op school	93,1	92,3	93,8	92,9	89,3	0,10	0,000
Veilig voelen bij de fietsenstalling	-	-	93,9	92,0	85,4	0,15*	0,000
Veilig voelen op de parkeerplaats	-	-	94,4	93,1	88,3	0,12	0,000
Veilig voelen in omgeving school	91,4	91,1	92,2	92,6	86,8	0,10	0,000
Veilig voelen thuis	97,3	97,5	97,9	97,3	98,0	0,03	0,010
Vergroting van veiligheid is nodig							
Vergroting van veiligheid op school	24,9	27,4	20,1	20,6	20,5	0,11	0,000
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	-	-	18,4	16,2	15,2	0,04	0,013
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	-	-	6,9	5,7	3,8	0,06	0,000
Vergroting van veiligheid in omgeving school	34,5	34,5	24,2	18,3	13,7	0,19*	0,000
Vergroting van veiligheid thuis	0,7	0,7	0,7	0,3	0,2	0,03	0,053
Vergroting van veiligheid hoeft niet	35,0	30,7	42,9	42,5	44,1	0,11	0,000

B4.2.2 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens docenten v(s)o, jaargangen 2006 t/m 2014

	2006	2008	2010	2012	2014	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	5.148	4.480	3.929	947	1.355		
Sociaal cognitieve ondersteuning							
Curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen	39,5	43,9	49,0	53,0	44,1	0,11	0,000
Binnenschoolse regels							
Aanwezigheid van gedragsregels op school	99,1	98,5	99,1	99,5	99,2	0,03	0,016
De regels zijn te zien in de schoolgids	97,3	97,9	96,2	95,0	96,3	0,05	0,000
De regels zijn te zien op de gang / hal	29,8	33,1	37,6	37,1	56,8	0,19*	0,000
De regels zijn te zien in de klaslokalen	38,5	38,7	40,4	51,4	55,8	0,14	0,000
De regels zijn te zien via internet	62,1	78,2	88,2	88,5	92,6	0,28**	0,000
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	68,6	74,0	76,2	76,3	77,6	0,07	0,000
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	84,4	84,9	84,1	83,4	81,2	0,05	0,000
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	49,0	51,4	44,6	44,9	55,9	0,09	0,000
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	24,7	28,3	23,9	33,0	43,0	0,15*	0,000
Samen controleren van gedragsregels	68,3	71,5	73,0	76,3	76,7	0,08	0,000
Gevoelens van veiligheid							
Veilig voelen op school	93,4	92,4	93,9	92,9	89,5	0,10	0,000
Veilig voelen bij de fietsenstalling	-	-	94,1	92,3	85,2	0,16*	0,000
Veilig voelen op de parkeerplaats	-	-	94,6	93,4	88,0	0,13	0,000
Veilig voelen in omgeving school	91,4	91,1	92,5	92,7	86,7	0,11	0,000
Veilig voelen thuis	97,3	97,7	98,1	97,5	98,1	0,03	0,013
Vergroting van veiligheid is nodig							
Vergroting van veiligheid op school	25,7	28,8	21,1	21,9	20,9	0,12	0,000
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	-	-	17,4	17,0	14,8	0,03	0,124
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	-	-	6,3	6,2	3,5	0,06	0,001
Vergroting van veiligheid in omgeving school	34,4	34,8	23,9	17,9	13,6	0,20	0,000
Vergroting van veiligheid thuis	0,7	0,7	0,6	0,2	0,2	0,03	0,111
Vergroting van veiligheid hoeft niet	33,4	28,5	41,2	40,3	43,8	0,12	0,000

B4.2.3 – Ervaren geweld als slachtoffer, dader of getuige door personeel v(s)o, jaargangen 2006 t/m 2014

	2006	2008	2010	2012	2014	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	6.976	6.230	5.454	1.351	1.898		
Ervaren geweld als slachtoffer, dader of getuige							
Verbaal geweld	81,9	80,9	75,3	82,5	77,4	0,08	0,000
Materieel geweld	54,8	59,2	45,1	57,3	44,6	0,15*	0,000
Sociaal geweld	46,8	53,9	43,8	55,1	59,6	0,14	0,000
Licht lichamelijk geweld	56,0	58,5	47,8	55,1	49,9	0,09	0,000
Grof lichamelijk geweld (%)	20,1	23,1	14,2	21,6	16,3	0,13	0,000
Seksueel geweld (%)	23,1	31,1	22,7	31,6	13,4	0,22**	0,000

B4.3.1 – Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerlingen v(s)o, jaargangen 2006 t/m 2014

	2006	2008	2010	2012	2014	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	80.790	78.840	59.707	8.823	15.800		
Ervaren binnenschoolse regels							
Aanwezigheid van gedragsregels op school	83,7	78,1	80,9	79,6	85,3	0,07	0,000
De regels zijn te zien in de schoolgids	68,0	65,6	64,5	55,3	42,1	0,19*	0,000
De regels zijn te zien op de gang / hal	30,0	30,2	35,9	38,1	42,2	0,10	0,000
De regels zijn te zien in de klaslokalen	37,8	35,0	41,8	43,1	47,0	0,08	0,000
De regels zijn te zien via internet	34,1	40,9	51,8	53,3	46,7	0,14	0,000
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	34,6	35,6	40,0	37,0	32,0	0,06	0,000
Leerlingen doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	29,5	32,7	32,9	36,1	32,8	0,04	0,000
Docenten doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	80,7	79,9	78,8	78,3	73,5	0,06	0,000
Pro-sociaal opstellen en handhaven	42,5	43,4	40,8	38,6	43,4	0,06	0,000
Spijbelen							
De leerling heeft zelf gespijbeld	27,5	23,4	14,0	22,7	19,6	0,11	0,000
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	55,7	64,5	44,1	56,4	52,9	0,13	0,000
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	34,8	47,5	33,0	31,3	36,6	0,12	0,000
Risicodrag							
Zelf alcohol, wapens, en/of drugs meegenomen naar school	7,1	6,4	6,1	8,1	7,7	0,03	0,000
Anderen hebben alcohol, wapens, en/of drugs meegenomen naar school	43,5	52,5	48,3	59,7	51,6	0,11	0,000
School heeft maatregelen genomen tegen alcohol, wapens, en/of drugs	21,7	31,7	23,6	24,8	33,0	0,10	0,000
Gevoelens van veiligheid							
Veilig voelen op school	92,9	93,7	94,6	93,3	93,6	0,03	0,000
Veilig voelen bij de fietsenstalling	-	-	92,9	90,9	91,2	0,03	0,000
Veilig voelen op de parkeerplaats	-	-	92,3	90,8	92,1	0,03	0,000
Veilig voelen in omgeving school	90,4	89,7	90,9	90,4	91,0	0,02	0,000
Veilig voelen thuis	95,7	97,4	97,7	97,3	97,6	0,04	0,000
Vergroting van veiligheid is nodig							
Vergroting van veiligheid op school	12,0	12,5	7,7	8,0	9,5	0,09	0,000
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	-	-	11,7	12,6	10,6	0,03	0,000
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	-	-	7,5	8,5	5,4	0,05	0,000
Vergroting van veiligheid in omgeving school	23,2	22,4	14,0	12,2	10,5	0,14	0,000
Vergroting van veiligheid thuis	2,4	3,3	2,4	2,3	2,6	0,02	0,000
Vergroting van veiligheid hoeft niet	59,0	61,2	72,1	71,9	64,8	0,11	0,000

B4.3.2 – Ervaren geweld als slachtoffer, dader of getuige door leerlingen v(s)o*, jaargangen 2006 t/m 2014

	2006	2008	2010	2012	2014	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	80.790	78.840	59.707	8.823	15.800		
Ervaren geweld als slachtoffer, dader of getuige							
Verbaal geweld	65,5	69,5	64,0	68,6	65,7	0,05	0,000
Materieel geweld	26,3	26,9	22,6	28,4	38,1	0,14	0,000
Sociaal geweld	30,6	37,5	33,6	37,8	47,6	0,16*	0,000
Licht lichamelijk geweld	45,6	46,8	41,9	43,9	42,2	0,04	0,000
Grof lichamelijk geweld	19,4	18,9	16,0	20,1	29,7	0,15*	0,000
Seksueel geweld	15,1	20,0	17,8	22,9	20,3	0,09	0,000

* In 2014 is een belangrijke wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de diverse geweldsvormen. In eerdere jaargangen is ervaren geweld in eerste instantie steeds een vraag geweest waarbij de rollen van dader, slachtoffer en getuige in elkaar verknoopt zaten. In een later stadium werden de rollen (dader, slachtoffer, getuige) steeds bij een selectie van respondenten bevraagd per geweldsvorm. In 2014 worden de vragen naar slachtofferschap, daderschap en getuigen voor alle geweldsvormen aan alle personeelsleden gesteld. Hierbij worden (anders dan bij de leerlingen) niet steeds diverse deelvragen gesteld, maar wordt direct de ervaring met de bovenliggende geweldsvorm gevraagd. Bij het personeel is dan weer wel gevraagd naar de tegenpartij die betrokken is bij het geweld. Dit valt evenwel buiten het bestek van dit onderzoek.

Wij hebben extra zorg besteed aan de vergelijkbaarheid door de jaren. In de jaartabellen is dan ook een ander getal gepresenteerd dan in deze tabel. Voor meer informatie verwijzen wij naar bijlage 7.

Bijlage 5 – Betrouwbaarheidsanalyse 2014

Primair (Speciaal) Onderwijs

Conform de eerdere metingen van de Veiligheidsmonitor hebben we ook voor de meting van 2014 de interne homogeniteit (betrouwbaarheid) van de p(s)o-resultaten vastgesteld. Hiertoe maken we voor het p(s)o per doelgroep (leiding, personeel, leerlingen, ouders) schaalconstructies van de verzamelde gegevens. De statistische resultaten van deze schaalanalyses met betrekking tot de p(s)o-gegevens zijn opgenomen in deze bijlage, tabellen B5.1 t/m B5.3. Dezelfde analyses zijn gedaan voor de v(s)o-resultaten. Deze zijn terug te vinden in tabellen B5.4 t/m B5.6 in deze bijlage.

In tabel B5.1 zijn de resultaten van schaalconstructies op informatie van de leidinggevendenden p(s)o weergegeven. Items worden met behulp van de Cronbach's Alpha-procedure getoetst op samenhang. De resulterende schaal heeft een alpha, die varieert van 0 tot 1, waarbij 1 perfecte samenhang betekent. Een veelgebruikte richtlijn is dat de Cronbach's Alpha minimaal 0,6 moet zijn om te kunnen spreken van een acceptabele schaal.

Voor de leidinggevendenden geldt dat alle samengestelde schalen hoger zijn dan 0,60. De schalen *aandacht voor leerlingbetrokkenheid*, *aandacht voor regels en omgang met incidenten* en *explíciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie* liggen met ongeveer 0,66 net boven dit criterium. Direct daarboven (rond de 0,70) zitten *interne personen zijn betrokken bij het opstellen van regels* en *maatregelen veiligheidsbeleid*. De overige schalen scoren met minimaal 0,80 goed: *externe personen betrokken bij opstellen regels* en *preventief beleid t.a.v. van gedrag en belonen van gewenst gedrag*. Daarboven komen met een alpha van ongeveer 0,86 *preventief beleid tegen ongewenst gedrag*, *aandacht voor leerkrachtkwaliteiten* en *leerlingzorg op maat*. De schalen met de hoogste interne consistentie (ca. 0,96) hebben betrekking op het *preventief beleid t.a.v. respect persoonlijke kenmerken* en *preventief beleid t.a.v. respect voor schoolprestaties*.

De resultaten van schaalconstructie op de gegevens van de leerkrachten en het overig personeel p(s)o zijn vermeld in tabel B5.2 van deze bijlage. De schalen met de laagste betrouwbaarheid betreffen *controle naleving gedragsregels door leerkrachten* (0,56) en *gewenste vergroting van de veiligheid* (0,62). Daarboven komen *curriculumdifferentiatie, gebaseerd op leerlingverschillen* (0,69), *interne betrokkenheid bij het formuleren van gedragsregels* (0,72) en *veilig voelen op school* (0,75). De schaal met de hoogste betrouwbaarheid is *externe instanties die bijdragen aan het opstellen van gedragsregels voor leerlingen* (0,85).

De resultaten van (pogingen tot) schaalconstructie met betrekking tot hiervoor in aanmerking komende leerlingegegevens p(s)o zijn vermeld in tabel B5.3. In eerdere metingen zagen we dat het moeilijk was verschillende schalen te construeren. Dit is met de herziene lijst in 2014 niet anders. Enkel de schaal *veiligheidsgevoelens* scoort met 0,69 behoorlijk. De schaal *gewenste vergroting van de veiligheid* blijft daar met 0,48 echter een stuk bij achter.

Voortgezet (Speciaal) Onderwijs

Voor het v(s)o zijn op dezelfde wijze betrouwbaarheidsanalyses uitgevoerd als bij het p(s)o. De statistische resultaten van deze schaalanalyses met betrekking tot de v(s)o-gegevens zijn opgenomen in de tabellen B5.4 t/m B5.6 van deze bijlage.

De resultaten voor de leidinggevenden v(s)o staan in tabel B5.4. De in aansluiting op vorige meetjaren geconstrueerde schalen laten behoorlijke tot uitstekende alpha-waarden zien. Daarmee is de betrouwbaarheid van de meeste schalen (zeer) hoog te noemen. Slechts één schaal (*aandacht voor leerlingbetrokkenheid*) scoort met een alpha van 0,68 relatief laag. Daarboven komen de volgende schalen met een alpha van 0,75 - 0,80: *samenwerking met externe instellingen en personen, interne personen betrekken bij opstellen regels, expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie, aandacht voor regels en omgang met incidenten, en maatregelen veiligheidsbeleid*. Schalen met een alpha tussen 0,80 en 0,90 zijn *preventief beleid t.a.v. gedrag en belonen van gewenst gedrag, aandacht voor docentkwaliteiten, leerlingzorg op maat, en externe instanties/personen betrokken bij opstellen regels*. De hoogste betrouwbaarheid vinden we, net als bij het p(s)o bij *preventief beleid tegen ongewenst gedrag (0,94), preventief beleid t.a.v. respect voor schoolprestaties (0,95) en preventief beleid t.a.v. respect voor persoonlijke kenmerken (0,96)*.

De schaalconstructies op de resultaten van het personeel zijn opgenomen in tabel B5.5. *Samen controleren van gedragsregels* scoort met een alpha van 0,61 het laagst. Daarboven zien we de schalen *gewenste vergroting van veiligheid (0,76) en interne personen betrokken bij opstellen gedragsregels voor leerlingen (0,77)*. Schalen met de hoogste betrouwbaarheid zijn *curriculum-differentiatie gebaseerd op leerlingverschillen (0,87), veiligheidsgevoel op school (0,89) en externe instanties dragen bij aan opstellen gedragsregels voor leerlingen (0,92)*.

De resultaten van de schaalconstructies wat betreft leerlinggegevens in het v(s)o tonen aan dat de schalen een acceptabele tot goede betrouwbaarheid laten zien. De gedetailleerde resultaten zijn opgenomen in tabel B5.6 van deze bijlage.

Het *risicogedrag van de leerlingen zelf* is redelijk in een schaal te vangen (0,61), gevolgd door *prosociaal opstellen en handhaven van de regels (0,65) en door de school genomen maatregelen tegen risicogedrag (0,66)*. De overige schalen hebben een ruim hogere alpha: *risicogedrag van de leerlingen zelf (0,78), gewenste vergroting van veiligheid (0,81) en veiligheidsgevoel op school (0,89)*. De schalen van de zes geweldsvormen laten zowel bij slachtoffer als daders een hoge mate van betrouwbaarheid zien, variërend van 0,83 (*slachtoffer seksueel geweld*) tot 0,93 (*dader licht lichamelijk geweld*).

B5.1 – Resultaten schaalbetrouwbaarheid leiding p(s)o

Schaal en items	n	Cronbach's	Correlatie	Alpha
		alpha	item-resttotaal	zonder item
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	120	0,66		
Verbondenheid van leerlingen met de locatie			0,43	0,62
Leerling-vriendelijke aanblik in de ruimtes op school			0,48	0,58
Activiteiten organiseren voor de vergroting algemene betrokkenheid			0,52	0,54
Waken over de veiligheid van de leerlingen en hun bezittingen			0,38	0,64
Aandacht voor leerkrachtkwaliteiten	120	0,86		
Leerkrachten tonen in gedrag en taalgebruik respect voor de leerlingen			0,67	0,84
Leerkrachten bevorderen onderling respect tussen leerlingen			0,62	0,85
Leerkrachten geven blijk van positieve verwachtingen van de leerlingen			0,70	0,83
Leerkrachten bevorderen een goede werkhouding van de leerlingen			0,71	0,83
Leerkrachten creëren in de onderwijsleersituatie ordelijke werkomstandigheden			0,71	0,83
Leerlingzorg op maat	118	0,87		
Er wordt externe hulp ingeschakeld, als de eigen mogelijkheden van de locatie ontoereikend zijn			0,43	0,87
Alle leerlingen krijgen training in studievaardigheden			0,56	0,86
Alle leerlingen krijgen studiebegeleiding			0,59	0,86
Alle leerlingen met leerproblemen worden adequaat begeleid			0,66	0,85
Alle leerlingen met sociale problemen worden adequaat begeleid			0,68	0,85
De locatie beschikt over een adequate hulpstructuur om leerlingen met problemen op te vangen en te begeleiden			0,60	0,86
De effectiviteit van de hulp wordt structureel nagegaan			0,67	0,85
Leerkrachten en begeleiders werken samen bij het signaleren van leerproblemen			0,75	0,84
De lesstof wordt aangepast aan de individuele niveaus van de leerlingen			0,52	0,86
Er wordt taalbeleid op maat gevoerd			0,50	0,87
Interne personen betrokken bij het opstellen van regels	116	0,71		
leerlingen			0,35	0,69
leerkrachten			0,32	0,70
ov. onderst. personeel			0,39	0,68
management			0,30	0,70
ouders			0,72	0,60
medezeggenschapsraad			0,56	0,63
vertrouwenspersoon			0,41	0,70

Schaal en items	n	Cronbach's	Correlatie	Alpha
		alpha	item-resttotaal	zonder item
Externe personen betrokken bij opstellen regels	116	0,83		
vertrouwensinspecteur			0,61	0,81
schoolmaatschappelijk werk			0,46	0,87
jeugdwerker / jeugdzorg			0,77	0,75
politie			0,73	0,77
justitie			0,71	0,79
Aandacht voor regels en omgang met incidenten	113	0,66		
Leerlingen worden aan het begin van elk schooljaar betrokken bij het opstellen van school- of gedragsregels			0,52	0,49
Leerlingen worden vanaf het begin van elk schooljaar betrokken bij het controleren of nakomen van school- of gedragsregels			0,56	0,43
Lessen in sociale vaardigheden worden voor alle leerlingen verzorgd			0,34	0,71
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	99	0,67		
Er is een uitgewerkt veiligheidsbeleid voor de preventie van incidenten			0,50	0,61
Er is een pestprotocol dat bij alle leerlingen en ouders bekend is			0,34	0,65
Voor ieder is vastgelegd welke incidenten het personeel aan de directie doorgeeft			0,72	0,55
Voor ieder is vastgelegd welke incidenten de leerlingen aan de directie doorgeven			0,49	0,61
Ieder schooljaar wordt geregistreerd welke incidenten zich voordoen			0,00	0,69
De locatie registreert incidenten met behulp van een standaard digitaal systeem			0,19	0,76
Gegevens over de sociale veiligheid worden gebruikt voor zelfevaluatie en het bijstellen van het schoolbeleid			0,56	0,59
Maatregelen veiligheidsbeleid	113	0,73		
School- of gedragsregels zijn zichtbaar aanwezig in alle lokalen en gemeenschappelijke ruimten			0,46	0,70
Er is in alle groepen aandacht voor agressie en geweld d.m.v. projecten of themalessen			0,65	0,64
Onderwijsgevend en ondersteunend personeel wordt geschoold op het terrein van de sociale veiligheid			0,40	0,72
Er zijn school- of gedragsregels die bij alle leerlingen en ouders bekend zijn			0,43	0,71
Er is een gedragscode voor alle leden van het personeel die de omgang met leerlingen en ouders betreft			0,45	0,70
De locatie heeft afspraken over veilig gebruik van internet en e-mail binnen de school			0,46	0,70

Schaal en items	n	Cronbach's	Correlatie	Alpha
		alpha	item-resttotaal	zonder item
Preventief beleid ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken	115	0,96		
uiterlijk			0,78	0,95
huidskleur			0,84	0,95
afkomst			0,85	0,95
handicap			0,81	0,95
geloof			0,86	0,95
niet-gelovig			0,83	0,95
geslacht: man			0,87	0,95
geslacht: vrouw			0,87	0,95
homoseksualiteit (incl. lesbisch)			0,79	0,95
biseksualiteit			0,68	0,96
Preventief beleid ten aanzien van gedrag	113	0,81		
goed gedrag			0,41	0,85
gedrag van anderen			0,75	0,70
corrigerend gedrag			0,79	0,68
accepteren van straf			0,60	0,78
Preventief beleid ten aanzien van belonen van gewenst gedrag van:	113	0,81		
leerlingen			0,50	0,88
personeel			0,80	0,58
ouders			0,70	0,70
Preventief beleid ten aanzien van respect voor:	115	0,97		
hoge schoolprestaties			0,94	-
lage schoolprestaties			0,94	-
Preventief beleid tegen ongewenst gedrag ter voorkoming van:	113	0,86		
discriminatie			0,75	0,80
(seksuele) intimidatie			0,79	0,76
agressie en geweld			0,69	0,85

B5.2 – Resultaten schaalbetrouwbaarheid personeel p(s)o

Schaal en items	n	Cronbach's	Correlatie	Alpha
		Alpha	item-resttotaal	zonder item
Curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen	813	0,69		
Differentiatie lesaanbod naar leerniveau			0,47	0,65
Differentiatie naar taalniveau			0,50	0,61
Differentiatie naar leertempo			0,55	0,59
Differentiatie naar leervragen			0,46	0,66
Interne personen dragen bij aan opstellen van gedragsregels voor leerlingen	449	0,72		
Leerlingen zijn betrokken			0,22	0,73
Docenten			0,12	0,73
Onderwijsondersteunend personeel			0,48	0,68
Management			0,28	0,72
Ouders			0,64	0,62
Medezeggenschapsraad			0,61	0,63
Vertrouwenspersoon			0,59	0,64
Externe instanties dragen bij aan opstellen van gedragsregels voor leerlingen	311	0,85		
Vertrouwensinspecteur is betrokken			0,70	0,81
Schoolmaatschappelijk werk			0,66	0,84
Jeugdwerker / jeugdzorg			0,74	0,80
Politie			0,63	0,83
Justitie			0,71	0,82
Leerkrachten controleren naleving van gedragsregels	939	0,56		
Docenten grijpen direct in wanneer nodig bij ongewenst gedrag van leerlingen			0,40	0,41
Docenten steunen positief gedrag			0,30	0,56
Gedragsregels voor leerlingen worden door docenten gehandhaafd			0,41	0,40
Veilig voelen op school	770	0,75		
Voelt zich veilig in de klas			0,46	0,73
Op de gangen			0,60	0,69
In de overblijfruimte			0,56	0,70
Op de toiletten			0,48	0,73
Op het schoolplein			0,59	0,70
Vergroting van veiligheid is nodig	942	0,62		
Veiligheid dient te worden verbeterd in de klas			0,32	0,59
Op de gangen			0,55	0,45
In de overblijfruimte			0,33	0,59
Op de toiletten			0,32	0,60
Op het schoolplein			0,42	0,55

B5.3 – Resultaten schaalbetrouwbaarheid leerlingen p(s)o

Schaal en items	n	Cronbach's	Correlatie	Alpha
		Alpha	item-resttotaal	zonder item
Gevoelens van veiligheid	4.770	0,69		
Veilig voelen in de klas			0,41	0,65
Op de gangen			0,41	0,65
Op de toiletten			0,31	0,67
Op het schoolplein			0,54	0,60
Tijdens de lessen			0,31	0,67
In de pauze of tijdens het buitenspelen			0,54	0,60
Tijdens het overblijven			0,27	0,68
Vergroting van veiligheid is nodig	4.766	0,48		
Veiligheid moet worden vergroot in de klas			0,32	0,39
Op de gangen			0,34	0,36
Op de toiletten			0,23	0,46
Op het schoolplein			0,28	0,45

B5.4 – Resultaten schaalbetrouwbaarheid leiding v(s)o

Schaal en items	n	Cronbach's	Correlatie	Alpha
		Alpha	item-resttotaal	zonder item
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	167	0,68		
Verbondenheid van leerlingen met de locatie			0,41	0,65
Leerling-vriendelijke aanblik in de ruimtes op school			0,46	0,63
Activiteiten organiseren voor de vergroting algemene betrokkenheid			0,51	0,58
Waken over de veiligheid van de leerlingen en hun bezittingen			0,51	0,60
Aandacht voor docentkwaliteiten	167	0,84		
Docenten tonen in gedrag en taalgebruik respect voor de leerlingen			0,65	0,80
Docenten bevorderen onderling respect tussen leerlingen			0,63	0,81
Docenten geven blijk van positieve verwachtingen van de leerlingen			0,66	0,80
Docenten bevorderen een goede werkhouding van de leerlingen			0,65	0,80
Docenten creëren in de onderwijsleersituatie ordelijke werkomstandigheden			0,61	0,81
Leerlingzorg op maat	167	0,85		
Er wordt externe hulp ingeschakeld, als de eigen mogelijkheden van de locatie ontoereikend zijn			0,44	0,85
Alle leerlingen krijgen training in studievaardigheden			0,59	0,84
Alle leerlingen krijgen studiebegeleiding			0,66	0,83
Alle leerlingen met leerproblemen worden adequaat begeleid			0,65	0,83
Alle leerlingen met sociale problemen worden adequaat begeleid			0,65	0,83
De locatie beschikt over een adequate hulpstructuur om leerlingen met problemen op te vangen en te begeleiden			0,58	0,84
De effectiviteit van de hulp wordt structureel nagegaan			0,64	0,83
Docenten en begeleiders werken samen bij het signaleren van leerproblemen			0,67	0,83
De lesstof wordt aangepast aan de individuele niveaus van de leerlingen			0,44	0,85
Er wordt taalbeleid op maat gevoerd			0,40	0,86
Interne personen betrokken bij het opstellen van regels	167	0,78		
Leerlingen			0,53	0,75
Docenten			0,63	0,74
Onderwijs ondersteunend personeel			0,60	0,74
Management			0,41	0,78
Ouders			0,52	0,76
Medezeggenschapsraad			0,54	0,75
Vertrouwenspersoon			0,45	0,78

Schaal en items	n	Cronbach's	Correlatie	Alpha
		Alpha	item-resttotaal	zonder item
Externe personen betrokken bij opstellen regels	167	0,86		
Vertrouwensinspecteur			0,56	0,85
Schoolmaatschappelijk werk			0,65	0,83
Jeugdwerker / jeugdzorg			0,79	0,79
Politie			0,66	0,83
Justitie			0,70	0,82
Aandacht voor regels en omgang met incidenten	161	0,77		
Leerlingen worden aan het begin van elk schooljaar betrokken bij het opstellen van school- of gedragsregels			0,37	0,76
Leerlingen worden vanaf het begin van elk schooljaar betrokken bij het controleren of nakomen van school- of gedragsregels			0,53	0,74
Lessen in sociale vaardigheden worden voor alle leerlingen verzorgd			0,23	0,77
Na een incident worden de school- of gedragsregels opnieuw met de leerlingen van de betrokken klassen doorgesproken door de mentoren			0,54	0,74
Na een incident worden de school- of gedragsregels opnieuw met de leerlingen van alle klassen doorgesproken door de mentoren			0,51	0,74
Leerlingen die bij een incident zijn betrokken, worden door de mentor direct opgeroepen voor een gesprek			0,38	0,76
Ouders van leerlingen die bij een incident zijn betrokken, worden door de mentor direct opgeroepen voor een gesprek			0,31	0,76
Men laat leerlingen die incidenten veroorzaken mede een plan voor verbetering opstellen			0,50	0,74
Men laat leerlingen die incidenten veroorzaken de uitvoering van een plan voor verbetering mede controleren			0,53	0,74
Er wordt gezorgd dat slachtoffers van incidenten naast onmiddellijke hulp ook nazorg op de langere termijn krijgen			0,43	0,75
Men organiseert bijeenkomsten waar ouders en slachtoffers onder begeleiding naar oplossingen zoeken			0,33	0,77
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	160	0,76		
Er is een uitgewerkt veiligheidsbeleid voor de preventie van incidenten			0,46	0,74
Er is een pestprotocol dat bij alle leerlingen en ouders bekend is			0,41	0,74
Er is een draaiboek voor het afhandelen van verschillende typen incidenten			0,56	0,72
Na incidenten wordt de surveillance binnen en buiten het gebouw tijdelijk opgevoerd			0,36	0,75
Ieder schooljaar wordt geregistreerd welke incidenten zich voordoen			0,00	0,77
De locatie registreert incidenten met behulp van een standaard digitaal systeem			0,15	0,79

Schaal en items	n	Cronbach's	Correlatie	Alpha
		Alpha	item-resttotaal	zonder item
Voor ieder is vastgelegd welke incidenten het personeel aan de directie doorgeeft			0,65	0,71
Voor ieder is vastgelegd welke incidenten de leerlingen aan de directie doorgeven			0,69	0,70
Gegevens over de sociale veiligheid worden gebruikt voor zelfevaluatie en het bijstellen van het schoolbeleid			0,66	0,71
Samenwerking met externe instellingen	161	0,75		
Er is een adoptieagent of wijkagent, die jaarlijks voorlichting geeft en ingeschakeld wordt bij incidenten			0,37	0,75
Er is vastgesteld welke incidenten aan de politie worden gemeld			0,35	0,74
Ervaringen worden uitgewisseld met scholen in de buurt over leerlingen die de veiligheid bedreigen			0,50	0,71
Leerlingen die incidenten veroorzaken kunnen worden verwezen naar een time-out voorziening (op een andere school)			0,47	0,72
Er zijn afspraken met andere locaties / scholen over de aanpak van leerlingen die incidenten veroorzaken			0,67	0,65
Er zijn afspraken met de politie over het informeren van de school als leerlingen met politie of justitie in aanraking komen			0,58	0,69
Maatregelen veiligheidsbeleid	162	0,76		
Er is surveillance binnen en buiten het gebouw tijdens pauzes, wisseling van lessen, en tussenuren van leerlingen			0,39	0,75
School- of gedragsregels zijn zichtbaar aanwezig in alle lokalen en gemeenschappelijke ruimten			0,19	0,79
Er is (jaarlijkse) aandacht in alle groepen / klassen aan agressie en geweld door middel van projecten of themalessen			0,38	0,75
Onderwijsgevend en ondersteunend personeel wordt geschoold op het terrein van de sociale veiligheid			0,58	0,72
Er zijn school- of gedragsregels die bij alle leerlingen en ouders bekend zijn			0,43	0,75
Er is een gedragscode voor alle leden van het personeel die de omgang met leerlingen en ouders betreft			0,53	0,73
Er zijn afspraken over veilig gebruik van internet en email binnen de school			0,58	0,72
Er is vastgesteld welke rollen verschillende personen in school (schoolleider, mentor) spelen in het afhandelen van incidenten			0,61	0,72
Men weet in welke gevallen er bij de politie aangifte gedaan kan worden			0,46	0,74
Preventief beleid ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken	166	0,96		
Uiterlijk			0,85	0,95
Huidskleur			0,86	0,95
Afkomst			0,87	0,95

Schaal en items	n	Cronbach's	Correlatie	Alpha
		Alpha	item-resttotaal	zonder item
Handicap			0,76	0,96
Geloof			0,87	0,95
Niet-gelovig			0,82	0,95
Geslacht: man			0,88	0,95
Geslacht: vrouw			0,88	0,95
Homoseksualiteit (incl. lesbisch)			0,75	0,96
Biseksualiteit			0,64	0,96
Preventief beleid ten aanzien van gedrag	164	0,84		
Goed gedrag			0,57	0,84
Gedrag van anderen			0,73	0,77
Corrigerend gedrag			0,75	0,76
Accepteren van straf			0,65	0,81
Preventief beleid ten aanzien van belonen van gewenst gedrag van:	164	0,80		
Leerlingen			0,62	0,76
Personeel			0,80	0,57
Ouders			0,55	0,85
Preventief beleid ten aanzien van respect voor:	166	0,95		
Hoge schoolprestaties			0,90	-
Lage schoolprestaties			0,90	-
Preventief beleid tegen ongewenst gedrag ter voorkoming van:	164	0,94		
Discriminatie			0,88	0,91
(seksuele) intimidatie			0,92	0,87
Agressie en geweld			0,83	0,95

B5.5 – Resultaten schaalbetrouwbaarheid personeel v(s)o

Schaal en items	n	Cronbach's	Correlatie	Alpha
		Alpha	item-resttotaal	zonder item
Curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen	1.262	0,87		
Differentiatie lesaanbod naar leerniveau			0,74	0,83
Differentiatie naar taalniveau			0,72	0,84
Differentiatie naar leertempo			0,77	0,82
Differentiatie naar leervragen			0,69	0,85
Interne personen dragen bij aan opstellen van gedragsregels voor leerlingen	543	0,77		
Leerlingen zijn betrokken			0,49	0,75
Docenten			0,47	0,75
Onderwijsondersteunend personeel			0,55	0,73
Management			0,19	0,79
Ouders			0,58	0,73
Medezeggenschapsraad			0,58	0,73
Vertrouwenspersoon			0,60	0,72
Externe instanties dragen bij aan opstellen van gedragsregels voor leerlingen	292	0,92		
Vertrouwensinspecteur is betrokken			0,81	0,89
Schoolmaatschappelijk werk			0,78	0,90
Jeugdwerker / jeugdzorg			0,85	0,88
Politie			0,72	0,91
Justitie			0,77	0,90
Samen controleren van gedragsregels	1.670	0,61		
Docenten grijpen direct in wanneer nodig bij ongewenst gedrag van leerlingen			0,48	0,47
Docenten steunen positief gedrag			0,37	0,56
Gedragsregels voor leerlingen worden door leerlingen gehandhaafd			0,28	0,67
Gedragsregels voor leerlingen worden door docenten gehandhaafd			0,51	0,47
Veilig voelen op school	1.550	0,89		
Voelt zich veilig in de klas			0,61	0,89
In studie- of werklokalen			0,62	0,88
Op de gangen			0,80	0,86
In de kantine / aula			0,77	0,87
Op de toiletten			0,60	0,89
In de hal, bij de kluisjes			0,76	0,87
Op het schoolplein			0,71	0,88

Schaal en items	n	Cronbach's	Correlatie	Alpha
		Alpha	item-resttotaal	zonder item
Vergroting van veiligheid is nodig	1.734	0,76		
Veiligheid dient te worden verbeterd in de klas			0,37	0,76
In studie- of werklokalen			0,32	0,76
Op de gangen			0,63	0,70
In de kantine of aula			0,61	0,70
Op de toiletten			0,40	0,75
In de hal/ bij de kluisjes			0,53	0,72
Op het schoolplein			0,53	0,72

B5.6 – Resultaten schaalbetrouwbaarheid leerlingen v(s)o

Schaal en items	n	Cronbach's	Correlatie	Alpha
		Alpha	item-resttotaal	zonder item
Regels pro-sociaal opstellen en handhaven	15.730	0,65		
Bij het begin van elk schooljaar maken de leerlingen samen gedragsregels			0,25	0,65
Leerlingen zelf controleren het opvolgen van de gedragsregels			0,32	0,63
Docenten steunen positief gedrag			0,40	0,60
Docenten grijpen direct in wanneer dat nodig is			0,43	0,59
Docenten geven aandacht aan gedragsregels			0,49	0,57
Leerlingen geven aandacht aan gedragsregels			0,39	0,61
Risicogedrag - Zelf drugs, wapens, alcohol meegenomen naar school	15.800	0,61		
Leerling heeft drugs meegenomen naar school			0,43	0,50
Leerling heeft een wapen meegenomen naar school			0,40	0,53
Leerling heeft alcohol meegenomen naar school			0,43	0,50
Risicogedrag - Anderen hebben drugs, wapens, alcohol meegenomen naar school	15.800	0,78		
Anderen uit de klas hebben drugs meegenomen naar school			0,51	0,76
Op/rond school werd drugs verkocht			0,54	0,75
Op/rond school werd drugs gebruikt			0,57	0,75
Anderen uit de klas hebben wapens meegenomen naar school			0,40	0,77
Op/rond school werden wapens verkocht			0,40	0,78
Op/rond school werden wapens gebruikt			0,40	0,77
Anderen uit de klas hebben alcohol meegenomen naar school			0,53	0,75
Op/rond school werd alcohol verkocht			0,42	0,77
Op/rond school werd alcohol gebruikt			0,52	0,76
Risicogedrag - De school heeft maatregelen genomen tegen drugs, wapens, alcohol	15.800	0,66		
De school heeft iets gedaan tegen drugs gedaan			0,46	0,60
De school heeft iets gedaan tegen wapens gedaan			0,48	0,56
De school heeft iets gedaan tegen alcohol gedaan			0,49	0,55
Veilig voelen op school	13.870	0,89		
Veilig voelen in de klas			0,65	0,88
In studie- of werklokalen			0,69	0,88
Op de gangen			0,75	0,87
In de kantine / aula			0,75	0,87
Op de toiletten			0,59	0,89
In de hal, bij de kluisjes			0,74	0,87
Op het schoolplein			0,69	0,88

Schaal en items	n	Cronbach's	Correlatie	Alpha
		Alpha	item-resttotaal	zonder item
Vergroting van veiligheid is nodig	14.943	0,81		
Veiligheid moet worden vergroot in de klas			0,47	0,80
In studie- of werklokalen			0,55	0,80
Op de gangen			0,64	0,77
In de kantine of aula			0,61	0,78
Op de toiletten			0,48	0,80
In de hal/ bij de kluisjes			0,62	0,78
Op het schoolplein			0,53	0,79
Verbaal geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker	15.555	0,84		
Uitschelden			0,57	0,85
Expres storen			0,72	0,77
Extra luid zijn			0,72	0,77
Opzettelijk lawaai maken			0,70	0,78
Materieel geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker	15.555	0,87		
Spullen bekrast, beschadigd			0,72	0,84
Spullen bespoten, besmeurd			0,71	0,85
Spullen verstopt, weggemaakt			0,68	0,85
Spullen vernield			0,77	0,83
Spullen gestolen			0,66	0,85
Sociaal geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker	15.498	0,85		
Negeren			0,62	0,83
Uitsluiten			0,70	0,81
Bedreigd, bang maken			0,69	0,82
Geïntimideerd, gedwongen			0,67	0,82
Gechanteerd, afgeperst			0,67	0,82
Valse geruchten verspreid			0,58	0,84
Licht lichamelijk geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker	15.498	0,92		
Expres aanstoten of pijn doen			0,77	0,90
Expres duwen of schoppen			0,82	0,89
Expres laten struikelen			0,72	0,91
Gestompt			0,82	0,89
Geslagen			0,81	0,89
Grof lichamelijk geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker	15.462	0,86		
Vechten			0,59	0,91
In elkaar slaan/aftuigen			0,78	0,80
Bedreigen met wapen			0,79	0,80
Wapengebruik			0,78	0,80

Schaal en items	n	Cronbach's	Correlatie	Alpha
		Alpha	item-resttotaal	zonder item
Seksueel geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker	15.462	0,83		
Seksuele opmerkingen			0,59	0,86
Ongewenst betast of aangeraakt			0,73	0,75
Ongewenste seksuele handelingen			0,76	0,76
Seksuele afbeeldingen verspreiden			0,69	0,78
Verbaal geweld dader - 1 x per maand of vaker	15.196	0,86		
Uitschelden			0,57	0,91
Expres storen			0,77	0,79
Extra luid zijn			0,78	0,79
Opzettelijk lawaai maken			0,77	0,79
Materieel geweld dader - 1 x per maand of vaker	15.195	0,92		
Spullen bekrast, beschadigd			0,81	0,90
Spullen bespoten, besmeurd			0,84	0,89
Spullen verstopt, weggemaakt			0,73	0,92
Spullen vernield			0,82	0,89
Spullen gestolen			0,79	0,90
Sociaal geweld dader - 1 x per maand of vaker	15.143	0,86		
Negeren			0,49	0,90
Uitsluiten			0,69	0,83
Bedreigd, bang maken			0,75	0,82
Geïntimideerd, gedwongen			0,77	0,82
Gechanteerd, afgeperst			0,77	0,82
Valse geruchten verspreid			0,73	0,83
Licht lichamelijk geweld dader - 1 x per maand of vaker	15.143	0,93		
Expres aanstoten of pijn doen			0,80	0,92
Expres duwen of schoppen			0,84	0,91
Expres laten struikelen			0,78	0,92
Gestompt			0,84	0,91
Geslagen			0,83	0,91
Grof lichamelijk geweld dader - 1 x per maand of vaker	15.097	0,87		
Vechten			0,63	0,90
In elkaar slaan/aftuigen			0,81	0,80
Bedreigen met wapen			0,79	0,82
Wapengebruik			0,76	0,83
Seksueel geweld dader - 1 x per maand of vaker	15.097	0,92		
Seksuele opmerkingen			0,74	0,94
Ongewenst betast of aangeraakt			0,88	0,88
Ongewenste seksuele handelingen			0,88	0,89
Seksuele afbeeldingen verspreiden			0,84	0,90

Bijlage 6 – Dataverzameling, steekproef en representativiteit 2014

Dataverzameling

De actieve werving voor scholen in het voortgezet onderwijs is gestart eind november 2013, in het primair onderwijs in januari 2014. Alle scholen zijn door ons in eerste instantie schriftelijk benaderd met de vraag of zij deel wilden nemen aan het onderzoek. In februari is een digitaal rappel verzonden aan alle schoollocaties in het primair en voortgezet onderwijs die zich niet hadden ingeschreven of zich niet hadden afgemeld voor deelname. Om de respons te vergroten is vanuit het Ministerie van OCW in januari 2014 een bericht uitgegaan over het onderzoek in de nieuwsbrief van het Ministerie. Door het ITS zijn later per e-mail nog scholen benaderd die zich wel hadden opgegeven, maar waarvan geen verdere activiteit was vernomen.

De afname van de monitor vindt geheel online plaats. Schoollocaties in zowel het primair als voortgezet onderwijs hebben zich vanaf 1 december 2013 kunnen aanmelden op de website (www.itsvemo.nl) voor deelname aan het onderzoek. Via de website is de scholen gevraagd de leerlingen, personeelsleden, leidinggevenden en ouders op te geven. In het voortgezet onderwijs werd gevraagd alle leerlingen op te geven, in het primair onderwijs alleen de leerlingen van groepen 7 en 8. De schoollocaties werden verder gevraagd om alle personeelsleden, alle leidinggevenden en in het primair onderwijs alle ouders op te geven.

Hoewel dit door ons niet wordt aangeraden, zijn de locaties vrij om naar eigen inzicht een nadere selectie te maken binnen deze groepen. Op deze wijze kan de afname van de monitor beter worden ingepast in het standaard jaarprogramma van de schoollocaties.

De dataverzameling onder leerlingen is gestart op 1 februari 2014. Voor de overige doelgroepen (personeel, leiding en in het primair onderwijs ook de ouders) is de dataverzameling in de laatste week van februari van start gegaan. De dataverzameling is op 20 juni 2014 beëindigd.

Voor leerlingen is aangeraden de afname klassikaal te laten verlopen. De inrichting van de software is ook hierop gericht, de inlogcodes worden per klas aangemaakt en aan de school aangeboden. De schoollocatie is echter vrijgelaten om af te wijken van een klassikale afname indien dit beter past bij de praktijk in de school. Personeelsleden, leidinggevenden en ouders hebben een uitnodiging voor deelname aan de vragenlijst per e-mail ontvangen. Zij konden de vragenlijst op elke gewenste tijdstip invullen zolang zij de beschikking hadden over een computer (pc, laptop, tablet) met internetverbinding.

Steekproef en respons

Er is in dit onderzoek sprake van een getrapte selectie van respondenten. De eerste trap betreft de schoollocatie, de tweede trap de persoon zelf. Door ons zijn alle scholen in het primair en voortgezet onderwijs benaderd om deel te nemen, er is dus vooraf geen steekproef getrokken. Binnen de schoollocaties hebben niet alle potentiële deelnemers ook daadwerkelijk een enquête ingevuld. Dit kan komen doordat de school heeft besloten niet alle mogelijke deelnemers op te geven, of omdat opgegeven personen niet in staat waren of niet wilden deelnemen. In tabel B6.1 staat per respondentgroep de respons weergegeven.

B6.1 – Respondentaantallen Veiligheidsmonitor naar afnamejaar landelijke metingen

	Respondenten					Locaties				
	2006	2008	2010	2012	2014	2006	2008	2010	2012	2014
Primair onderwijs										
leerlingen	-	-	2.006	3.278	4.774	-	-	51	74	94
personeelsleden	-	-	592	967	981	-	-	61	98	92
leidinggevenden	-	-	77	108	120	-	-	54	75	83
ouders	-	-	365	398	305 ¹⁾	-	-	60	87	83
unieke locaties								62	98	104
Voortgezet onderwijs										
leerlingen	80.790	78.840	59.707	8.823	15.800	208	215	141	45	51
personeelsleden	6.976	6.230	5.455	1.351	1.898	211	212	144	47	54
leidinggevenden	629	606	479	140	167	195	193	138	45	50
unieke locaties						215	219	146	48	56

¹⁾ Het totaal aantal ouders dat heeft gerepondeerd in 2014 is 1.320. In de opzet van de monitor vóór 2014 werden alleen ouders uit de ouderraad betrokken bij het onderzoek. Vanaf 2014 is deze preselectie niet langer toegepast en kan een schoollocatie alle ouders laten deelnemen. In de vragenlijst is een vraag opgenomen of een ouder lid is van de MR. Voor de rapportage 2014 wordt (vanwege de vergelijkbaarheid met eerdere jaren) uitsluitend gerapporteerd over de ouders die lid zijn van de MR.

Representativiteit

We hebben onderzocht in hoeverre de deelnemende scholen aan de Veiligheidsmonitor in 2014 een representatieve afspiegeling vormen van de schoollocaties in Nederland als geheel. Achtereenvolgens worden de resultaten besproken voor de deelnemende schoollocaties in het p(s)o (par. 1) en in het v(s)o (par. 2).

Primair (Speciaal) Onderwijs

Voor het p(s)o onderzoeken we in hoeverre de locaties overeenkomen voor wat betreft 1) de verdeling basisonderwijs en speciaal (basis)onderwijs; 2) de spreiding volgens gebiedsindeling; en 3) de verdeling naar denominatie.

Verdeling naar basisonderwijs en speciaal (basis)onderwijs.

In Nederland zijn 6801 locaties waar 'regulier' basisonderwijs wordt gegeven en 855 locaties (11%) die clusters speciaal onderwijs of speciaal basisonderwijs aanbieden. Van de 104 deelnemende scholen is 5% voor speciaal onderwijs. Dit betekent een relatieve ondervertegenwoordiging van het laatste onderwijstype. Uit de Chikwadrattoets blijkt dat de deelname van locaties speciaal (basis)onderwijs significant verschilt van wat verwacht mag worden op basis van het aantal locaties speciaal onderwijs in Nederland ($p < 0,05$). Getest is of dit substantiële invloed heeft op de resultaten. Hieruit volgt dat de resultaten grotendeels robuust zijn voor het relatief ondervertegenwoordigd zijn van locaties speciaal onderwijs (zie tabel B6.2).

B6.2 – Representativiteit schoollocaties p(s)o naar onderwijstype

	Populatie		steekproef		Verschil	Chi-kwadraat	p
	n	%	n	%			
Basonderwijs	6801	88,83	99	95,19	6,37		
Speciaal (basis)onderwijs	855	11,17	5	4,81	-6,37		
Totaal	7656	100,00	104			4,243	0,039

Bron: Duo (2014). Open onderwijsdata, peildatum 1 april 2014.

Verdeling naar gebiedsindeling

De gebiedsindeling is gebaseerd op de geografische spreiding en stedelijkheid van gemeenten in Nederland. Gemeenten behoren tot de kern van agglomeraties van de grootste steden (G4), tot de daaropvolgende grootste stedelijke gebieden (G18), de stadsgewesten, en daarbuiten het platteland. De spreiding van deelnemende schoollocaties naar gebiedsindeling wijkt niet sterk af van de spreiding onder de populatie scholen (zie tabel B6.3).

B6.3 – Representativiteit schoollocaties p(s)o naar gebiedsindeling

	Populatie		steekproef		Verschil	Chi-kwadraat	p
	n	%	n	%			
G4	1096	14,32	23	22,12	7,80		
G18	1280	16,72	20	19,23	2,51		
Stadsgewesten	1308	17,08	17	16,35	-0,73		
Platteland	3972	51,88	44	42,31	-9,57		
Totaal	7656	100,00	104	100,00		6,675	,083

Bron: Duo (2014). Open onderwijsdata, peildatum 1 april 2014; CBS (2014) Gebieden in Nederland 2014.

Verdeling naar denominatie

Uit tabel 6.4 volgt dat het aandeel locaties openbaar onderwijs dat heeft deelgenomen aan de Veiligheidsmonitor overeenkomstig is aan het aandeel in de landelijke populatie en dat de deelname van locaties met een Rooms-Katholieke signatuur wat lager is dan verwacht. Over het algemeen kan echter niet worden gesteld dat de verdeling naar denominatie (significant) afwijkt (zie tabel B6.4).

B6.4 – Representativiteit schoollocaties p(s)o naar denominatie

	Populatie		steekproef		Verschil	Chi-kwadraat	p
	n	%	n	%			
Openbaar	2425	31,67	36	34,62	2,95		
Protestants-Christelijk	1868	24,40	25	24,04	-0,36		
Rooms-Katholiek	2230	29,13	22	21,15	-7,98		
Ander bijzonder	1133	14,80	21	20,19	5,39		
Totaal	7656	100,00	104	100,00		4,605	,203

Bron: Duo (2014). Open onderwijsdata, peildatum 1 april 2014

Voortgezet (Speciaal) Onderwijs

Voor het v(s)o onderzoeken we in hoeverre deelnemende locaties representatief zijn voor wat betreft 1) de verdeling naar onderwijstype; en 2) de spreiding volgens gebiedsindeling.

Verdeling naar onderwijstype

Op het niveau van leerlingen is onderzocht of deelnemende leerlingen aan de Veiligheidsmonitor wat betreft hun onderwijstype een afspiegeling vormen van alle leerlingen in het Nederlandse voortgezet onderwijs. Te zien is dat het aandeel leerlingen in het speciaal en praktijkonderwijs (zonder leerwegen) overeenkomstig is, evenals het aandeel leerlingen dat vmbo volgt. Duidelijk ondervertegenwoordigd zijn echter leerlingen in de bovenbouw havo of vwo en oververtegenwoordigd zijn leerlingen in de brugklas. In het schooljaar 2013/2014 zit 40% van leerlingen in een brugjaar, terwijl dit in de steekproef 53% is. Het verschil tussen populatie en steekproef is significant ($p < 0,05$). In tabel B6.5 zijn de resultaten weergegeven.

B6.5 – Representativiteit leerlingen v(s)o naar onderwijstype

	Populatie		steekproef		Verskil	Chi-kwadraat	p
	n	%	n	%			
Speciaal	35.202	3,49	389	2,50	-0,99		
Praktijkonderwijs	28.623	2,84	719	4,61	1,77		
Leerjaar 1-2	409.261	40,54	8232	52,82	12,28		
Leerjaar 3 en hoger							
Vmbo	213777	21,17	3559	22,84	1,67		
Havo, vwo	322730	31,97	2685	17,23	-14,74		
Totaal	1.009.593	100,00	15584	100,00		1877,203	0,000
ongeldig			216	1,39			

Bron: Duo (2013). Oktobertelling 2013.

Verdeling naar gebiedsindeling

In tabel B6.6 is de verdeling over stedelijkheidscategorieën landelijk en onder deelnemende scholen v(s)o weergegeven. Hieruit volgt dat de deelnemende locaties naar gebiedsindeling een representatieve afspiegeling vormen van de schoollocaties in Nederland als geheel.

B6.6 – Representativiteit schoollocaties v(s)o naar gebiedsindeling

	Populatie		steekproef		Verskil	Chi-kwadraat	p
	n	%	n	%			
G4	366	19,52	15	27,27	7,75		
G18	469	25,01	12	21,82	-3,20		
Stadsgewesten	267	14,24	9	16,36	2,12		
Platteland	773	41,23	19	34,55	-6,68		
Totaal	1875	100,00	55	100,00		2,688	0,442

Bron: Duo (2014). Open onderwijsdata, peildatum 1 april 2014; CBS (2014) Gebieden in Nederland 2014.

Weging

De ondervertegenwoordiging van leerlingen in de bovenbouw havo/vwo heeft vermoedelijk te maken met de onderzoeksperiode, welke viel in het examensemester. Hierdoor hebben klassen die voor de examenperiode stonden minder of niet deelgenomen en zijn als gevolg brugklassen relatief oververtegenwoordigd. Dit heeft ook consequenties voor de resultaten. Om dit te corrigeren is de steekproef van leerlingen gewogen, zodanig dat de verdeling naar onderwijstype overeenkomstig is met de landelijke populatie. De weegfactor waarmee elke groep leerlingen is gewogen staat vermeld in tabel B6.7.

B6.7 – Weegfactor voor weging leerlingen v(s)o naar onderwijstype

	Weegfactor
Speciaal	1,396852
Praktijkonderwijs	0,614496
Leerjaar 1-2	0,76741
Leerjaar 3 en hoger	
Vmbo	0,927183
Havo, vwo	1,855358
ongeldig	1

Bijlage 7 – Aanpassing in meting van ervaren geweld

In de monitor worden zes soorten geweld (verbaal, materieel, sociaal, licht lichamelijk, grof lichamelijk en seksueel geweld) en pesten onderscheiden. Deze vormen van geweld staan centraal bij de vragen naar de ervaring van veiligheid. In 2014 hebben wij een wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de geweldservaring. Dit maakt rapportage over - en interpretatie van - het ervaren geweld als slachtoffer en dader eenduidiger en eenvoudiger. Een andere belangrijke reden was de vereenvoudiging en verkorting van de vragenlijst voor de respondenten. Bij de wijzigingen hebben wij steeds de grootst mogelijk zorg betracht om de vergelijkbaarheid, maar ook de hoeveelheid aan informatie te waarborgen.

In 2010 tot en met 2012 werd aan leerlingen en personeel eerst gevraagd naar de ervaringen met geweld op of rond school als 'slachtoffer, dader en getuige' tezamen. Pas in latere verdiepingsvragen werd de rol (slachtoffer *of* dader *of* getuige) nader gespecificeerd. Dit leverde een beperking op in de wijze van presenteren en analyseren van de gegevens, vooral omdat de verdiepingsvragen per geweldssoort steeds slechts werden voorgelegd aan een subselectie van respondenten.

In 2014 hebben wij dit aangepast zodat steeds ook de rol van de betrokkene direct wordt uitgevraagd. Vanaf 2014 is daarom van alle respondenten (leerlingen en personeelsleden) bekend voor alle zes geweldsvormen of zij slachtoffer en/of dader en eventueel getuige¹⁹ zijn. Bij het personeel hebben wij (mede vanwege de lage aantallen) er daarnaast voor gekozen om de gedetailleerde vragen naar de onderliggende geweldsvormen te laten vallen en alleen de overkoepelende begrippen uit te vragen. Daarentegen wordt wel steeds de tegenpartij uitgevraagd.

Door de aanpassing is de vragenlijst korter en duidelijker geworden en kunnen we in de rapportage eenduidig aangeven per geweldssoort welk percentage leerlingen of personeelsleden 1 keer per maand of vaker aangeeft slachtoffer of dader te zijn. Wij hebben deze cijfers in de rapportage over 2014 ook direct terug laten komen.

NB. Ten behoeve van de vergelijking door de jaren heen hebben wij de rollen van slachtoffer, dader en getuige weer samen genomen om de uitkomsten van de meting van 2014 te kunnen vergelijken met de cijfers van eerdere jaren.

---

19 Hierbij dient te worden opgemerkt dat de rol als getuige alleen is opgenomen vanwege de vergelijkbaarheid met eerdere jaren. In de vragen naar de rol van getuige is niet de gedetailleerde uitsplitsing in frequenties gemaakt zoals bij de vragen naar slachtoffer en dader.

ISBN 978 90 5554 476 9
NUR 840